

The Project Gutenberg eBook of Modern: En Berättelse, by Victoria Benedictsson and Axel Lundegård

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Modern: En Berättelse

Author: Victoria Benedictsson
Author: Axel Lundegård

Release date: April 25, 2005 [EBook #15703]
Most recently updated: December 14, 2020

Language: Swedish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK MODERN: EN BERÄTTELSE ***

Produced by Martin Agren, Tapio Riikonen and DP Distributed Proofreaders

MODERN

En berättelse

AF ERNST AHLGREN och AXEL LUNDEGÅRD (alias Victoria Benedictsson)

STOCKHOLM Z. HÆGGSTRÖMS FÖRLAGS-EXPEDITION

IVAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI 1888.

»Jag går på grafvens brädd när jag skrifver dessa rader. Jag känner att det icke skall förunnas mig att lägga sista hand vid det arbete jag hoppats kunna lemna fullfärdigt ifrån mig och till hvilket planen låg så klar i mitt hufvud fast sjukdomen hindrade mig att med den flit och den kraft som till sådant arbete krävas gifva form åt arbetets tanke. Då det material, jag egde, syntes mig för värdefullt att utan vidare kastas bort under rengöringen af mitt literära dödsbo, valde jag den utväg att i hast och endast med flyktiga drag sätta upp stommen till hvad jag velat utföra, och då detta är gjordt lemna jag mejseln åt den, som är ung och som har den kraft jag saknar. Må han ge lif åt det döda råämne, jag härmed öfverlemnar åt honom.

Då det icke är första gången vi arbeta tillsammans och det icke fins någon punkt der ett förstående oss emellan vore en omöjlighet och der den ene måste förkasta hvad den andre utfört, så hoppas jag att han icke finner skäl att vid detta mitt literära testamente göra sig urarfva.»

Med dessa ord, som finnas bland Ernst Ahlgrens efterlemnade papper å ett par lösa blad, inlagda i ett omslag å hvilket i skifferskrift läses: *Efter min död—öfverlemnar jag Modern* i allmänhetens händer.

Köbenhavn i November 1888.

AXEL LUNDEGÅRD.

FÖRSTA KAPITLET.

I Centralstationens vestibul stodo två unga män och sågo ut i den grå oktobermorgonen som gaf den öppna platsen derutanför en pregel af kulen ödslighet. Glesa snöflingor dallrade ned, fäste sig halfsmälta på fönsterrutorna och letade sig i slingrande rännilar utför det daggiga glaset.

»Det pinar mig», sade den ene af de två, som fortsättning på ett förut påbörjadt samtal. »Bara därför, att hon är min mor skall hon anse sig ha rätt att tränga in i mina angelägenheter. Hon skall ha anspråk på förtroenden och förtrolighet, denna främmande människa, som jag inte känner; hon skall begära ömhet och tillgifvenhet och hvad det heter allt det der, som mödrar fordra af sina snälla gossar.—För hon *tror* naturligtvis jag är en snäll gosse! det tro mödrar alltid—och hon känner mig inte. Jag har inte sett henne på många herrans år och hon är mig lika främmande som mulattskan, hon har med sig. Säg—begriper du nu att det är pinsamt?»

»Ahja...»

»Det blir att plocka illusionerna från henne, den ena efter den andra.»

Kamraten såg upp med en skälmsk blick och ett litet smil.

»Du säger att du inte känner henne», sade han. »Men när allt kommer omkring är det kanske en liten hygglig mamma du får såhär till skänks på gamla dar.»

»Liten? Hon är tre alnar lång. Och hon har rest omkring med ett anatomiskt museum. Kan du tänka dig hur en människa måste bli af att i tjugo år flacka världen rundt och förevisa ett anatomiskt museum! Ladyn—till det yttre. Men i botten? Det ryser i mig. Kanske som kärna denna storstadsfräckhet, som man finner hos cirkusartister och liknande individer. Och så kanske penningdryghet på köpet! Den der som är dräggen, sedan rikedom tagit slut. Hu!... Detta att skryta med allt hvad man egt och haft och ätit och druckit och varit med om...»

Den andre hörde på med samma godmodiga smil:

»Det är rätt! Måla bara hin håles mamma på väggen. Dess mer angenämt öfverraskad blir du om du finner, att hon är en mycket vanlig liten dussinmamma, som inte gör en katt för när.»

»Jag mins att jag förr i världen kände en viss häpen beundran för hennes toaletter och tyckte att hon såg mycket utländsk ut. Inte hade jag då förstånd på, att allt det der mycket väl kunde gömma tomhet eller kanske råhet—Det är vidrigt med sådana der band, som hela ens natur uppreser sig emot.»

»Nå—herre Gud—band? Man är väl inte bunden för hela lifvet, fast man råkar till att ha en mor.»

»Ja, men när hon nu inte har någon annan än mig!» kom det i irriterad ton från den vrångsinte sonen. »Hennes far är död—och andra anhöriga har hon inte.»

»Nå-ja! Än se'n? Det fins många som få vara ensamma och lefva ändå.»

»Ja, men om hon nu inte kan! Det är barnsligt, men jag skall anse det som en skyldighet att ta mig af henne. Ja! Det är dilemman. Det skall pina mig att ta mig af henne—och det skulle pina mig att inte göra det.»

»Nå—jag medger att det är en förtviflad situation. Men det går öfver, sa han som hade eld i håret.»

En tredje ung man kom i detsamma uppför trappan och helsade på de två, hvarefter samtalet tog en annan vändning.

I det uppgående snälltåget, som rasslade fram genom morgondiset, satt föremålet för detta samtal

tryckt upp i hörnet af en andra klassens kupé. Hon såg ut genom fönstret med en rysning af köld och drog sin svarta spetsschal högre upp kring halsen.

Hennes enda reskamrat var en gammal mulattska, som under många grimacer sökte få plädremmen att, räcka ihop kring filtår och kuddar. När detta ändtligen lyckats satte hon sig tyst på soffan midt emot sin matmor, stirrande också hon ut genom de gråtande fönsterrutorna.

Matmodern såg ut att vara i slutet af trettioalet eller i början af fyrtioalet. Hyn var den jemna, bronsaktiga, hvars blekhet har en underton af orange. Hennes utseende var ruggigt efter stenkolsrök och sömnlöshet, en svart resmössa af klädsamt snitt satt tryckt ned öfver den sträfva pannluggen och en slöja föll löst från nacken fram under hakan, som en krusflorsram kring det stränga ansigtet, ur hvilket ett par djupt liggande bruna ögon blickade fram med mörk, karg beslutsamhet.

Hon hade intet ytterplagg men bar en resdrägt af svart kläde. Figuren var kraftig och gaf ett intryck af helsa och seghet, klädningen slöt tätt efter formerna och i hennes hållning sådan hon satt var der en viss invand otvungenhet och elegans.

När tåget stannade och dörrarne slogos upp hoppade hon vigt ur kupéen och såg sig omkring på perrongen med en sökande blick.

Sonen strök tätt förbi, men hon kände icke igen honom. Han fixerade henne ett ögonblick uppmärksamt från sidan, vände sig derpå om och helsade.

»Mamma?»

»William?»

De skakade hand som ett par bekanta, hvilka helt oförmodadt träffat på hvarandra.

»Du kände inte igen mig», sade han.

»Nej. Skägget förändrar.»

»Jag har droska derute.»

De gingo i sällskap mot utgången och mulattskan följde efter med reseffekterna.

»Du tar väl in på Grand?» fortsatte sonen konversationen, medan de väntade på bagaget.

»Nej, ett billigare.»

»Brunkebergs torg då», sade han åt kusken i det han steg in i vagnen och tog plats vid moderns sida. Den svarta tjänsteanden hade redan slagit sig ner på framsätet.

* * * * *

De två unga männen från vestibulen vandrade i sällskap uppåt staden.

»Hvem var det Wille Zimmermann tog emot?» frågade den sist ankomne, ett långbent exemplar med glosögon och en mun som hade svårt att räcka till om tänderna, hvilket kom honom att gå omkring i världen med ett uttryck af stereotyp förvåning.

»Sin mor?»

»Sin mor? Har Wille någon mor? Det visste jag inte.»

»Det är mycket, som du inte vet.»

»Så-å.—Hon såg för resten märkvärdig ut.»

»Ja, du menar naturligtvis negressen.»

»Nej, men hvarför reser hon med en sådan fågelskrämman», fortfor glosögat utan att på ringaste sätt generas af den andres sarkasmer.

»Fågelskrämman? Du är ingen bildad karl, Pelle, som inte kan se, att det här var ett ovanligt distingueradt negerexemplar.»

»Nej, men du är väl bildad, du?»

»Jag är hungrig. Jag kunde ha lust att slagta dig om du inte var så rå.»

»Åh, hvad råheten beträffar...»

»Ja, och så tycker jag inte om fårhufvud.»

»Inte? Du som är så egenkär.»

»Nej. Det är det värsta jag vet. Har du aldrig märkt det?»

»Jo, när det är frågan om mat. Annars är du inte nogräknad. När det inte syns.»

»Men det gör det.»—Han tittade hastigt åt sidan med en menande blick.

»Äsch, det är så gammalt så.»

»Ja, det gör inte saken bättre.»

»Kan du hålla dig i skinnet så lång tid som det tar att berätta hvad du vet om Villes mor?»

»Jag får väl försöka. Har du hört talas om Zimmermanns anatomiska museum?»

»Nej.»

»Så stå stilla ett ögonblick, medan du får det i dig.

Vår Zimmermanns morfar reste omkring med ett anatomiskt museum, som han grundlagt och som man måste vara ung och okunnig som du för att inte känna till.»

»Hans morfar? Hva' hette han?»

»Zimmermann! Zimmermann! Stå still, annars får du det aldrig i hufvudet. Denne gamle—ur-Zimmermann om jag så får säga—hade en medhjelpare, en ung medicinare, som reste med för att få se sig om i världen och som till sist blef själen i det hela. Den gamle Jannen hade varit gift med en kreolska, men var enkling och hade en enda dotter alldeles som i romanerna. Det gick också alldeles som i romanerna: när hon var sexton år gifte hon sig med medicinaren. Den gamle var trött af kringflackandet och lät de unge fara vidare med anatomi-lådan. Sjelf slog han sig ner på en villa vid Helsingborg och lefde i ro på sin del af inkomsterna. För bekvämlighetens skull antog medicinaren—som kanske bara hette Pettersson förut—det stolta namnet Zimmermann; och det är visst för resten det enda, som Ville fått ärfva af hela herrligheten.»

»Är han död?»

»Han? Begge äro döda. Både nummer ett och nummer två. Detta var ettans dotter, tvåans enka och treans mor. Hon följde alltid med sin man, men sonen lemnades hos den gamle i Helsingborg för att inte hans uppfostran skulle bli alltför brokig. Derfor känner han inte sin mor vidare och fadern var han inte heller vidare bekant med.—Nu är muséet såldt och enkan ämnar bosätta sig här för att passa på sin Willy, som har dåligt att brås på. Salig tvåan var visst en lättsinnig man; i alla händelser gjorde han af med allt hvad pengar han kunde komma åt; der lär inte vara mycket öfver.—Puh! Begriper du nu?»

»Ja.»

»Gudskelof! Då kan jag anse mig ha gjort ett godt arbete på morgonkvisten—och så ska' du få bjuda på frukost.»—

Uppe i hotellet hade mor och son fått allt bagage ordnad och befunno sig nu på tu man hand i det kalla rummet, der en nytänd brasa motvilligt sjöd i ugnen.

Båda tycktes vara i förlägenhet för hvad som borde sägas.

Hon stod vid fönstret, stirrande ut på torget; han satt borta i rummet och betraktade henne med sammanknipna ögon och en ironisk min, som tycktes säga: detta är en familjetafla. Hos ingendera märktes spår af något slags varmare känslor. Han var tvärtom afgjordt fiendtligt stämd. Han såg henne stå der mot den ljusa fönsterluften som huggen i ebholtz och hufvudet reste sig så fast från hennes axlar, som om det aldrig kunde böjas.

Till sist vände hon sig om och såg på honom.

»Vi äro främmande för hvarandra.»

»Ja.»

Han satt och gungade upp och ned med foten, medan han betraktade henne med samma ironiska

min.

»Det har varit mitt fel», fortsatte hon med sin lugna, tydliga röst, som talade en alltför korrekt högsvenska.

»För Guds skull låt oss slippa en uppgörelse!» afbröt han nervöst. »Ord som *fel* och pligt äro nu en gång för alla bannlysta ur min tankegång. Hvar och en måste handla efter sin natur. Så gör jag och för mig är det inte det minsta besynnerligt i att andra göra så med.»

»Jag gick så helt upp i min känsla för din far, att der ingenting blef öfver åt dig.»

»Det skulle du göra, när det var det för dig naturliga.»

»Känner du motvilja för mig?»

»Nej, Gu'bevars!—Men denna diskussion kan inte leda till annat än att plåga oss båda. Låt oss tala om annat. Hur har du haft det på resan?»

»Tack; bra.»

»Tänker du bosätta dig här?»

»För någon tid åtminstone.»

Der uppstod en paus.

»Du har aldrig skrivit till mig under de sista åren.»

»Nej. Hvad skulle det tjena till att skriva. Man förblir ändå främmande för hvarandras lif.»

»Ja. Men vi skola icke vara det längre. Jag har mycket att taga igen.»

»Det låter som om du talade om någon slags försummad pligt. Efter vi kommit in på ämnet vill jag säga dig min mening rent ut. Hur förhållandet än blir emellan oss måste dess första grundvilkor vara *frihet*. Ingen konventionell pligtkänsla för dig. Inga skyldigheter, inga rättigheter—intet tvång.»

»Hvem talar om tvång», sade hon. »Var icke rädd; jag gör mig icke några illusioner. Till en början skulle jag blott önska, att du icke med afsigt undveke mig.»

»Det kommer jag inte heller att göra, såvida jag inte märker att du har några anspråk på mig i anledning af—blodsbandet.»—Det sista ordet uttalades med en lindrigt hånfull betoning.—»Men i så fall vet jag, att min natur kommer att reagera—rent ofrivilligt.»

»Det är afgjordt», sade hon gladt; och der blef åter ett ögonblicks paus. Derpå fortsatte hon:

»Skulle du—efter jag vet så litet om dig—vilja svara helt torrt på några frågor, som icke skola vara för närgångna?»

»Ja. Fråga.»

»Har du för alltid afbrutet studierna?»

»Mina *akademiska* studier menar du?»

»Ja.»

»Dem afslutade jag för två år sedan.»

»Och—du höll på att taga filosofie-kandidatexamen har jag hört?»

»Ja, men jag tog den inte.»

Han ansträngde sig af all makt för att vara ovänlig. Det märktes också att han sade »du» för att betona jemnlighetsställningen mellan sig och modern. Det låg något forceradt klumpigt öfver hela hans sätt.

»Och hvad har du gjort de här tre åren? Skrivit för teatern—ju?»

»Ja. Ett enaktsstycke.»

»*Ett* enaktsstycke? På tre år.

»Ja, och *en, liten* novellsamling»—han betonade orden *en* och *liten*, liksom på trots.

Hon smålog.

»Och hvad ämnar du nu?»

»Jag ämnar aldrig någonting.»

»Nå, hvad gör du då?

»Jag lefver.»

»Ingenting annat?»

»Är det inte nog?—För resten skrifver jag också på en roman—ibland.»

»Och din ekonomi?»

»Skall jag aldrig blanda samman med din. Och jag sköter den sjelf.»

Hon hade hela tiden syntts oberörd af hans ohöflighet; först vid de sista orden skyggade hon till.

»Är det något jag kan hjälpa dig med?» sade han och reste sig.

»Nej tack.»

»Då kanske du tillåter att jag går hem till mitt.»

»Ja, gör det. Jag skall söka efter en bostad åt mig; sedan tittar jag väl upp till dig.»

»Men före teaterdags.»

»Ja.»

»Jag är teaterrecensent och det är premiär i qväll.»

»Jag skall komma innan.»

Han bugade sig stelt och gick.

Då han var gången drog modern ett djupt andetag, som efter en öfverståndens smärta. Men der syntes icke spår af rörelsen i hennes beherrskade ansigte. Hon såg honom gå öfver torget och hon böjde sig fram för att kunna följa honom med ögonen tills han vek om hörnet.

Sent på eftermiddagen knackade hon på hans dörr. Han satt i en hvilstol och läste, då hon kom in; reste sig och bjöd henne plats, men hon afslog.

»Jag har brådt», sade hon i affärston. »Jag kom endast hit för att säga dig, att jag funnit just hvad jag sökte: en bostad högt uppe på Söder, billig, delvis möblerad och med fri utsigt. Det är för resten ett helt hus, smalt och med två våningar. Der är fem rum, och de två på nedra botten ämnar jag hyra ut. Nu skall jag gå på ett annonskontor och annonsera efter språklektioner. Det kan väl inte vara så svårt att få något arbete.»

»Få se», svarade han i skeptisk ton. »Men om det inte skulle lyckas är ju ingen olycka skedd.»

»Nej. I nödfall kunde jag väl lefva af min lifränta, men jag är alltför van vid arbete för att kunna trifvas utan.»

Medan hon talade bläddrade hon i en annotationsbok, tog fram ett visitkort och lade det på bordet.

»Detta är min nya adress. Jag flyttar genast från hotellet; jag får se till att anskaffa de möbler som fattas och mera dylikt. I kväll får jag bara stök och hela dagen i morgon; men vill du dricka thé hos mig i morgon afton klockan 8?»

»Tack.»

Modern sade ingenting mer. Hon såg sig omkring i rummet med en uppmärksamt granskande blick. Der var vissa ansatser till elegans och komfort—nog för att röja egarens smak.

»Du behöfver nya gardiner», anmärkte hon torrt i det hon ordnade några lösa papper i sin annotationsbok. Derpå tog hon sina handskar och aflägsnade sig med en flyktig afskedsnick.

Han stod och såg efter henne medan hon med sin spänstiga, fasta gång gick mot dörren. Så satte han sig bekvämt tillrätta i stolen och återtog läsningen af Zolas L'Oeuvre.

I detsamma knackade det på dörren och en ung man kom in med en fart som nära störtat honom på näsan mot golfmattan.

»Du! Hvad var de för en? Henne jag mötte i trappan?» började han med en diskret hviskning. »Chic! Pariserhållning—och pariserfötter.»

»Pariserskodon, menar du», svarade värden och såg på nykomlingen med ungefär samma uppmärksamhet som man eignar sina flugor. »Jo, det var min mor.»

»Din mor?» utropade den andre flat, i det han vände sig mot dörren som om han tvärt igenom den kunnat se henne aflägsna sig.

»Men du ljuger väl som vanligt», tillade han tviflande.

»Der ligger hennes kort.»—Värden begagnade sig af tillfället att läsa några rader i boken medan den andre betraktade kortet.

»Nej, det går inte i mig. Det är naturligtvis skoj.» Han lade hufvudet afvaktande på sned, likt en intresserad hundvalp som lyssnar efter råttor.

Värden läste ogeneradt vidare i boken.

»Hon såg alldeles för ung ut.»

»Jaha», bet han till i det han med en rörelse af otålighet lade boken ifrån sig, »hon var sjutton år när hon fick mig och nu är hon 42—kan du räkna ut det?»

»Men...—du har ju aldrig nämt att du hade någon mor.»

»Jag ber om förlåtelse! Men intelligenta människor emellan brukar det vara öfverflödigt. Som du vet inträffar det en gång hvar jubelfest att en ung man har en mor.—Jag tror, du kan ta saken med sinnesro.»

»He! Ja men—du har aldrig talat om hvar hon fans.»

»Nej, för jag skulle väl sitta i Grands grop och afhandla mina familjeangelägenheter.»

»Hon såg stilig ut», anmärkte den yngre af de två, eftertänksamt.

»Europas luft brukar föra det med sig.»

»Jag skulle nästan tro det.» Den nyanlände kråmade sig med själfkänsla, vek omsorgsfullt upp sin öfverrock och satte sig på chäslongen.

»Ja, men *man* skulle nästan inte tro det, när man ser hur spårlöst ditt sexveckors uppehåll i Paris gått förbi.»

»Es ist die alte Geschichte: räfven och rönnbären.—Men kan du vigma mig en tia ska' jag se till att ursäktas dig.»

»Inte ett öre! Vore min mamma inte så stilig skulle jag vigma af henne sjelf.»

»Hon ser ut som en spanjorska.»

»Jaha, och du ser ut som en—» han kunde icke finna rätta ordet i hast.

Den andre reste sig upp.

»Fundera på saken så länge tills vi råkas. Jag viker bord i foyern.»

De två nickade åt hvarandra och gästen försvann.—

Följande kväll vid åttatiden gick Wille Zimmermann öfver en liten illa stenlagd gård, steg upp för en stentrappa och ringde på hos sin mor. Mulattskan öppnade.

»Frun är deruppe», sade hon på sin brutna svenska i det hon sträckte sig in och tog en lampa på köksbordet. »Jag vill gå före och visa vägen.»

Wille följde efter henne med en känsla af tvång och obehag. Han skulle helst velat ha en anledning att vända om.

Mulattskan slog upp dörren till ett upplyst rum och lunkade sedan med sina mjuka klumpiga steg nedför trappan igen, till sina egna regioner.

Fru Zimmermann stod och ordnade ett draperi vid ena fönstret. När sonen kom, lade hon ifrån sig hammare och spik.

»Jag har icke i ordning ännu», sade hon och räckte honom sin hand, »men jag har en förnimmelse af att jag kommer att trivas här. Jag har farit som på dagsverke mellan möbelhandlare, trädgårdsmästare och allt slags folk. Hur tror du här blir?»

Med en oskön men kraftig rörelse stödde hon ena handen mot höften medan hon med den andra gjorde en åtbörd utåt rummet.

»Bra.»

Han såg sig omkring med lindrigt förvånad uppsyn. Han hade synbarligen väntat sig något helt annorlunda.

Det var ett underligt, gammaldags rum med tre hvälfda fönster vettande åt två håll, och med mörka träpanelningar hela väggen utefter i stället för tapeter.

»Han, som rör om huset är troligen ett original», sade modern. Det märks på allting att han icke vill ha det som andra människor och det tycker jag om honom för. De här nakna, kalla väggarna kunde jag emellertid icke hafva och icke heller fönstren utan minsta draperi för, fast det är vackert med den der glasmosaikerna i nedersta rutorna. Derfor har jag gjort så här. Det ser ju riktigt orientaliskt ut. Hela min samling af tyger, kuddar och mattor har kommit mig till god nytta. Just här gör den verkan.»

»Jaha. Men hur kan det vara, att ett sådant hus hyres ut?»

»Människan har gifvit sig åstad på en liten rundresa i Afrika. Det tyder också på en viss originalitet.»

»Och allt det här har du fört med dig?»

»Ja visst. Det är ju lätt att packa. Din far var kännare i fråga om väfnader och sådant; han kunde aldrig låta bli att köpa, när han träffade på något riktigt rart. Och så var det som att föra ett hem med sig i kappsäcken, sade han.»

Sonens blick strök smekande öfver de tjocka mattorna, öfver de smakfullt ordnade tyger, som nästan dolde väggarna, öfver bladväxtgrupperna i hörnen och öfver de på ringar löpande draperierna från fönstren.

»Att man kan träffa på ett sådant krypin i vårt kälkborgerliga Stockholm!» utbrast han. »Jag står och inbillar mig att jag är i Konstantinopel.»

»Nej, det är Stockholm. Se!»

Hon lyfte upp draperiet från ena fönstret och pekade utåt.

Från husets dominerande höjd kunde man se ned öfver Norrström och öfver staden på andra sidan. Den sträckte ut sig dernere vid och jemn, halft i fågelperspektiv; och i det mörka, blanka vattnet speglade sig dess glittrande ljus. Ur de jemna raderna af gaslyktor lyste de elektriska glödlamporna på Skeppsbron med blåaktigt sken—stora, gnistrande briljanter i ett jättehalsband.

Till denna ensamma stadsdel, detta öfver klippan hängande hus trängde intet ljud från den rörliga världen der nere; kvällen stod mörk och tyst, utan måne eller stjernor, men med en storstads hundratal af blinkande ögon, kalla och hjertlösa.

Han såg ett ögonblick dit ner, men så vände han sig sakta om och fäste ögonen på sin mor. Hon stod orörlig som en staty, med armen upplyft för att hålla draperiet till sidan, och stirrade ut öfver staden. Han tyckte sig aldrig ha sett något så allvarligt som detta ansigte, hvars konturer kommo fram med en egendomlig skärpa i ljusskenet inifrån rummet.

Hon var klädd i en sorgdrägt af medeltidssnitt, sliten i sömmarna och nästan trasig. Men den tog sig godt ut, trots vårdslösheten. Denna figur tycktes kunna bära upp allting.

»Det är en ensamhet här, så djup att jag tycker hela huset skulle kunna glömmas bort som ett strandadt skeppsvrak, långt borta ifrån människor», sade hon i det de båda trädde tillbaka och hon lät draperiet falla ned. Hennes röst var djup och fyllig, en altröst med nästan manlig timbre.

Hon gick fram till bordet i rummets midt, der en stor elegant hänglampa från taket kastade sitt ljus nedåt. Hon började samla ihop de tyglappar och bandstumpar, som hon strött omkring sig under arbetet. Så tog hon en stickstrumpa och slog sig ner vid bordet.

»Att du aldrig skickat mig dina noveller», sade hon småleende.

»Hvad skulle det tjena till. De handla endast om sådant som är dig främmande: svenskt småstads-universitetslif. Du har lefvat derute, i den stora fria världen, och jag har setat fast i förhållanden, der allt lagt an på att förkrympa. Här måste man antingen stanna i växten eller förklaras fågelfri. Det kan du inte förstå.»

»Jag har läst novellerna.»

»När skulle du ha fått tid till det?»

Det låg i tonen nästan en beskyllning för osanning, men hon låtsade icke om det.

»I natt», svarade hon blott. Och så tystnade de båda för en stund.

»Egentligen är det underligt att jag har mera minne af pappa än af dig», sade han till sist.

»Nej, det är inte underligt. Alla barn afgudade honom. Han hade lika lätt att vinna små som stora.»

»Jag var för outvecklad när jag sist såg honom för att kunna bilda mig något omdöme, men jag kan nu förstå, att han måste ha varit en väl skolad sällskapskarl.»

»Han var mer än det; han var en djup och fin natur. Den som en gång fäst sig vid honom kunde aldrig slita sig lös.»

»Du idealiserar. Nu—efteråt.»

Hon ryckte till som om hans ord stuckit henne och de bruna ögonen gånge honom en blixtnabb förebråelse, stolt och tillbakavisande.

Han rodnade lätt.

»Det gör man alltid», sade han urskuldande. »Och för öfrigt förstå kvinnor aldrig att bedöma män. De kunna inte se dem opartiskt.»

»Jag ger mig icke heller ut för att se honom opartiskt», svarade hon i det hon såg upp. »Dertill var han mig för kär.»

Det blef åter en paus.

»Jag undrar, om du gör dig några illusioner beträffande mig», sade sonen plötsligt och som det tycktes helt omotiveradt. »För det *skall* du inte! Jag kan inte hålla af någon. Inte af dig och inte af någon annan. Jag har naturligtvis också en gång haft det der sentimentala begäret—som aldrig kan fyllas, därför att en människa är och förblir ensam, om hon så lefde i all evighet. Det var en illusion, det som allt annat—något som stannat en i blodet från föregående naivare generationer—men det är för mig en öfvervunnen ståndpunkt. Jag är en alltför aktgifvande natur och ser för tydligt det hemliga maskineriet i människorna. Jag är, som de fleste af den generation jag tillhör, en öfver-reflekterad själsanatom, jag plockar bevekelsegrunderna till alla handlingar i sär och undersöker deras beståndsdelar; det gör mig kall. Jag kan inte se på dig med andra ögon därför att du är min mor. För mig är du bara en människa som andra, ett kompliceradt själsmaskineri, som jag studerar med samma nyfikna författar-intresse, hvarmed jag studerar andra. Jag kan inte ge dig hvarken vördnad eller andra sonliga känslor—helt enkelt därför att jag ingenting i den vägen *har* att ge. Och till att spela komedi håller jag mig för god.»

»Du är icke skyldig mig något. Jag vill icke hafva mera än jag kan vinna.»

»Vinna? Jag är inte värd att vinna. Jag är ihålig. Jag är tom. Jag är helt annorlunda än du tänker. Ju närmare du lär känna mig, dess mindre tycker du om mig.»

»Då gå vi hvar åt sitt håll. Det är allt.»

Hon smålog och räckte honom sin hand. Han såg på henne med öfverraskning och så gaf han henne handslaget som till en öfverenskommelse.

»Nu idealiserar du också *mig*», sade han skämtsamt. »Ni kvinnor idealisera oss alltid.»

»Kanske är det vår natur—och den skall man ju följa! Eller kanske behöfs det.» Hon sade det i

skälmaktig ton i det hon böjde sig ned öfver sitt arbete. Men något af leendet stannade kvar öfver ansigtet, som ett dröjande solsken.

Sonen satt och såg på henne. Denna främmande kvinna, som var hans mor, hade gjort ett underligt intryck, som han icke kunde värja sig för. Han greps af ett häftigt begär att lära känna henne till botten: hennes tankar, hennes väsen, de hemliga skrymslena i hennes förflutna—hennes karaktär.

Det förekom honom, som egde denna kvinna just det, som han alltid saknat: jemvigten mellan att vilja och att kunna.

»Du verkar som ett medeltidsporträtt af en verklig mästare», sade han sakta, med ett helt annat uttryck i rösten än det vanliga. »Du kan bli gammal och trasig, men aldrig banal.»

ANDRA KAPITLET.

Det duggade smått och i gasljuset glänste de våta bladen på buskar och träd, gulnande blad, vissnande, dödsdömda.

Snedt öfver Kungsträdgården förbi Molins fontän kom William Zimmermann gående med händerna i öfverrocksfickorna och käppen under armen.

»Hvart ska' du styra i väg, om du får rå dig sjelf?» sade en röst bakom honom och en hand stacks under hans arm.

»Åt katrinahållet.»

Han behöfde icke vända sig om för att veta hvem det var, dertill kände han för väl Karl Hedströms röst. Men han kastade i alla fall en igenkännande nick åt sidan.

»Ämnar du gå hela den långa vägen?»

»Ja, det är skönt att få röra benen. Det går så lätt att tänka, när man marscherar.»

»Det är längesedan man såg dig.»

»Ja, jag skulle ju försöka göra någon nytta; och så har jag kommit i vana att gå till min mor hvar kväll, när jag inte är på teatern. Hon har sådana präktiga stolar—det är en sådan hvila att sitta i dem. Jag önskar jag hade ett par af dem hemma hos mig.»

»Är det bara för stolarnes skull du går dit?» sade Hedström leende.

»Jag vet inte. Någonstans ska' man ju gå, när man blir trött af sina egna fyra väggar och nu är detta det nyaste. För resten får man lätt vanor ifall man inte aktar sig. Jag skall se till att bryta af det här.»

»Hvarför det?»

»Jo, det är inte nyttigt med vanor. För resten märker jag att hon lägger an på mig—fint gör hon det, förstås, men det undgår mig inte. Hon yrkar alltid på att jag skall känna mig fullkomligt fri och inte komma utan när jag har lust, men jag känner det ändå som ett slags anspråk och den känslan måste jag afskudda mig.»

»Såå? Hvad tycker du för resten om henne?»

»Bra. Hon är en originell företeelse och hon intresserar mig. Har du aldrig sett henne?»

»Jag såg en skymt af henne vid bangården—du mins...»

»Hon är lustig. Det är någonting af urmenniska hos henne, någonting kraftigt och bastant. När hon rör sina armar är man alltid rädd att kläderna ska' spricka. Om jag vore bildhuggare skulle hon få stå som modell för mig—till en barbardrottning... Och så är der något så helt och samladt i hennes själslif, något som tycks höra hemma i en annan tid än vår. Hon grubblar aldrig, plockar aldrig sönder något, är aldrig osäker och villrådig. *Detta* är *detta* för henne. Förr var hennes man medelpunkten i universum, nu fruktar jag att det blir jag. Hon kan inte dela sina känslor, hon skänker det alltsammans åt en. För öfrigt är hon en menniska med ett ytterst modernt och friggjordt tankelif; och det drager mig till henne. Hon har sett mycket och erfarit mycket—man kan tala med henne om allt. Och trots sin

barbarkvinne-natur har hon något af detta känsligt fina, som gör att minsta skiftning i ens stämning genast uppfattas. Ja. Och så är hon något af ett stort oreflekteradt barn; jag har hört henne skratta ett par gånger och det var något så frigörande och förfriskande. Hon skrattar så hjertegodt och grundligt som hade hon en stor, djup fond af lifsglädje inombords. Men när hon blir allvarsam är det som om hela världen vore svart och död för hennes ögon. Hon är så olik dig och mig och alla de andre: hon har en sådan afundsvärd omedelbarhet.»

»Hvilken lofsång!» skrattade Hedström vid tanken på deras samtal i Centralstationens vestibul. »Hon är således ingenting af allt det der, som du var så rädd för?»

»Jo, det är inte så utan ändå—i vissa fall. Det oregelbundna, kringflackande lifvet har satt sitt märke i henne. Man tycker sig se museiförestånderskan ibland—i något ofint som plågar mig. Hon som är så elegant och ser så distinguerad ut på gatan eller bland främlingar, hon kan inte låta bli att gå slarfvig i sitt hem. Hon, som förstår att ordna allting så stilfullt och dekorativt, låter dam ligga i vrårna och har dam på sina kläder. Hon kan vara ovårdad, rufsig, trasig till och med. Hon har försökt öfvervinna det der sedan hon märkt, hur jag plågas af det; jag ser hur hon strider emot det—men det är våld på sina vanor och på sin natur. Och så—tänk dig!—så har hon ändå de mest vårdade händer, jag någonsin sett; stora, vackra händer, som man inbillar sig kunde höra till en antik kolossal-staty, men som ha styrka nog att föra en smedslägga. Sådan är hon.»

»Jag skulle gerna vilja göra hennes bekantskap.»

»Du kan ju följa med mig nu.»

»Tack. I kväll har jag inte tid. Jag ska' ner i tryckeriet.»

»Nå så en annan kväll då. Gå bara dit upp och fråga efter mig.»

»Ja, det ska' jag göra. Adjö med dig så länge.»

»Adjö.»

När Wille en stund derefter steg in hos sin mor fann han henne sittande vid skrifbordet i salongen.

»Det tycks icke gå att få några elever i språk», sade hon och såg upp medan hon stödde händerna mot den öppna skrifbordslådan, der hon vändt upp och ned bland papperen. »Jag är för okänd och det fins för många, som ge lektioner. Men rysk litteratur lär ju vara på modet här liksom i Paris. Jag skall se till att få öfversättningsarbete.»

»Det går inte. Det är inte nog med att kunna det främmande språket, man skall också kunna sitt eget.»

Hon smålog.

»Tror du icke jag kan det?»

»Åhjo, såder hjälpligt, till husbehof. Du talar så grammatikaliskt korrekt att det riktigt är rörande—du näns aldrig ens säga inte, utan säger alltid icke—men allt det der är inte nog. Det är något som heter stil...»

»Hvad jag *inte* har kan jag arbeta mig till.»

Han gjorde en axelryckning.

»Ja, du har åtminstone energi», sade han, men i sjelfva tonen låg der ett undertryckt tvifvel.

»Jag har också haft bruk för den i mitt lif», svarade hon.

»Skada att du inte haft något af den varan till öfvers åt mig.»

»Du har kanske aldrig behöft den. Så vet du inte om den kanske fins ändå.»

»Jag behöfde den för att kunna göra något duktigt och slå igenom.»

»Den kommer.»

»Jag vet inte. Ibland tror jag det sjelf; ibland inte. Ibland tycker jag det käns som skulle den komma, ifall lifvet en gång satte mig knifven för strupen och tvang mig att spänna alla nerver an. Men ibland förefaller det mig som om det inte skulle nytta. Jag skulle inte anse det mödan värdt, jag skulle böja hufvudet tillbaka med ett smil—och sjunka.»

»Menar du att du icke kan arbeta?»

Hennes ton var sträf och hård af bemödandet att maskera den ångest, som smög sig öfver henne vid hans ord.

»Ja», sade han.

»Vänta bara. Låt bara lifvet gripa riktigt hårdt tag i dig.»

Han smålog åt den ifver med hvilken hon försökte öfvertyga honom—och sig sjelf.

»Jag fruktar att lifvet inte *kan* gripa tag i mig. Jag är lam invärtes. Jag känner aldrig någonting—aldrig någonting.»

Hon såg på honom med sina allvarliga ögon; och i dessa ögon med deras grundton af samlad lifsintensitet kom der nu också ett annat uttryck till. Den klang så ödslig och förtviflad, denna bekännelse framsagd i en lätt och skenbart sorglös ton. Det klämde henne för bröstet—denna unga människa, som sade sig vara förlamad invärtes, var blott 25 år och han var hennes son.

»Jag ville hellre lida», fortfor han; »hellre hvad helst, bara jag verkligen kunde *känna* något.»

Det blef ett ögonblicks tystnad. Hon satt och plockade bland papperen i sin skrifbordslåda och han följde i början rent mekaniskt hennes förehafvande med ögonen. Men till sist greps han af ett oemotståndligt intresse för dessa papperslappar. Han böjde sig fram med det vänliga uttryck som hans ansigte ibland kunde få, tog pröfvande en af lapparne mellan sina fingrar och såg upp på henne med ett leende.

»Får jag lof att titta?»

Hon blef så glad för detta närmande och för detta vackra uttryck i hans ansigte, som hon aldrig förr sett. Det kostade henne en förfärlig ansträngning att öfvervinna sin lust att stryka med sin hand öfver hans svarta kortklippta hår, men hon hade en instinktlik känsla af att detta åter skulle mana fram hans skygghet.

»Du är nyfiken?» sade hon blott.

»Jag kan inte se minsta papperslapp utan att det riktigt kliar mig i fingrarne. Jag har alltid en förnimmelse, som om den måste innehålla något intressant.»

»Här blir du allt kuggad. Det är bara gamla räkningar och skräp.»

»Har du ingenting som duger då?»

»Hvad skulle det vara?»

»Något matnyttigt för en hungrig författar-nyfikenhet—gamla bref och anteckningar och sådant.»

»Jo, hela luntor.»

»Låt mig få fatt i dem?»

»I kväll? De ligga i kofferten ännu. Jag har ju inte packat upp.»

Han smålog.

»Hör—der sade du 'inte' för första gång. Det är tacksamt att vara din lärare.»

»Det sade din far också.»

»När?»

»När han läste hvad jag skrifvit.»

»Så-å. Hvad skref du då? Tankar? Stämningar?»

Det låg en uddfin satir öfver det sätt på hvilket han uttalade de sista orden. Hon märkte det och log.

»Nej. Jag är *inte* en vanlig sentimental liten småstadsfröken. Mina anteckningar äro inga utgjutelser; de likna mest en målares raskt utkastade skizzer. Abstrakta funderingar ligga inte för mig. Men jag kom ju i beröring med en massa människor i olika land och det plågade mig att sjelfva rikedomens stoff skulle göra det omöjligt för mig att kvarhålla allt i minnet.»

Han nickade ifrigt bifall till denna uppfattning.

»Ja, det är just det», sade han. »Man upplefver så mycket och det mesta går förloradt.»

»Ja. Och när jag var ensam var det mig ett slags sällskap att skrifva.
Det var som att samtala med någon, som icke var närvarande...»

Hon teg ett ögonblick och såg hastigt och skyggt upp på sonen, men han märkte icke att hon här gjorde ett afbrott i sin tankegång.

»Jag har ett utveckladt språksinne», fortfor hon, »och det är mig ett nöje att få leka med satser och ordvändningar, som ett barn leker med ett stycke mjuk lera; det kan formas till allting, knådas ihop igen och formas på nytt.»

»Aha—då är det efter dig jag ärft mitt sinne för stil och form.»

»Prat! Det jag skref var bara bagateller, små raderingar—penselsudd. Det kostade mig ju ingen ansträngning att låta pennan löpa—jag hade ju god öfning.»

»Hur så?»

»Jag skref alltid för din far.»

»Skref för honom?»

»Ja.»

»Hvad då?»

»Bref. Allting.»

»Kunde han ha så mycket att skrifva?»

»Ja. Egentligen borde han ha blifvit vetenskapsman—lärd—professor.»

Han drog på munnen åt det sista ordet.

»Professor?» upprepade han med en ton af missaktning—Perukstock?— tycker du det är det högsta?»

Hon svarade icke utan fortsatte.

»Hans ställning som egare af ett anatomiskt museum var icke något som passade för hans personlighet, därför sökte han gerna bort från allt det som band honom till ett lägre trappsteg än det, till hvilket han hörde. Hans beläsenhet, hans beresthet och hans otroliga förmåga att vinna menniskor gjorde att han hade många vänner—framstående män—och han korresponderade gerna.»

»Nå! Det stämmer med den föreställning jag gjort mig om honom.»

Det låg en nyans af vanvördnad i sonens ton. Hon såg på honom som om hon icke rätt förstått hvad han menade. Så fortsatte hon:

»Men att vara fängslad en timme vid skrifbordet skulle ha gjort honom tokig. Det var omöjligt för hans kvicksilfvernatur att vara stilla. Han måste byta plats, vara fri öfver sina armar som öfver sina tankar.»

»I den punkten förstår jag honom!» sade sonen med öfvertygelse.»

»Derför blef jag hans sekreterare och deraf har jag också mina språkkunskaper. Han talade främmande språk med lätthet, men hade aldrig tålmod att lära sig skrifva dem korrekt. Det måste jag.»

»Och han borde ha blifvit vetenskapsman—lärd—per—professor!» citerade sonen med ett vanvördigt litet skratt.

Nu förstod hon hvad han menade.

»I sitt fack—naturvetenskapen», svarade hon med skärpa. »Som entomolog var han både känd och erkänd.»

Hon slöt läpparne hårdt och samtalet var afklippt.

Det blef en lång paus och William började se brydd ut.

»Vill du inte också bli min sekreterare?» sade han och strök sakta med sin hand öfver hennes, som hvilade på bordet.

Hon såg upp. Detta var första gången något likt en smekning funnit väg mellan dem. Hans sätt att afbedja var så klumpigt intagande och så rörande tafatt; hon blef alldeles afväpnad.

»När mamma berättar för barnet får barnet icke vara elakt», sade hon blott och hennes röst blef mjuk som ett adagio på en violoncell.

»Icke?» härmade han för att visa att han vågade skämta ännu. »Allra minst mot sagoprinsen», tillade han sakta med en blandning af vekhet och ironi, men med öfvervägande vekhet.—

Modern tyckte sig aldrig ha varit sin son så nära som nu. Hon hade en känsla af att hon fått blicka innanför det hårda, kantiga skalet, dit han aldrig lät ett främmande öga tränga in, därför att han der gömde det finaste i sitt väsen, det som var för godt att ses af den profana mängden. Och när hon den aftonen gått till sängs somnade hon i en gladare stämning än hon känt på mycket lång tid.

De två följande aftnarne väntade hon honom förgäfvets.

Hon bråkade sitt hufvud med tusen antaganden, hon undrade om han kunde ha blifvit sårad af den lilla tillrättavisningen; hon grubblade och vändades. Söka upp honom ville hon icke; hon visste att hvarje närmande från hennes sida kunde framkalla en ovänlighet från hans.

Det var tredje kvällen just vid den tiden då han brukade komma. Hon gick fram och tillbaka i salongen, räknande kvart efter kvart. Det föreföll henne som om hänslampan höll på att slockna, som om tystnaden var förebud till en evig natt med tomhet och glömska. Hon måste se upp på väfnadernas och broderiernas brokiga mönster för att öfvertyga sig om, att ljusskenet icke tynade af. Nej, det var hennes egen döda, tunga sinnesstämning som lade sig öfver hörselns och synens nerver.

Alltså, icke heller i kväll skulle han komma.

Hon kastade sig framstupa på en ottoman och borrhade ansigtet in mot dess mjuka stoppning, medan hon tryckte knutna händerna mot sin panna. Hon snyftade icke, det var jemmerskrän, vilda rytanden af smärta som hon kväfde i kuddarne.

På hennes obändiga natur med dess intensitet i alla känslor verkade denna vildhet i utbrottet som en lisa.

Det ringde på klockan der nere. Hon satte sig hastigt upp och lyssnade.

Kunde det vara han som ringde. Men han hade ju nyckel till entréen.

Det låg veck mellan ögonbrynen och den sträfva luggen stod uppstruken från pannan. Det var som hade de skarpa ögonen och den halföppna munnen gjort gemensam sak med hörseln för att uppfånga minsta ljud.

Så sprang hon hastigt fram till spegeln och ordnade sitt hår. Der hördes steg från trappan.

Ett ögonblick derefter knackade det på dörren.

»Stig in!»

»Ursäkta!... Mitt namn är Hedström», sade en lågmäld röst, som i sjelfva sin klang hade något af välvilja och undfallenhet.

Fru Zimmermann såg på den nykomne, en lång, smal, ung man med helskäg. Hennes ansigte var så lugnt och kallt och tillmötesgående som om aldrig en sinnesrörelse dragit fram deröfver. Endast handen, som stödde mot bordet, skälfdes starkt; men det kände blott hon sjelf; gästen såg det icke.

»Jag är fru Zimmermann. Är det mig ni söker?» sade hon med sin djupa, lidelsefria altröst.

»På sätt och vis, ja. Jag träffade Wille häromdagen på gatan och han föreslog att jag skulle söka honom här en kväll. Jag ville gerna göra er bekantskap.»

»Det gläder mig mycket att ni kom.» Der var en hjertlighet i ton och sätt, som gjorde henne helt förändrad. All stelhet var med ens försvunnen.

»Ni är en af Williams vänner?»

»Ja. Jag är nog den han är mest tillsammans med», sade gästen stillsamt i det han slog sig ner på den sittplats hon med en rörelse af handen anvisat honom. »Vi trivas så godt med hvarandra. Det kommer

sig kanske af att vi äro så olika.»

»Ni har säkert känt honom länge?»

»Sedan han kom till Stockholm.—Det är nu tre år sedan.»

»Jag tror nog han nämt ert namn någon gång; men han är icke mycket meddelsam.»

»Nej. Vill man veta något af honom får man dra det fram med en tång—så vida han inte är särskildt i stämning—och det händer inte ofta.»

Der låg i sjelfva det sätt, på hvilket han talade om William, något som med ens eröfrade moderns hjerta.

»Är han lika sluten mot er som mot—mot andra?» afbröt hon sig.

»Han är visst sluten mot alla.»

Inom sig skakades modern af en nervös ifver. Om hon kunde vinna denna människa var det som att få en sidodörr öppen till sonens egen verld, som han tycktes hålla så omsorgsfullt tillsluten för henne.

»Han förefaller så allvarsam», framkastade hon som en likgiltig anmärkning. »Eller rättare: hans skämtsamhet har ingenting af ungdom och glädje.»

»Nej. Jag tror aldrig han varit ung. Han var tjugutvå år när vi träffades först och redan då hade han sin typ färdig.»

»Sin typ?»

»Ja. Jag menar detta kalla, försmädliga...»

»Tror ni det är konstladt?» frågade hon hastigt i det hon såg upp.

»Konstladt är kanske inte rätta ordet. Det är hans sätt att vara. Vi nutidsmänniskor ha ju alla ett med omsorg utarbetadt sätt att vara. Hvar och en väljer förstas det han anser bäst i öfverensstämmelse med sin natur.»

»Tror ni då han af naturen är sådan?»

»Nej. Snarare motsatsen. Jag tror att han i sjelfva verket är sällsynt vek och blödig—och att han valt sin mask därför, att den skyddar.»

»Tror ni han haft någon sorg?»

Hennes stora hand hvilade på bordet och hon betraktade uppmärksamt en liten fläck på dess skifva. Hon gned den af med fingret utan att se upp.

»Antagligen har han haft det. Det ha ju alla. Kanske har den satt djupare märke i honom än i andra; men det vet jag ingenting om.»

»Ni anar heller ingenting?»

»Nej. Han håller allting för sig sjelf. Han är så van att vara ensam.»

Der flög en skyggt forskande blick fram under moderns sänkta panna. Det var som om hon misstänkt att den talande haft en dold undermening i sina ord, men hans ansigte hade intet som tydde härpå. Det hade samma välvilliga, undfallande uttryck som förut.

»Ja, det är olyckan», sade hon blott.

Men strax derefter kom det, som en ångest, man icke kan hålla tillbaka:

»När jag icke såg honom trodde jag allting var bra...»

»Det hade kanske inte hjälpt om ni varit med honom», sade vännen, som förstod hennes tankegång.

»Hvem vet? Han sade för ett par dagar sedan att han var lam invärtes. Det gjorde ett så tröstlöst intryck på mig—hans mor. Han har mist förmågan att hålla af någon och tomheten sen allt är slut är det enda han har kvar. Det är en ungdom utan drifkraft—en sommar utan sol— Jag fruktar att hans möjligheter aldrig skola slå ut...»

Hon tvärtystnade, ur stånd att fortsätta.

»Ja det ligger som en tyngd öfver honom, hämmande, förkvävande. Han kan inte arbeta.»

»Åh, men något gör han väl. Han är ju teateranmälare.»

»Det kallar han inte att arbeta. Han har så stora kraf på sig sjelf.»

»Nå men novellerna—och teaterpjesen?»

»Ja, det är ju det han lefver på—förstås. Jag menar, det är det som gett honom den smula författarnamn, han har. Men han skref båda delarne under det första året han var här.»

»Han skrifver ju på en roman nu.»

»Han vill, men han kan inte.»

»Hvarför icke?»

»Ja, det är inte så godt att säga såder precist. Han vill ju hålla alla människor borta så att ingen skall märka hur det är fatt. Det är väl heller ingen mer än jag som anar det och det är naturligtvis bara en gissning.»

»Är han utan talang?»

»Nej, långtifrån. Men jag tror att han spelat sin roll af känslolös så länge, att han håller på att stelna invärtes. Han märker det sjelf—och det pinar honom obeskrifligt.»

»Jag har sett att han ständigt pinas af någonting. Han har ingen ro. Nu förstår jag—han känner hur han förtorkar. Det måtte vara förfärligt!»

»Han är ju ung ännu», sade den främmande, liksom för att trösta. »Ännu kan allt bli annorlunda.»

Fru Zimmermann förde samtalet in på andra ämnen. Hon fick veta att hennes gäst var tidningsman—en af de många som gifvit ut berättelser. Och hon kom nu tydligt ihåg att William yttrat om honom: »Han hör till litteraturens underklass. Men jag tycker bra om honom.»

De talade om en utrikesresa, som herr Hedström gjort för några år sedan, innan han var gift. Han dröjde med en så innerlig belåtenhet och stolthet vid minnena från den resan; man kunde märka att det var hans lifs stora händelse. Fru Zimmermann hade besökt alla de platser han talade om. Hon hade i allmänhet lefvat der längre tid och hon kände dem ut och in. Han var så glad öfver att få någon att utgjuta sig för, någon att tala med om detta, som var hans lifs hufvudtilldragelse. Det kom en egendomlig värme öfver honom och han blef ogenerad i sitt sätt som om han varit en gammal bekant.

När han reste sig upp för att säga farväl såg han på henne med någonting så osökt hjertligt i sin blick att hon icke kunde tillbakahålla ett litet småleende. Hon kände på sig, att denna människa hade hon vunnit. Och hon kunde komma att behöfva honom.

»Kom snart igen!»

»Tack, det vill jag riktigt gerna. Det är så sällan jag träffar någon jag kan tala med om lifvet—derute.»

»Derute!»—Det låg nästan som en smekning i tonfallet.

Nästa förmiddag när modern minst anade det kom sonen.

»Jag har varit i Upsala», sade han.

»Jaså», ljöd det likgiltiga svaret.

Han var vid godt humör och han såg henne muntert och ogeneradt in i ansigtet. Hon tog det för skadeglädje, trodde att han sökte efter spår af grämselse öfver att han blifvit borta utan att underrätta—och hon ansträngde sig att se fullständigt apatisk ut.

Men det hade icke ens fallit honom in att hon saknat honom, långt mindre att hon lidit af att han uteblef. Full frihet var ju öfverenskommelsen.

Sedan de talat en stund om hans resa och om Upsala, kom hon till sist fram med det hon föresatt sig att säga honom:

»Hör du, jag undrar ändå om jag icke skulle kunna vara dig till nytta på något sätt. Kan jag icke skriva för dig? Du anar icke hvilken öfning jag har.»

Han afböjde utan vidare. Men så småningom förde hon samtalet in på litteratur och till sist lyckades hon få honom att tala om sin roman. Han blef intresserad och började draga upp konturerna i stora drag, han talade sig varm, gestikulerade med högra handen framför sig, der orden icke räckte till att hålla stämningen fram. Det såg ut som om han sutit der och målat med sin hand, bredt och flott, på en osynlig duk framför sig.

»Har du ingenting alls färdigt?» frågade hon.

»Nej. Endast några lösa utkast.»

»Men du berättar bra. Du borde ha lätt för att skriva.»

»Ja, men så fort jag börjar kommer jag inte ur stället.»

»Nu, när du ändå berättat det för mig kan jag ju gerna få se de der utkast.»

»Det är ingenting att se.»

»Hvem vet. För resten tror jag, det skulle taga helt annan fart om du hade någon att tala med.»

»Kom och gå med hem då», sade han hastigt och reste sig.

Hon svarade ingenting, gick blott ut i tamburen och tog ytterplaggen på.

På vägen tyckte hon ibland att det såg ut som om han ångrade sig, men han sade ingenting och hon låtsade ingenting märka. Då de kommit upp i hans rum och tagit ytterplaggen af drog han tigande ut en af sina skrifbordslådor och tog fram en oredig lunta pappersblad.

»Ja, här ser du», sade han och visade henne skrifna och öfverkorsade, af masstals ändringar öfverklottrade sidor.

Hon satte sig vid skrifbordet och han fick stå bredvid. Hon bläddrade i pappersbladen, men det var omöjligt att finna reda i dem. Samma sats kunde vara börjad om och om igen, det var nästan pinsamt att se den fruktansvärda kamp med stoffet som här var spår af.

»Hvad händer i första kapitlet?» sade hon plötsligt i det hon doppade en penna och lade framför sig en ren pappersremsa.

Han började räkna upp det, torrt och skematiskt, och hon skref. Det blef en lång lista. Så tog hon en ny pappersremsa och började ett formligt förhör. Han svarade på alla frågor och det visade sig att han hade allting färdigt i hufvudet.

Hurudant var vädret? Hvad hade hon på? Hvad hade händt förut? Hvad talade de om? Hvad sade han först? Hvad sade hon?—det var ett helt förhör. Han svarade kort och bestämdt, som om han konsulterat en läkare eller en advokat; men man kunde se på hans uppsyn att han icke var blind för situationens humoristiska sidor.

Slutligen vände hon sig om och hennes ansigte strålade af belåtenhet.

»Du har ju allting klart», sade hon. »Det är endast sjelfva trålgörat som fattas. Det är sjelfva arbetsvanan, du saknar. Felet sitter icke i hufvudet utan i handen.»

»Icke?» härmade han godmodigt.

»Det är sjelfva det sega, uthålliga arbetet som du behöfver lära.»

»Du kan ha rätt. Jag är inte rädd för arbete—men jag har ingen uthållighet. Jag vill ha resultatet åtminstone så nära, att jag kan skymta det. Då kan jag spänna i så det knakar i hjernan. Min pjes skref jag på tre dar. Hvardera af novellerna har tagit en eller två. Hålla i, kedja mig fast, arbeta utan att skönja resultatet—när det ser ut som om det man skrifer i evighet aldrig skulle bli färdigt—det kan jag inte. Jag blir förtviflad, jag blir sjuk bara jag börjar och så ser framåt. Hvilken öfvermenskelig ihärdighet det erfordras för att få något sådant färdigt. Det är att gå i ok som en ox.»

»Här har du funnit tråldjuret», sade hon i det hon reste sig och samlade ihop pappersbladen. »Kommer du till mig i morgon kväll?»

»Kanske redan i kväll. Bara inga öfverenskommelser, med ty åtföljande känsla af tvång.»

»Du har rätt», sade hon och smålog. »Kom när du har lust. Under tiden skall jag ordna det här.»

Hon lade in alltsammans i ett omslag och tog det under armen, nickade farväl och gick.

Han kom icke samma kväll, men den följande, vid vanlig tid. Då han slagit sig ner vid bordet lade hon några fullskrifna pappersblad framför honom.

»Se nu igenom det.»

Det var första kapitlet som hon renskrifvit efter att ha putsat och utfyllt utkasten. Det såg fint och prydligt ut och sjelfva detta prydliga yttre var för honom en dragningskraft mer. Han satt med hufvudet stödt mot sina händer och armbågarne på bordet, slukande sina egna ord. Modern hade tagit plats i bakgrunden och följde med uppmärksamhet det skiftande minspelet i hans ansigte, medan han läste.

Han var helt upptagen. »Ja, det här är bra», sade han ibland och ibland hette det: »Nej detta duger inte»—eller: »här är ju ett stort hål; det här hänger inte ihop.»

»Så skrif då», sade modern lugnt. »Rif sönder pappersbladet och fäst in en kil med knappålar. Jag reder det nog.»

Han tog penna och bläck från skrifbordet och han skref—skref så det yrde om pennan. Klockan blef tio men ingen störde honom; hon blef half elfva och han reste sig upp, samlade ihop alla pappersremsorna och slog dem i bordet med en klatsch.

»Seså», sade han. »Der är första kapitlet och hela förhistorien. Och nu vet jag det är bra. Det är märkvärdigt hvad det går lätt att arbeta på detta sättet. Man blir vaknare på allting när man ser det skrifvet med en annans stil. Man ser strax hvad som bör vara och hvad som inte bör vara.»

»Antages jag som renskrifvare?» frågade hon muntert, medan hela hennes ansigte lyste af glädje.

»Med förtjusning!» sade han och tryckte hennes framsträckta hand.

TREDJE KAPITLET.

William hade fått ett ryck af arbetsifver och modern blåste under på alla upptänkliga sätt. Hon skydde hvarken möda eller besvär för att göra honom allt så bekvämt som möjligt och det gick godt någon tid. Han satt i hennes mjuka länstol och diktade; orden kommo fram formlöst och utan stil, men hon fångade dem i flykten och skref dem ned. Hon fick hans utkast och hon ställde allt samman så godt hon kunde på rent hvitt papper med breda marginaler. Och när han såg det stå der så fint och prydligt med hennes fasta säkra piktur, greps han af nyfikenhet och intresse. Han satte sig att läsa, han ändrade och strök, flickade in och omarbetade, han kunde bli sittande der till långt ut på nätterna utan att märka hur tiden gick. Då höll hon sig alltid i bakgrunden, tyst som en råtta att han icke skulle störas af ett ljud. Hon hörde pennan raspa fram öfver bladen och hon kunde följa minspelet i hans ansigte. Ibland framställde han också högt en anmärkning, men hon svarade aldrig och han väntade icke heller på svar.

När han då var färdig och reste sig upp röd i ansigtet men med en min full af belåtenhet, då kunde der ibland komma fram något ungt och lefnadsdugtigt i hans grå ögon. Och sedan hon en gång sett det, spanade hon ständigt efter det der uttrycket; det kunde hon sitta hela kvällen och glädja sig till.

Hon kom så småningom in i hans tankegång; hon började bli bekant med hans personer och hon begagnade sig deraf för att locka honom till att tala. Hvad han såder samtalsvis berättade, skref hon ned sedan han gått. Ibland var resultatet magert men ibland när han var i stämning kommo orden af sig sjelf. Efter en sådan afton kostade det henne icke så litet arbete och hjernansträngning att följa med, minnas allt och få det anteckadt allt. Hon kunde sitta vid sitt skrifbord till långt ut på natten, men hennes sega ihärdighet gaf aldrig tappt. Och dagen derpå, när han kom, lade hon det fram med en min af undfallenhet. Han tog det, läste det och stoppade det i fickan; eller han satte sig ner, ändrade och strök. Tackade gjorde han aldrig; det stred emot hans principer. Det behöfdes ju icke heller; hon såg ändå på honom när han blef glad.

Som sagdt, det gick godt en tid; men så började han tröttna. Hon sökte förgäfvos att locka fram några ytterligare smådrag om de handlande personerna. Han blef nervös och orolig så snart hon slog på den strängen. Hon märkte det och därför höll hon upp. Hon vågade icke fråga mer; hon visste att han skulle taga det som ett slags försök till andligt förmynderskap och då skulle han helt och hållet krypa in i sitt skal igen. Der var ingenting annat för henne att göra än att vänta och se tiden an.

Hon var för öfrigt nästan säker på att han icke arbetade. Det hade kommit något mera slappt och

apatiskt i hans ansigtsuttryck och i allt hvad han sade låg der nu åter den ursprungliga tonen af likgiltighet och skepsis.

En dag kom han tidigare än vanligt och tycktes vara i ännu sämre humör än vanligt. Modern hade nyss slutat sin middag och Molly höll på att duka af. Det började skymma och mulattskan gjorde min af att tända taklampan fast klockan icke var mer än half fem.

»Åhnej—låt bli att tända» sade han. Matmodern gaf henne en vink och hon fick brådt att pressa lampglaset ner igen, hvarefter hon, stum som alltid, tumlade utom dörren.

William drog en af stolarna fram till kaminen, der det ännu fans några glöder kvar, och slog sig ner. Modern satt vid ena fönstret och såg ner öfver staden der de första gaslyktorna började glittra fram. Så förblefvo de tysta en stund, hvar och en försjunken i sina egna betraktelser.

Till sist kom det borta från stolen, framsagdt i nervös och förplågad ton:

»Det är ett otäckt väder, dethär. Hvarken kallt eller varmt—bara ruskigt och grått. Det stämmer alltid lynnet så trist.»

»Åh», sade modern, »man får strama upp sig. Icke är det lönt att gå och låta vädret taga kommando öfver sitt lynne.—När man sitter inne och arbetar märker man ju för resten knappt hur det är utanför.»

»Nej. Om man bara rullar gardinerna ner och har lampan tänd hela dagen.—Jaha, och så ifall man gnor. Men jag gör hvarken det ena eller det andra.»

»Hur kan det komma sig att du icke arbetar?»

»Jag gitter inte.»

Hon teg. Hon hade intet svar att ge. Det föll som en tyngd öfver henne. Det var ju detta hon fruktat.

»Det tjenar ingenting till», fortsatte han. »Det jag skrivit duger inte. Men jag har i desse dar läst en bok som duger. Der står det allt hvad jag skulle vilja säga—'står som skrivet i blod', som det heter i den gamla romanstilen. Men här passar uttrycket verkligen.»

»Hvad är det för en bok?»

»En norsk naturligtvis! Vi få ju allting från Norge numera. Det är förbannadt att vi ingenting kunna göra sjelfva... För resten har den här redan fått sin stora utmärkelse: den är konfiskerad. Alla bra böcker konfiskeras; det börjar nästan bli genant att aldrig ha varit med.»

»Du har ju tiden för dig ännu», sade hon i det hon försökte sig med ett småleende, men det blef själlöst och dödt; hon tyckte sjelf att hennes ångest sken igenom.

»Nej. Jag kan ingenting göra mer. Nu är allting sagdt, allt hvad jag skulle velat säga—jag kan aldrig göra det bättre och den känslan trycker mig till jorden. Det är en dålig bok—ja, på sätt och vis, som konstverk, som helhet; man måste naturligtvis tappa blicken för den yttre plastiken när man fördjupar sig i detaljerna och skrifer med blodsprängda ögon och darrande hand. Men det är en sådan bok som en människa inte kan åstadkomma mer än en enda gång i sitt lif, ty att skriva den är att rista blodörn i sitt eget bröst. Det är den nutida ungdomens trista bekännelse; sådant är vårt lifsöde, så är det vårt lif förfuskas och vi sjelfve förderfvas. Jag skulle vilja skrika det ut i trots; det är sant, det är sant!»

Han talade hest och lågmäldt. Hon lyssnade till hans röst, som var klanglös som en gubbes; och dess förplågade uttryck slog henne. Hon kände icke boken, han talade om, men der trängde sig på henne en rent instinktlig förnimmelse af den tomhet och ödslighet som var grundtonen i hans stämning. Hon såg bort på honom der han satt, sammansjunken i stolen, tryckande sig in till det stoppade ryggstödet som om han frös; hon stred med en längtan att gå bort till honom, taga hans hufvud mellan sina händer och lägga det in till sitt bröst som för att värma honom med sin egen kroppsvärme; men hon vågade icke. Det fans ett ord som hon fruktade mer än ett piskrapp och hon visste att han strax skulle slå henne det i ansigtet, ifall hon försökte ge luft åt sin medkänsla, som alltid skulle förbli främmande och obegriplig för hans kalla skepsis. Hon såg honom redan i inbillningen förvrida sin mun till en sarkasm och framslunga det der enda, uddhvassa ordet, som hon fruktade: *sentimentalitet*.

Och ändå—hvilken underlig dubbelnatur han var. Satt han nu icke sjelf derborta—skeptikern—och var sentimental som trots någon. Men för minsta vidrörande, minsta antydning om att man förstod hans sinnesstämning, minsta försök till ett närmande skulle han krympa samman som en sensitiva och förskansa sig bakom en sarkasm eller ett hånfullt smil.

Hon reste sig tyst och gick några slag af och an på golvet. »Nej, nu får man hafva ljus», sade hon och gjorde min af att slå på gongongen. Han bad henne vänta.

»Det skär så i ögonen; och jag ska strax gå. Der är premiére i kväll på dramatiskan—en tysk farce.»

När han gått satte hon sig att skriva till herr Hedström och bad honom skaffa sig den omnämnda boken.

Herr Hedström kom sjelf upp med den. Han ansåg det vara sin pligt att på förhand hänleda fru Zimmermanns uppmärksamhet på bokens beskaffenhet. Fru Zimmermann visste måhända inte...

Hon log åt hans moraliska ifver. Jo, hon visste allt. Men hon ansåg sig vara så pass gammal och erfaren att hon kunde läsa den utan att taga skada till sin själ.

Herr Hedström såg fundersam ut. »Jag skulle aldrig tillåta att Amalia...», sade han.

Fru Zimmerman läste långt ut på natten och hela dagen derpå. Hon gjorde anteckningar på lösa pappersblad, nedskref allt som föll henne in, gjorde utdrag och citat. Hon kände det som om denna bok var en fiende, hon hade att bekämpa och hon måste samla en arsenal af vapen.

Men ju längre hon kom dess tydligare såg hon att alla de argument hon kunde samla upp icke skulle förmå att i ringaste mån förändra eller modifiera sonens mening. Från dessa blad slog der emot henne samma trista, glädjelösa stämning, samma trötthet, samma brist på tro, samma likgiltighet och samma kyla, som från hans eget väsen. Hon märkte den omisskänneliga frändskapen mellan sin son och bokens författare.

Der var så mycket som upprörde henne i denna bok. Der fans ingen andlig finhet och ingen sinnets adel; der var blott råhet och krasshet—och så denna ödsliga tomhet. Hon hade undrat öfver, att William med sin känslighet för allt som var lågt och oskönt icke stöttes tillbaka af denna brist på finhet, som var bokens hufvudegenskap. Men han hade svarat att råheten var forcerad som en hysterisk kvinnas skratt; den rymde en så gränslös smärta och en så hjälplös förtviflan.

Hon kunde icke förstå det. Men hon förstod att denna bok var som en sista bikt af en människa, som gått under och hon ryste till vid tanken på att denne mans lifsöde också skulle bli hennes sons.

Detta toma, förslappande ur-famn i-famn, med köpta smekningar, utan en gnista af något mer än det, som flammade upp för stunden och som slocknade utan att lemna efter sig ett solgrand värme.—

Den 9:de November var det Williams födelsedag.

Modern hade på en af sina promenader fått syn på en vacker pappersknif, till formen som en dolk med en spetsig och blank stålklinga och ett handtag af cicelerad brons. Hon visste att William hade en viss svaghet för blankt stål; han ådagalade bland annat en rörande omsorg om sin pennknif, hvilken aldrig låntes bort och som alltid polerades noggrannt för hvarje gång den begagnats; hon hade så ofta sett honom sitta och betrakta det blanka bladet, glädjande sig åt dess glans när det gnistrade mot solen. Och för att bereda honom en öfverraskning hade hon köpt dolken och låtit gravera in hans initialer i skaftet.

När han kom till henne på förmiddagen låg den framme på bordet. Han tog den, mönstrade den småleende, höll klingan upp mot ljuset och sade: »den är vacker». Men så plötsligt fick han syn på initialerna och med en hastig rörelse lade han den ifrån sig.

Denna tilltänkta öfverraskning verkade på honom som en fara, han hade att värja sig emot. Och ju större begär han hade att bli egare af föremålet, desto häftigare blef reaktionen emot detta begär.

Modern såg hans förändrade ansigtsuttryck men anade icke orsaken. Det flög genom hennes hufvud en dunkel föreställning om att hon möjligen utan att veta det hade kommit att vidröra någon ömtålig punkt i hans förflutna och hennes samvete anklagade henne strax för tanklöshet och ofinhet.

»Vill du icke hafva den?» frågade hon skyggt.

»Nej.»

»Nå, så behåller jag den sjelf. Monogrammet kan jag nog få ändradt.»

Hon försökte säga det i så likgiltig ton som möjligt, men missräkningen och nedslagenheten gjorde hennes röst osäker. William märkte det och hade en förnimmelse som om han på ett brutalt och hjertlöst sätt tillfogat henne en smärta; men han kunde icke klargöra för sig hvori den låg och därför

stålsatte han sig mot hvad han i enlighet med sin lifsjargon kallade en sjuklig sentimentalitet. Och så vågde han i sitt sinne denna tilltänkta vänlighet mot sin egen brist på liknande känslor gentemot modern; och då han visste sig aldrig kunna återgälda förekom det honom som en oärlighet att mottaga. Hans erfarenhet i lifvet hade hittills varit så ensidig; han anade ännu icke, att det kunde vara en glädje att få *ge*.

Det blef en lång, förstämnd tystnad; modern tog dolken och lade den bort på sitt skrifbord och William satt och stirrade framför sig med mulen uppsyn; han hade i alla fall en obehaglig känsla af att ha varit småaktig och tarflig.

Emellertid beslöt han att skaka den af sig.

»Vill du komma till mig på en kopp kaffe eftermiddag?» frågade han. »Jag har ett par vänner hos mig».

Modern hade hoppats att han skulle tillbringa dagen hos henne, att de skulle ha ätit en liten festlig middag tillsammans på tu man hand, med ett glas godt vin. Hon vågade sig emellertid icke fram med sin inbjudning nu, utan svarade i stället genast ja till hans.

»Du blir ensam dam—törs du?» fortsatte han i en lindrigt sarkastisk ton, men med en anstrykning af godmodigt skälmeri.

Törs! Om hon tordes gå till sin egen son!—Jo tack, hon skulle nog komma.—

Han hade arrangerat det så festligt som möjligt med kulörta lyktor och en stor röd lampskärm. Det var en dämpad och varm belysning och der såg trefligt ut. Tre unga män sutto vid bordet när hon trädde in. William tog emot och presenterade. Den ene var herr Hedström, den andre en blek konstkritiker med binocle och den tredje »herr Wahlberg, snobbfrö och artistämne—idiot för resten». Det var den långbente individen hvars mun icke räckte till.

William bjöd på kaffe, riktigt starkt och godt kaffe. Han hade sjelf varit ute på förmiddagen och köpt ett halft skålpund af det bästa han kunde komma öfver, och han hade uttryckligen förbehållit sig att värdinnan utan hänsyn till sina egne principer för kaffekokning skulle lägga det alltsammans i kitteln. Han ville prestera ett riktigt öfverklasskaffe. För öfrigt bestod kalaset af en flaska Maraschino och ett franskt päron pr man.

»Litet men godt, det är min hufvudprincip», sade han.

Det blef ett riktigt trefligt litet kafferep, alldeles i fru Zimmermanns smak. Der var en frihet från tvång, som verkade behaglig. Hon märkte att hennes närvaro icke på minsta sätt utöfvade något tryck på sällskapet och detta gaf åt hennes sätt en uppsluppenhet, som hon icke känt på mycket länge.

»Hvad du är vid godt humör i kväll!» sade sonen.

»Det känns så skönt att få vara människa», svarade hon. »Det här är ju nästan icke som om det vore Stockholm».

»Jag kan inte fatta att det kan vara din mor, gamle», sade konstkritikern till William.

»Naturligtvis», replikerade Wille godlynt. »Det hör ju inte till ditt fack.»

»Nej, men det är också ett fenomen, att en gubbe har en så ung mor.»

»Hvar har ni er fru?», frågade fru Zimmermann herr Hedström. Han såg en smula förlägen ut. »Hon är hemma, sade han till sist!»

»Hon törs inte gå med till en så erkänt omoralisk ung herre, som Wille Zimmermann», upplyste herr Wahlberg.

»Åh—törs...» protesterade herr Hedström saktmodigt, men man kunde se på honom att den andre träffat hufvudet på spiken.—

Hänpå aftonen följdes hela sällskapet åt till Grands grop, der man superade. Och klockan var nära tolf när fru Zimmermann, eskorterad af unga herr Wahlberg, stod utanför sin egen port på Söder.

Herr Wahlberg hade gjort sig så angenäm som möjligt på hemvägen; och när han räckte handen till afsked sade han:

»Jag skulle väl inte få lof att göra en visit en af darna för att få fortsätta bekantskapen?»

»Jo, gerna. Ni är välkommen.»

Hon hade ingenting emot att odla bekantskapen med herr Wahlberg; tvärtom. I sitt stilla sinne hade hon gjort upp en plan att draga Williams närmare umgängesvännar till sig, att öppna sitt hus på vid gavel för dessa hemlösa fåglar och om möjligt bereda dem en samlingsplats, der de kunde mötas när de kände behof att få språka och umgås efter slutadt arbete.

»Det är en stilig mor du har», sade Pelle Wahlberg till William, »fan så stilig morscha! Styf i färgen! Tror du inte jag skulle kunna få måla hennes porträtt?»

Några dagar senare kom den lilla fru Hedström på en förmiddagsvisit till fru Zimmermann.

»Är inte Karl här?» frågade hon strax liksom om hon var ängslig att vara ensam.

»Nej, men vill ni icke stiga in ändå.»

»Jo tack, då kommer han. Vi kom öfverens om att träffas här.»

Samtalet gick trögt; det var ondt om anknytningspunkter och den lilla frun var alltid så hjälplös när »Karl» icke var närvarande. Fru Zimmermann talade om hur trefligt de hade haft i hvarandras sällskap för några aftnar sedan, hon och William och herr Hedström och två andra af Williams vännar.

»Hvarför kom ni icke med?» frågade hon till sist.

Den lilla frun rodnade och slog ner ögonen. »Jag fick inte lof för Karl», sade hon.

»Karl tyckes vara en tyrann», skämtade fru Zimmermann. »Jag skall minsann lexa upp honom när han kommer.»

»Ähnej, säg ingenting», bad den lilla frun helt förskräckt. »Han—han är så rädd om mig, och så...»

»Rädd om er? Men der var väl ingen fara på färde. Jag kom åtminstone alldeles helskinnad derifrån; der var ingen som gjorde ringaste min af att äta upp mig.—För resten var han ju sjelf med.»

»Ja, det—det är inte det—men—ja, jag vet inte...»

Till all lycka för den unga frun, som vändades under sin förlägenhet, ringde det nu på klockan och »Karl» ryckte an till undsättning. Samtalet gled åt annat håll.

Men när de voro gångna kunde fru Zimmermann icke frigöra sig från tanken på den lilla fruns förläget rodnande kinder och nedslagna ögon. De förföljde henne, höllo hennes hjerna i ständigt arbete och pinsam spänning, sådan man erfar inför en gåta man ej kan gissa, men som tyckes så ofantligt enkel, eller ett ord, som man icke kan finna men som hela tiden leker på tungan.

Så till sist stod det der, klart och tydligt, som när ett ljus tändes. Det var således skälet och det var detta hon instinktlikt hade känt.

»Hon törs inte gå med till en så erkänt omoralisk ung herre», hade herr Wahlberg sagt. På skämt—förstås—men der låg allvar på bottnen.

Hon tänkte på den skildring af unge mäns lif, som hon nyss hade läst. Han hade ju sjelf sagt, att den kunde vara hans egen bekännelse.

Hon hade icke föreställt sig att han var något slags helgon; hon hade nog trott att han i det fallet lefde ungefärligen som andra unge män och ändå hade hon visst idealiserat honom. Hon hade aldrig tänkt sig att han kunde draga detta smutsiga in i sitt hem. Hon förstod icke hur hon kunnat vara så naiv. Hvarför skulle de icke komma hem till honom? De kommo ju till andra. Hvad skäl hade hon att tro honom vara så mycket mer finkänslig än de andre? Hon var ursinnig på sig sjelf. Hvarför skulle dessa trasor af idealism hänga fast vid henne. Hvarför skulle hon ännu tro på detta som var fint och vackert—tro på det i hemlighet, i trots af hans egna försäkringar. Hvarför kunde hon inte trampa det ned inom sig sjelf när det utom henne icke fans någon motsvarighet.

Hon kunde icke hålla sig stilla. Af och an gick hon på mattan, rastlöst och oroligt. Hon tänkte på trappuppgången, på rummet. Hon hade vandrat uppför samma trappor, lagt sin hand på samma dörrlås, hängt sin kapp på samma knagg. Det kom öfver henne en obeskriflig vämjelse. Hon tänkte sig dessa kvinnor, som knappt ega en själ och hon kände som ett hånleende invärtes. Cocott-romantikens magdalenor—nej, hon trodde icke på dem. Låghet och grofhet och råhet, det var deras kainsmärke. Se bara in i ett par sådana ögon med röda ådror vid ögonvrånarna! Om också det råa skrattet är fernissadt bort, så återstår dock alltid den sinnets råhet, som aldrig försvinner, den själens smitta som följer

oundviklig som den fysiska med det lif de lefva.

Hela dagen vändades hon under dessa tankar och när William kom till henne på kvällen hade lidandet nått en sådan höjd att hon tyckte det fans intet annat medel emot det än att fråga honom rent ut om allt. Det var som att underkasta sig en operation, att köpa sig fri från den naggande pinan genom ett ögonblick af accumulerad smärta.

Han var i jmförelsevis godt humör och han satte sig tillrätta i en af hennes bekväma stolar med ett uttryck af lättjefullt välbefinnande.

Hon kastade sig strax in på ämnet med en nervös patients otålighet.

»Det är något, som har plågat mig hela dagen och som jag gerna vill fråga dig om. Du får icke bli ond och du skall tro mig när jag säger, att det icke är för din skull, jag gör det, utan för min.»

»Ond?» sade han. »Har du nånsin sett mig ond? Jag kan inte bli ond—numera.»

»Ja, men du får icke misstycka.»

»Nej, säg bara ut. Jag smickrar mig med att vara en af de menniskor, som man kan tala om allt med.»

Hon teg ett ögonblick som för att samla tankarne och formulera frågan kort och koncist.

»Du sade för någon tid sedan, att du i skildringen af de unga männen i den der boken igenkände hela den unga generationens lifsöde... Stämmer denna skildring också i detalj med din egen erfarenhet?»

»Ja... Trodde du jag lefde som en munk?»

»Åhnej... men det är så stor skilnad...»

»Det är ingen skilnad alls», sade han kort och kärft.

»Vill du lofva mig att vara fullt uppriktig? Ser du, jag ville så gerna komma till klarhet i detta fall och det fins ingen annan möjlighet än att tala öppet och fördomsfritt som två bildade menniskor kunna göra det. Du förstår ju att det icke är någon simpel nyfikenhet från min sida, utan ett verkligt begär efter klarhet...»

»Det behöfs inga preludier», sade han vänligt. »Du kan fråga mig om allt och jag skall svara dig på allt utan betänkande.»

»Jag vill så gerna veta något om ditt lif.»

»Mitt lif har varit som andra unge mäns; hvarken bättre eller sämre.»

»Med köpta glädjeflickor?»

»Ja.»

Tonfallet och tystnaden som följde efter var så uttrycksfull; der låg en tröttkörd smärta på botten af bådadera.

»Detta är något som vi kvinnor aldrig kunna förstå heltut; hur det är möjligt för en finkänslig man att lefva ett sådant lif.»

»Kan du tänka dig en finkänslig man äta drafvel för att stilla sin hunger?»

»Jag vet icke.»

»Var säker på att nittionio af hundra göra det. Sjelfuppehålleledriften är så stark och slägtuppehålleledriften är det icke mindre. Man kan vrida sig i äckel—men man stillar sin hunger med draflet till sist. Var säker på det.»

Han bemödade sig synbart att tala i sin vanliga sarkastiska ton; men röstens lätta skälfning förrådde honom.

Han fortsatte:

»Det fins ju ingen räddning; vi tvingas ned i smutsen. Åh, tror du inte, att de fleste af desse unge män från början—ja, kanske allt framgent—gå och bära på en längtan så fin och vacker som trots någon af de kyske unga damerna. Men denna längtan är på förhand dödsdömd—och surrogatet hålles oss så nära för munnen...»

Modern satt stilla och lyssnade till denna röst, som ville vara så uttryckslös men dock rörde så mycket. Der rörde sig inom henne en känsla af medlidande, som gjorde allt annat smått. Denna framställning var alltför äkta i sin ton för att icke verka fullkomligt öfvertygande.

»Hur kom du för resten att tänka på dethär?» frågade han efter en stund.

»Det var något i den lilla fru Hedströms sätt, när jag frågade henne om hon icke haft lust att vara med deruppe hos dig om kvällen.»

»Ja, hon är rädd om sitt rykte», sade han hånfullt.

»Du finner det visst dumt, men när det gick upp för mig hvad hon syftade på kom det öfver mig liksom en skam. Tanken på att ha varit i samma rum, suttit i samma soffa som—som ces dames—plågade mig så förskräckligt. Du får icke bli ond—sådant kan man ju icke hjälpa...»

»Nej. Jag förstår att du måste känna det så. Men du kunde ha sparat dig det. Jag släpar inte en gatnymf upp i mitt hem.»

Det var som om hjertat stått stilla inom henne ett ögonblick, så glad blef hon. Hon kunde icke tala, hon framstammade blott, liksom för att ännu en gång få höra det bekräftadt:

»Icke?»

»Nej. Det äcklar mig. När man tvingas att äta drafvel, dukar man inte i salongen; man går ut i köket.»

Der fans hos henne icke en tanke på att denna bekännelse, afgifven lugnt och utan spår af förlägenhet, skulle förefallit de fleste andra mödrar hårresande. Hon kände ingenting annat än glädje, en befriande glädje öfver att hennes gosse ändå, trots allt, var finkänslig och nobel som hon knappt vågat hoppas. Åhjo, hon hade hoppats—hon hade hoppats det hela tiden, men hon hade knappast vågat tro. Detta, som mötte henne ur hans ord och tonfall egde ingenting gemensamt med den kvafva, oreña luft som slog upp från den norska ungdomsbokens blad.

»För resten har jag för tillfället en älskarinna», sade han, nu åter lätt och skämtsamt. »Det är en smula mer aristokratiskt; det är nästan som ett äktenskap. Hon är inte min jemnlige—och jag kan inte tala med henne—men det gör ingenting, för det ska inte vara mer än tre månader.»

Modern tyckte sjelf, att det var opassande, men hon kunde omöjligt värja sig emot att draga på smilbandet.

»Ar det bestämdt på förhand hur länge det skall vara?»

»Ja—tre månader, det är öfverenskommelsen. Med en månads prolongationsrätt ifall begge parterna skulle önska det.»

FJERDE KAPITLET.

Framemot jul berättade William att han blifvit uppsagd och måste flytta strax på nyåret.

»Jag har plats här», sade modern. »Du kan få den dubletten der nere; den är icke uthyrd ännu.»

»Det vill jag inte», afbröt han kort. Inom sig kände han en rasande lust att antaga tillbudet. »Dessutom är den ju inte möblerad.»

I denna sista invändning bodde redan »Akkordens Aand».

»Det kan den bli.»

»Jag har inte råd att köpa möbler och jag vill inte att du gör något för min skull.»

Tonen lät afgjord och tvär och modern anade icke, att der just i denna forcerade tvärhet dolde sig en inre obeslutsamhet.

»Nå som du vill då.»—Och de talade icke vidare derom.

Med afseende på hur de skulle tillbringa julaftonen hade de haft ett par öfverläggningar. Hon hade

frågat honom om han ville fira den hos henne; men han hade betänkt sig. Det hade en elak bismak af familjelif, tyckte han. Men för en gångs skull kunde det väl gå.

Han närde en inrotad fördom mot allt som kunde rubriceras under titeln familjelif. Han hade varit i familj jemt så pass mycket, att han med sin yrvakna kritik kunnat haka sig fast vid institutionens brister; att der i den vid sidan om allt det konventionella och tryckande också kunde rymmas något annat—det fina och varma och trygga, som är hemmets quinta essentia—hade han aldrig förstått.—

Mor och son voro numera mycket tillsammans. Hon renskref hans utkast, hvilka han sedan öfverarbetade och utfyllde. Romanen skred framåt, långsamt men säkert och der rådde det allra bästa förhållande dem emellan.

Han var som oftast vid godt humör och den enda liktornen på hans tillvaro var för närvarande tanken på att nödgas lemna sin bostad. Han hade bott der i två år och den förestående förändringen pinade honom. Från sitt fönster han hade en vacker utsigt öfver Humlegården. Ovissheten om hvar han nu skulle komma att hamna lemnade honom ingen ro, den förestående förändringen verkade på hans alltför sensibla temperament som ett aflägsat, formlöst hot och födde en känsla af beklämning.

Under sådana omständigheter blef den från början oklara förnimmelsen af att behöfva vara på sin vakt emot den frestelse, som låg i moderns tillbud, allt starkare och starkare. Hvad grundorsaken var till denna förnimmelse, gjorde han aldrig riktigt klart för sig sjelf. Först och främst var det nog fruktan att friheten i deras förhållande på detta sätt skulle gå förlorad. Hon skulle få anspråk på honom och dessa anspråk skulle han icke kunna tillfredsställa. Men der låg också något annat under: en slags alltför ömtålig hederlighetskänsla. Han visste att moderns tysta beräkning var den att hon på så sätt slutligen skulle vinna honom; och när han icke kunde betala hennes godhet med det pris hon—icke fordrade, men dock hoppades få i utbyte, ansåg han sig icke kunna mottaga hvad hon bjöd.

Slutligen hade han också i alltför godt minne sin egen stämning vid hennes ankomst till staden, särskildt det obehag han erfarit vid tanken på att hon möjligen skulle komma att ligga honom till last ekonomiskt, för att icke detta hennes tillbud skulle skorra honom i öronen som en samvetsförebåelse.

Då han vid åttatiden på julaftonen kom in i sin mors salong tycktes han vara vid ännu sämre lynne än vanligt. Det på en gång vresiga och sarkastiska uttrycket, som en tid varit så märkbart mildradt, låg nu åter öfver hans drag.

Hon såg det genast. Hon hade vid hans inträde kastat en forskande blick på hans ansigte och sökte nu med lugn och undfallenhet bringa honom i jemnvigt igen.

Det var en öfverenskommelse dem emellan att de icke skulle ge hvarandra julklappar. Det var hans vilkor. Han visste med sig, att han aldrig skulle kunna ge igen tiondedelen af allt hvad det kunde falla hennes moderskärlek in att skänka honom därför ville han heller ingenting mottaga och ingenting ge. Också i detta fall var det hans ensidiga lifserfarenhet, som förvillade hans naturliga känsla. Han hade sett så mycket af den snikna, egoistiska gifmildheten, som girigt skelar efter hvad den får igen. Att det också fans en annan gifmildhet, som har sin rot i glädjen öfver att få ge visste han, som sagdt, icke. Han anade icke att han med sitt vilkor på ett brutalt sätt ryckt det bästa i moderns julglädje ifrån henne; han anade icke att hon kände det som en smärta, som när en erbjuden smekning afvisas.—

Hans ansigte mulnade allt mer och mer under måltiden, men hon hade föresatt sig att vara lugn och låtsade icke ge akt på hans retlighet.

»Ditt knep var fint anlagdt», sade han slutligen då de hunnit till desserten.—»Ja d.v.s. *du* ansåg det förmodligen fint men på mig gjorde det alldeles motsatta intrycket.—»

Hon spratt till och skiftade färg.

»Hvilket knep?» sade hon.

»Hvilket? Tror du inte jag förstår hur väl allt var uträknadt! När jag kom uppför trappan stod dörren till dubletten halföppen—bara lite grand på glänt så att det skulle se ut som en vårdslöshet.»

Han såg på henne med en bakslug och elak glädje öfver att kunna följa hvarje tråd i hennes tankegång.

»Jag gick naturligtvis in—det kunde du nog förstå att jag skulle göra... Jo, det *är* ett vackert litet ungarbo, vackert nog att fånga den som inte är på sin vakt.»

»Fånga? Hvad talar du om?»

»*Mycket* vackert», fortfor han liksom för att förlänga njutningen af sina elakheter genom att minutera

ut dem i så små portioner som möjligt—»det innersta i synnerhet är ett mästestycke. Utsigten först och främst—öfver den glittrande strömmen, öfver staden som ligger der nere lik en stor terrass med ljus och lyktor—alldeles samma utsigt som häruppe—ifrån—den jag från början afundats dig. Och der i det innersta rummet behöfver man bara lyfta ögonen från sitt stora vackra skrifbord—och den ligger framför en. Och så rummet med hvilstolar och draperier, chäslong och bokskåp... Ingenting fattas... Mer än fågeln i buren, förstås!»

»Hyresgästen, menar du»—det sades i en iskall ton—»åh han kommer nog. Jag skall annonsera mellan jul och nyår.»

Hon var en smula blekare än vanligt, men fullkomligt lugn. Sonens sarkasmer tycktes hvarken framkalla vrede eller ledsnad. Hon kastade dem blott ifrån sig med en främmande afvisande stolthet.

Men just detta retade. Det var liksom en förödmjukelse för honom i det.

»Kan det aldrig bli nog med hyckleri!» utropade han. »Vill du neka till att det var för mig du inredde rummen?»

»Nej, jag nekar icke till förbrytelsen», sade hon med en ansats till humor, som dock strax försvann. »Men du vill icke ha dem. Ja—så hyr jag ut dem till någon annan. Voilà tout. Det är ingenting att tala om.»

»Och du tror att ett sådant intryck strykes bort lika lätt som det kommer? Om du visste hur vidrigt det är mig—detta att du jemt skall söka draga mig till dig och hålla mig fast! Hvilken motvilja, hvilken leda jag får för dig!»

»Ar det så? Låt oss då gå hvar åt sitt håll. Den saken är enkel», sade modern i det hon reste sig från bordet med ett lugn som stack alltför bjert af mot sonens bitande bitterhet för att kunna vara naturligt.

»Så säger du med munnen», fortfor han i det han förgäfves sökte anslå sin kallt sarkastiska ton. Men rösten darrade. Hennes synbara lugn verkade på honom som en förolämpning—som när man håller en spegel för ansigtet på en menniska när vreden förvidit hennes drag. Han blef besinningslös som en sårad tjur. Han rusade blindt framåt—framåt. Han kände ingenting, tänkte ingenting, hade blott en enda förnimmelse: att han måste rifva henne ut ur detta lugn, som tryckte honom likt en skam. »Men i ditt sinne vet du, att om du inte förifrar dig, om du bara behåller kallblodigheten, så har du ett öfvertag, så har du i sjelfva vårt rent animala förhållande af mor och son ett hemlighetsfullt band öfver mig, som jag inte skall kunna vrida mig ifrån. I ditt sinne ler du öfverlägset åt mina försök att stryka dessa band af mig. Du vet att om du bara inte förgår dig, om du bara är den oåtkomliga, lugna som aldrig tycks begära någonting, som endast är likgiltig, då skall jag inte kunna frigöra mig. Ah, du känner mig! Men du känner mig inte nog.»

Modern var blek ända ut på läpparne, ögonen hade svartnat som kol och hon grep hårdt om en stolrygg, men rösten var så djup och tydlig och lidelsefri som om hon talat till en flock besökande i sitt museum.

»Säg icke mer just nu»—och hon fäste de kyligt svarta ögonen på hans nervösa, rörliga ansigte—»låt mig behålla min sjelfbeherskning; det är bäst för oss båda.—Du kan få gå. Jag håller dig icke kvar»—hon slog ut med båda händerna, som för att visa att der icke fans några band—»och du kan komma igen, om du får lust. Vi äro då fria båda. Men säg icke mera nu!»

»Skall det betyda, att din vrede är så förskräcklig?» sade han hånfullt.

»Det skall betyda att jag är mycket häftig och att mitt tålmod har en gräns.»

»Du vill göra i den högre tragedien med ett ord sagdt», skrattade han försmädligt. Hennes kalla ton hade drifvit upp hans ursinne till kokpunkten. Till hvad pris som helst måste hon känna att han hade makt att såra denna osårbarhet, som förödmjukade honom mer än de bittraste ord.—»Men de stora passionerna ligga nu en gång inte för dig. Din jemna, borgerliga natur skall alltid skina igenom. Låt oss inte göra oss löjliga.»

»Skulle du icke vilja gå nu», kom det om möjligt ännu lugnare än förr och hon sänkte sin blick liksom ville hon icke att sonen skulle se in deri.

»Hvad behöfs det? Du blygs en smula öfver att jag genomskådat dig. Ingenting smärtar en kvinna—och en mor—så mycket som det. Men du får ändå vänja dig vid det. Jag är inte så naiv att jag går på första bästa limstång; den ska' vara betydligt finare arrangerad än din. Inbilla mig att man gör rum i ordning på *det* viset för att hyra ut dem åt främmande—nej, det går inte.»

»Jag har aldrig sökt inbilla dig det. Det *var* för dig. Det var min glädje att tänka på hvar småsak

derför att det var för dig. Det gjorde att allt blef fint och vackert; det *måste* bli så, utan beräkning.»

Hon höll blicken fäst på golfvet med det slags lugna värdighet, hvarmed en god menniska kan afge bekännelsen om sitt enda brott. Der fans inga tårar i hennes ögon och ingen skälfning i hennes röst; men han visste att detta värdiga lugn var tillkämpadt. Han kände på sig att det icke skulle behövas mer än ett ord från honom—*ett* ord som icke var en sarkasm—för att smälta denna onaturliga stelhet i naturlig gråt. Han kände ett häftigt begär efter att kunna säga detta ord; men i samma ögonblick var osäkerheten öfver honom, och han grep till sin vanliga utväg för att dölja den. Lifvet hade aldrig *tvingat* honom att bli vek; och af fruktan för att synas naiv spände han alltid taggarne ut som en igelkott så snart han inom sig hade minsta förnimmelse af hvad han i enlighet med sin lifsjargon benämde svaghet.—»Nitton mödrar af tjugo äro lika sentimentala som du», sade han. »Men mängden kan alldeles inte göra att sentimentaliteten blir mindre löjlig. Tror du inte jag vet, att du står och väntar på det ögonblick då jag som den snälle lille gossen skall falla dig om halsen och lofva att alltid bli beskedlig.»

»Jag är icke sentimental. Gå! Det är nog nu!»

»Hvilket är nog?»

»Din oförskämdhet.»

»Aha. Du ger den förnärmade. Märker du inte att det är komiskt.»

»*Vill* du gå?»

»Ja. Men jag skulle så gerna först vilja ha dig att stiga ner från kothurnen och låta bli all tragik.»

Hon klämde händerna hårdt samman liksom för att med våld hindra dem från att göra någon rörelse.

»Gå», sade hon blott med en röst som var så oartikulerad som om den icke kunde böjas annat än kring denna enda stafvelse.

Han såg på henne med ett uttryck af förvåning och en skymt af ängslan. Det gråbleka ansigtet, de hopdragna ögonbrynen, de sammanpressade läpparne som mist sin färg, hela denna muskelstarka gestalt hvars alla fibrer tycktes krympa sig under en våldsamt återhållen vrede verkade så egendomligt skrämmande på honom. Det var som om han denna gången ställts ansigte mot ansigte med något inför hvilket till och med hans vanliga hänsynslöshet förstummats, och der blef ett ögonblicks tystnad. Men så reste han sig med en rörelse som om han ville skaka intrycket af sig.

»Teatervrede», sade han, men ordet kom tveksamt och lågt, som ett sista uttryck för hans inneboende protestlusta.

Då reste hon sig blixtnabbt och lyfte stolen, som hon hållit i, liksom för att i nästa sekund slunga den emot hans hufvud.

Han hade gripit tag i dörren och stirrade mållös på denna företeelse; men han gjorde icke det minsta för att afvärja det hotande slaget.

»Det var otäckt», mumlade han blott, liksom för sig sjelf medan han stod kvar och stirrade på henne.

Med ett ryck hade hon blifvit herre öfver sig sjelf. Hon satte stolen på golfvet undvikande hvarje buller som om det funnits en död i rummet. Så sjönk hon långsamt ner på sin plats och i det hon tryckte händerna samman i sitt knä för att icke göra någon åtbörd, sade hon:

»Vill ni gå eller vill ni icke?»

Det var en klanglös, sammanpressad röst, som han aldrig hört förr, och det måste ha svartnat för hennes ögon, ty de sågo förbi honom, som om han försvunnit för hennes blick.

Han tvekade. Han visste icke hvad han skulle göra; han var alldeles villrådig. Han kände på sig, att här var den vanliga ironien icke på sin plats; och när han icke kunde förskansa sig bakom den, var han hjälplös som ett barn.

»Detta är mitt hem och jag vill icke se er mer.»

Hon reste sig; nu var hon åter fullkomligt lugn. Ögonen hade åter fått lif, men på sned öfver ena kinden drog sig två långa, mörkröda strimmor, likt två blodiga märken efter ett yttre våld i det för öfrigt vaxgula ansigtet.

Han stod ännu kvar derborta vid dörren, med handen på låset. Han visste ingenting att göra och ingenting att säga.

»Det var otäckt», upprepade han blott ännu en gång, tomt och själlöst. Så gled han ut om dörren.

Hon hörde hans steg i tamburen, aflägsnande sig nedför trappan—utanför på gatan... tills de dogo bort och tystnaden slöt sig som hafvet öfver en varelse, som går till botten. Det låg ett hårdt uttryck öfver hennes drag och den starka figuren såg segare ut i sin hållning än vanligt. De röda strimmorna hade så småningom spridt sig till en stark rodnad. Hon kände ett behof af mekanisk sysselsättning och började samla ihop knifvar, gafflar och tallrikar på bordet. Så slog hon på gongongen för att säga åt Molly att hon kunde duka af.—

Fru Zimmermann stod vid fönstret och såg ned på staden med de många upplysta fönstren, der man firade julafton innanför. I hennes sinne bredde sig en död, blytung smärta. Nu var det alltså slut; nu först hade hon blifvit helt och hållet ensam. Det fans ingen i verlden mer än han, som hon brydde sig om att vinna. Och honom hade hon drifvit bort. Hon såg honom i tankarne gå omkring på gatorna, ensam och hemlös; och det skar henne som en förebråelse genom själen: han hade ju aldrig vetat hvad ett hem var.

Men i nästa ögonblick hade harmen brutit fram igen: han hade sårat henne så djupt. Det var icke blott sarkasmerna från det uppträde, som nyss egt rum; det var också något annat som kom till. Hon tänkte på, hur han från början genom sin ovänlighet och sin kyla tvingat henne in i en falsk ställning, påtrugat henne en roll, som var hennes natur främmande. Hon hade af fruktan för att framkalla hans misshag tvungit all värme tillbaka, bemödat sig om att lägga band på hvarje yttring af sitt lifliga temperament; hon hade gjort det med ett våld på sin egen natur och nu hade naturen hämnats med att bryta alla dammar och rifva med sig i ett enda ögonblick den konstlade byggnad hon fört upp. Der stod hon ensam på stranden och såg på förödelsen; såg alla drömmar, som slingrat sig kring denne son, hvirflas rundt och försvinna—såg honom sjelf försvinna, glida bort så långt, att hon aldrig kunde nå honom mer. Och tomheten slog emot henne från alla sidor—han var ju den ende i verlden, hon hade velat vinna.

Vinna? Ja, men han hade tvungit henne att förskapa sig till en automat—till samma automat som brukade förevisa de anatomiska märkvärdigheterna för främmande, ofta rått nyfikna kvinnor.

Nu var det slut. Naturen hade sprängt sjelfbeherskningen; han hade sett hennes lidelsefulla häftighet och för hans kalla, skeptiska uppfattning måste ju detta vara det vidrigaste af allt.—

Dagar kommo och dagar gingo utan att någon af dem gjorde ett steg till närmande. Hon hade visat honom på dörren och han blef borta. Dammet låg på kuddar och möbler—Molly tänkte aldrig sjelfmant på att taga det bort. Matmoderns klädsel blef vårdslösare än förut och hon kastade sig öfver sina ryska öfversättningar med den ängsliga fliten hos en menniska, som i arbetsbedöfningen ser enda möjligheten att framsläpa sitt lif.

Strax på nyåret kommo herr och fru Hedström på besök. Fru Zimmermann blef glad öfver att få någon att tala med och de stannade kvar hela kvällen. Talet föll naturligtvis också på William under aftonens lopp och modern nämde att hon icke sett honom sedan julaftonen. Herr Hedström uttryckte sin förvåning.

»Vet ni ingenting?» sade fru Zimmermann öfverraskad.

»Hvad då?»

»Vet ni icke att det kommit till en brytning mellan honom och mig?»

»Nej. Det har han inte nämt ett ord om. Hur kom det sig?»

»Det var en bagatell. Men jag kan icke uthärda hans hånfulla ton.»

»Det är tråkigt», sade herr Hedström. »Han stöter alla människor bort med det der.—Men det här ska' väl kunna redas upp. Jag vill tala med honom.»

»Nej, gör icke det.—Har ni någonsin varit ovän med honom?»

»Ja, i början. Men aldrig på sista tiden. Nu känner jag honom för godt och hans tjurskallighet generar mig inte. Der är ingenting ondt i den. Men på främmande människor...»

Det högg till inom henne. Främmande människor—hon, hans mor? Ja, det var det som var felet.

»Är han mycket långsint», frågade hon.

»Nej, inte alls. Han tar allting en bagatelle. Ingenting gör intryck på honom.—Vill ni inte att jag talar

med honom?»

Var det möjligt, att han kunde taga det som bagatell, detta som vållat henne sjelf en så gränslös smärta. Hennes stolthet reste sig.

»Nej tack», sade hon afvisande. Han hade förstått henne så dåligt och kränkt henne så djupt att hon tvingats att visa bort honom. För henne var *det* icke någon bagatell; och hennes natur uppreste sig emot att företaga något som kunde se ut som ett närmande.

»Är det er afgjordt emot att jag talar med honom?»

»Ja.»

»Min man kunde annars så gerna», sade den lilla bleka frun som under samtalet suttit tyst och följt de andre med sina blå dufvoögon. »Min man och herr Zimmermann äro så goda vänner.»

Fru Zimmermann började tala om sina resor och herr Hedström spetsade öron som en gammal trumpetarhäst när han hör en hornsinal.—

När herrskapet sade farväl måste fru Zimmermann lofva att tillbringa en afton hos dem. Hon framställde dock som vilkor att de icke skulle föranstalta något sammanträffande mellan henne och sonen. I tysthet hoppades hon dock att de skulle bryta öfverenskommelsen. Men den alltför hederlige herr Hedström höll sitt ord.

En dag i midten af Januari mötte hon sonen helt oförmodadt på Norrbro.

»God dag», sade han tvärt och räckte henne sin hand. »Skall du gå hem till dig?»

»Ja. Vill du gå med?»

Frågan kom lika öfverlagd, som mötet var oväntadt.

»Ja. Jag går med.»

Båda togo det som om de träffats föregående dag och som om ingenting ovanligt förefallit.

FEMTE KAPITLET.

Det led framåt vårsidan.

Fru Zimmermann hade fullt upp att göra. Hennes öfversättningar från ryskan hade börjat upptagas under strecket i en af hufvudstadens dagliga tidningar och de hade fallit allmänheten i smaken, så att hufvudredaktören förklarar sig vilja mottaga allt hvad hon kunde hinna med att öfverflytta.

Hon hade också kastat sig öfver arbetet med hela sin energi. Hon visste hvad hon ville och hon såg målet. Det var icke så mycket det ekonomiska resultatet, som lockade henne, fast hon å andra sidan var alltför praktiskt anlagd för att icke också det skulle spela en roll i hennes sträfvan. Hon visste att penningar var makt. Hon byggde inga luftslott, hängaf sig icke åt några fantasier; hon hade lagt sin plan kallt och nyktert och beräknat alla chancer; nu satte hon alla krafter in på att genomföra den.

Hon ville skapa sig en position, en position som stämde med hennes förmåga, hvilken hon icke öfverskattade. Hon ville blott arbeta sig till erkännande, som en samvetsgrann och duglig öfversättarinna för att i denna sin egenskap få tillfälle att stifta bekantskaper inom den literära världen; med ett ord: hon ville med sitt eget arbete skaffa sig tillträde till sin sons umgängeskrets.

Hvilka planer som för öfrigt knöto sig till denna sträfvan hade hon ännu icke gjort klart för sig sjelf. Detta var det första och detta var hon redan på god väg att nå.

Hennes egen personlighet och den trefnad hon förstod att sprida i sitt hem gjorde snart det lilla originella huset på söder till en mötesplats för personer af olika lifsåskådning och olika ålder från journalistikens, litteraturens och konstens verld. Det var isynnerhet de äldre hon lade an på; hennes tysta plan var att åvägbringa ett närmande mellan de unge och gamle. Hon hoppades med tillhjälp af sin säkra takt så småningom kunna visa dem å ömse håll, att olikhet i åsichter och lifsåskådning icke nödvändigt måste betyda detsamma som fiendskap, att man i trots af alla meningsskiljaktigheter

mycket väl kunde vistas under samma tak och andas samma luft.

Bakom allt detta låg tanken på sonens framtid gömd. Hon älskade denne inbundne tvärvigg med hela sin naturs häftighet. Hon älskade honom som en mor älskar det barn som genom hennes förvållande blifvit en krympling för lifstiden—med en känsla af skuld. Hon trodde att han blifvit sådan han var därför att hon låtit honom växa upp på egen hand, utan ömhet och utan stöd. Och detta gaf åt hennes känsla för honom en pregel af ödmjukhet, som gjorde att hon kunde fördraga både hans sarkasmer och hans tvärhet utan att bli sårad och utan att stötas tillbaka.

Hon trodde nu också, att Hedström hade rätt: denna kyliga skepsis, detta forceradt hånfulla i hans väsen var endast ett yttre skal, bakom hvilket han förskansade sig för att skydda ett ömhudadt och blödigt sinne emot lifvets nålstynng. Men detta skal hoppades hon så småningom få att smälta genom värmen af sin tillgifvenhet.

Hon led så oändligt af att se honom sådan han var, utan tro, utan lifsintresse och utan medelpunkt. Hvad hon trodde sig ha funnit som det centrala i hans karakter ingaf henne den djupaste aktning och glädje. Då och då kunde det skymta fram i deras dagliga samlif, liksom af ovarsamhet, hur rättänkande och finkänslig han var, en själsaristokrat som slöt sig inom sig sjelf i oåtkomlig förnämhet; hon trodde så fast på hans begåfning och hon greps af en andlös förtviflan vid tanken på, att alla dessa rika möjligheter skulle vissna bort af brist på glädje och sol.

Om han bara kunde bli glad, om han en gång kunde bli riktigt glad, ända ned i hjerterötterna; det var den fixa idé kring hvilken hennes tankar ständigt fladdrade.

Men han kom och gick, dag ut och dag in och der märktes ingen förändring. Aldrig en glimt af ungdom i de der intelligentas grå ögonen, aldrig ett uttryck af lefnadslust öfver hans drag. Hans lynnes skiftningar rörde sig blott mellan en ljum vänlighet, med förrådiska små reflexer af en säregen själens finhet, och en kall vresighet, med omotiverade utbrott af hänsynslöshet och hån.

Det såg emellertid ut som om han trufdes godt i hennes sällskap. Han kom åtminstone hvarje kväll i skymningen—»det är inte så utan att Wille Zimmermann lagt sig till med vanor», skrattade herr Hedström godmodigt.—»Du har sådana sköna stolar», framhöll Wille vid alla upptänkliga tillfällen till modern, som en slags ursäkt för sin svaghet. Men fru Zimmermann bara log i mjugg; hon hade lärt sig att genomskåda hans taktik.

Hon hade ofta proponerat att de skulle återtaga det afbrutna samarbetet, men hans ständiga refräng var: jag gitter inte. Ett par gånger, då de varit tillsammans på teatern, hade han dikterat för henne sina teateranmälningar, men han var aldrig belåten med resultatet. Han påstod sjelf att han måste ha en penna i handen för att känna sig som herre öfver sina tankar och för att kunna få bugt med formen.

Mest tyckte han om att sitta tyst och höra på när hon berättade; och hon gjorde honom oftast till viljes, ty det var henne en glädje att ha honom hos sig och hon fruktade ständigt att han skulle finna deras têt-à-têter tråkiga och gå sin väg. Detta var ett medel att hålla honom kvar; och hon begagnade det. Hon hade lätt för att tala och hennes skiftande rörliga lif erbjöd ett outtömligt material till hennes berättelser.

William hade lagt märke till att modern alltid så mycket som möjligt undgick att blanda in faderns namn och att hon aldrig vidrörde det ömsesidiga förhållandet mellan dem. Detta väckte hans misstänksamhet och hans nyfikenhet.

En afton medan hon som vanligt höll konversationen uppe sade han plötsligt och som det tycktes helt omotiveradt:

»Plågar det dig mycket om jag gör dig frågor angående min far?»

Hon teg ett ögonblick, liksom tveksam.

»Nej», sade hon till sist.

»Du drar på det som om det skulle vara dig obehagligt?»

»Nej. Du kan fråga om allt hvad du vill. Jag har ingen ömtålighet.»

»Det var ett stort ord.»

»Eller jag *vill* ingen ha; det är detsamma!»

Han såg på henne forskande, och sade i en ton som om han i hennes eget intresse ville afråda:

»Du känner mig inte. Jag vill sticka min sond i allting för att leta efter orsakerna. Du kommer att

rycka till vid beröringen.»

»Kanske. Men försök.»

»Jag är hjertlös.»

»Var bara naturlig.»

»Jag är kanske grym... Men jag kan inte åta bli.»

»Han böjde sig fram och lekte med en ullgarnsända, som hängde ner från hennes sykorg.

»Med allt det tillvinnande hos min far—säg: var inte ert äktenskap olyckligt?»

»Nej.»

Det kom häftigt och hastigt, som en eftertrycklig protest.

»Var han dig alltid trogen?»

Hon dröjde en stund med svaret:

»Trogen?» sade hon långsamt. »Ja, han var mig alltid trogen.»

Sonen satt tyst ett ögonblick; han såg ned på sin stöfvelpets.

»Jag visste det; du var inte stark nog att säga sanningen.»

»Jo, men jag måste säga den i mina egna ord. Intet som har en låg eller dålig eller försliten klang har för mig tillämpning på honom... När han alltid höll af mig, när jag hade hans förtroende i allt, kan jag då säga annat än att han var mig trogen?»

»I mina ögon skulle du hedrat hans minne bäst om du inte ansett dig behöfva ljuga bort eller förtiga något.»

»Det behöfver jag icke heller», sade hon stadigt i det hon såg honom in i ansigtet. »Hans lynne var lifligt och han tog lätt intryck—Jag vet att han hade...»

Hon famlade efter orden och hon var mycket blek.

»Förvillelser», ifyllde sonen. »Jag tror det är så den öfverseende moralen brukar kalla det.»

»Det är ännu ett ord som icke passar. Han hade förbindelser—kärlek, vänskap och hvad allt det heter. Hans känslolif hade så många afskuggningar; det var som den tropiska vegetationen, som har så vackra blommor och så skarpa taggar. Den är icke gjord att mejas af som våra ängar häruppe. Jag hade lärt mig att älska honom sådan han var.»

Sonen hade böjt sig framåt och der låg som en stråle af glädje öfver hans ansigte:

»Kände du det aldrig som om du hade något att *förlåta* honom?»

»Förlåta? Nej... Jag har stått honom så nära som en människa kan komma den andra, jag har fått dela hans glädje och jag har fått dela hans sorger. Jag har känt det som en stor tacksamhet eller en stor rikedom, hvilket du vill. Jag har aldrig haft något att förlåta.»

Han såg på henne. De djuptliggande, grå ögonen hade en fuktig glans och hans röst fick sitt mjuka, vackra tonfall, då han svarade:

»Jag får akta mig att jag inte kommer att bli stolt öfver dig. Du förefaller så hel och så harmonisk; det är som om ingenting smått och futtigt kunde klibba fast vid dig.»

Han satt ett ögonblick liksom försjunken i begrundande; så tillade han sakta:

»Jag skall skrifva upp dina två sista repliker. Det är en vacker och vid horisont öfver dem; det är som en mun full frisk luft midt i vår indignationskvafva atmosfär.»

En stund efter utbrast han plötsligt:

»Hör—det är sant—dina anteckningar? Dem har du väl nu packat upp?»

»De ligga i bokskåpet, ja.»

»Du lofvade en gång att jag skulle få läsa dem?»

»Det får du gerna. Vi kunna taga dem fram efter teet...»

»Ja tack! Är der mycket?»

»Hela luntor—Jag kunde vara ensam i långa tider. Ett tu tre kom reslusten på. Då for han upp—din far—och sade: 'Jag hatar muséet! Det är som att vara smidd fast till ett lik. Jag blir sjuk! Jag blir vansinnig!'—Hvad hade jag väl annat att göra än att säga: res. Gamle Ruben och jag kunna nog sköta muséet—Ruben var vårt factotum, ett gammalt original som var lika oskiljaktig från muséet som en skeppare från sin skuta; dess burkar, preparat och afgjutningar voro som delar af hans egen varelse.— När så din far rest och jag var ensam med Ruben och Molly och—allt det andra; då kunde der komma öfver mig en ångest som om jag skulle slitas i stycken; det var som om jag aldrig skulle få se honom mer. Åh, du kan inte veta hur det kändes! Jag var fritänkare, liksom han, men i sådana ögonblick kunde jag kasta mig på knä och vrida mina händer och bedja till Gud att han måtte ge mig honom igen—bara låta mig se honom, bara låta mig träffa honom en enda gång så visste jag att jag skulle vinna honom tillbaka—ty så tillgifven, så glad, så oförskräckt, så smidig och stark som jag kunde ingen annan vara. Det enda i hela världen, jag hade att frukta, var att glömmas.»

Sonen stödde ena armbågen mot bordskanten och lampskenet föll på hans tättklippta, mörka hufvud som på en polerad knapp. Det fans likhet mellan hans och moderns drag, men hans ögon voro ljusgrå i stället för hennes bruna; och det som hos henne var lidelse hade hos honom afkylts till ironi.

»Att lära känna sina föräldrar riktigt i grunden är att få nyckeln till sin egen karaktär», sade han. »Fortsätt! Du berättar så bra.»

»Det var jag som förevisade för kvinliga besökande och Ruben för manliga. Tänk dig att gå ensam med denna själsdödande utanlexa, och min tårande ångest; med Ruben som bara tänkte på muséet och Molly som icke tänkte alls—och så för resten bara främlingar, för hvilka jag skulle visa ett lugnt och gladt ansigte och vara underhållande! Då var hela världen bara ett tomt svalg, som skulle sluka mig. Jag släpade mig omkring så trött och tung och glädjelös som en utlevnad gammal kvinna. Jag kände det hvarje gång som om detta skulle räcka alltid. Jag kunde icke hoppas på ett återseende, för mig fins det aldrig annat än det närvarande; om det närvarande är dött, har jag intet—intet!»

»Du är så olik mig», afbröt sonen. »Det är just i det närvarande jag inte kan lefva. Min fantasi är så liflig och mitt blod så rörligt.»

»Så var det också med din far. Han kunde glädjas som ett barn åt öfverraskningar, åt förhoppningar och drömmar, åt allt som fantasien hade spelrum i. Det bästa han visste var att umgås med nya människor, hvars karaktärskonturer ännu icke voro skarpare uppdragna än att hans inbillning kunde forma om dem till någonting stort och egendomligt. När verkligheten korrigerat hans fantasi var det i allmänhet slut med intresset.»

»Gällde detta också dig?»—Det sades i skälmaktig ton, men med en underström af godhet. Hon svarade på samma sätt:

»Ja, också mig.»

Men så bröt allvaret fram:

»Jag led gerna allt hvad en skilsmessa förde med sig, blott för det han icke skulle bli trött på mig. När han reste bort lade der sig så småningom nya intryck mellan honom och mig—Jag tror till och med han glömde, hur jag såg ut. Och när han så kom igen, föreföll jag honom vara en annan människa. För mig som i allt är så hel—som du säger—eller så osammansatt—om du så vill—att min varelse knyter sig liksom krampaktigt kring ett enda förhållande; för mig voro dessa ensamhetstider hårda pröfningar. Men jag säger icke annat än att de voro mig nyttiga. Jag tror att det var genom dem jag fick en karaktär.»

Det knackade på dörren; det var Molly som kom för att säga att téet var serveradt.

När de slutat äta och återvändt till arbetsrummet togos anteckningarne fram. William grep sig strax an med att studera dem, medan modern satt borta vid bordet och sydde.

Han läste en halftimmas tid utan att yttra ett ord, men modern, som iakttog hans minspel, märkte hur intresserad han var.

»Detta är ju samvetsgrannt arbete!» utbrast han slutligen. »Till detta välde öfver formen kommer man inte utan ihärdiga studier. Du har brottats med språket innan du fick magt öfver det.»

»Ja.»

»Men hur har det kommit sig? Hvarför...?»

»Det vet du ju.»

»Du skall aldrig försöka inbilla mig att detta bara är skrifvet för ditt eget minne. Dertill är det aldeles för samvetsgrannt utfördt. För hvem berättade du?»

»För din far.»

»Läste han dina anteckningar?»

»Ja. Alltid. Det var därför jag kom att göra mig så mån om dem. Han hade ett begär att uppsuga och tillägna sig allt och det var som hade han icke nog af att vara på *ett* ställe af jordklotet. Han ville icke blott lefva sitt eget lif utan också mitt. Han var som en törstig svamp och det var lif han törstade efter.»

»Åh, jag förstår honom!» sade sonen med öfvertygelse.

»Jag förstod honom också. Han ville se med mina ögon och höra med mina öron. Aldrig blef han så glad som när jag kunde ge honom—riktigt lefvande—allt hvad jag hade upplefvat. Det skärpte min blick och mitt minne. Han med sin beläsenhet och sitt fina öra kunde bli så belåten när jag lyckats göra någonting riktigt på spiken rätt, så att både lokalton och färg och stämning var i behåll. Då kunde han trycka mitt hufvud mot sin axel och säga: Nu har jag inte varit bortrest, nu har jag varit med dig hela tiden, nu har jag sett det alltsammans, liksom du. Ofta önskade han också att jag skulle anteckna hvad vi båda varit med om och som han tyckte var värdt att komma ihåg.—'Du är mitt minne' brukade han säga; 'du är min skrifvande hand, min tänkande hjerna, mitt allt.'»

Hon satt tyst och det låg en stilla glädje öfver hennes drag, liksom hörde hon ännu de smekande orden i sitt öra.

»Har du aldrig tänkt på att låta trycka dethär?» sade han efter en stund.

»Nej. Ett par af småbitarne skaffade din far in i ett tyskt blad; men jag har aldrig sjelf tänkt på något sådant.»

»Du borde ge ut dem som bok.»

Hon smålog. Detta erkännande från sonens sida gjorde henne glad.

»Åh, det duger väl icke?»

»Hvarför—*icke*? Det är kraft i skildringen och framför allt: det är lif. Det är klart, konkret. Det är just som du sjelf sett det. När du talar om människor och ställen *ser* man det. Du ska' ge ut dethär. Det ska' bara omarbetas lite här och hvar.»

»Det kan jag inte.»

»Åhjo. Jag ska' hjälpa dig. Vill du det?»

»Du blir trött på det innan boken är färdig.»

»Nej. Jag blir inte trött. När det gäller att arbeta för andra har jag en ofantlig energi. Det är bara när det gäller mig sjelf som jag ingenting kan göra!»

»Nå—låt oss försöka då!» sade modern.

De grepo verket an redan följande dag; och sedan kom han regelbundet till henne hvarje förmiddag kl. 12. I allmänhet höllo de i till hänemot tretiden, då han vanligen gick för att taga sig en promenad i Kungsträdgården. En och annan gång drog det längre ut och då stannade han till middag, ifall Molly hade något godt att bjuda på. I annat fall tog han modern med sig ut på en restaurant.

Det var Mollys fasa hvarje gång det led hän emot kl. 5 och hon hörde unga herrns slag på gongongen. Hon hade ett mycket fint öra för om det var han eller frun, som slog.

Och hon hade en aldeles förkrossande respekt för unga herrn. Det var därför alltid med ängslan och bäfvan hon inställde sig.

»Hvad har du till middag i dag», frågade han. Han såg mycket väl hvilken svår fruktan han ingaf den svarta tjensteanden och det roade honom.

När Molly kunde svara: »Oxsvanssoppa, kalkkottlett med blomkål och katrinplommon», var hon ändå vid någorlunda godt mod. Men ibland måste hon med en känsla, som om hon vore en stor brottsling

bekänna: »Kokt aborre och saftsoppa»—eller något liknande. Och då visste hon hvad som väntade henne.

»Kokt aborre? Några små, magra pinnar med ben i? Och saftsoppa! Åt folk som arbetat med hjernan fyra timmar å rad! Nej, min bästa Molly, det duger inte.»

Och vänd till modern fortsatte han:

»Hvad menar du om att låta hissa oss ner till Pelikanen?»

Modern sade aldrig nej. Hon hade en alltför stor svaghet för dessa små källarmiddagar på två-mann-hand. Hon var så stolt öfver att få gå ut i sällskap med sonen och bli behandlad alldeles som en kamrat.

De betalade alltid hvar för sig. När han inga pengar hade kunde han låna ett par kronor, som han regelbundet återlemnade dagen derpå. Och när han hade pengar föll det honom aldrig in att bjuda; detta gaf frihet åt deras förhållande och gjorde att han icke kände sig ligga modern till last.

Emellertid plågade det henne att han, som alltid var så noggrann med att betala igen hvarje lånad krona, icke ville taga betaldt för det arbete han nedlade på bearbetningen af hennes anteckningar. Hon hade en af de första dagarne slagit fram något om att hon icke kunde taga hans tid i anspråk utan att ersätta honom; men han hade svarat med att skämtande anhålla att få räkningen på det arbete hon gjort åt honom före jul. Och när hon höll i sig, förklarande att detta icke alls var detsamma och att hon *ville* betala honom, vände han strax taggarne utåt.

»Hvad är det för småaktigheter. Ska vi behöfva räkna med hvarandra som kälkborgare?»

Hon måste låta saken förfalla. Hon visste att om hon envisades skulle han neka att fortsätta och det vågade hon icke utsätta sig för. Hon ryste vid tanken på hur tomt hennes lif då skulle bli; det var som om det skulle mista sin enda glädjekälla. Hon kände allt tydligare och tydligare hur denna dagliga samvaro blifvit henne till ett behof, hur hon vuxit fast vid den.

Hon tyckte nästan att arbetet skred för fort framåt. Han var ifrig och uthållig. Det var icke arbetsförmåga han saknade; det var arbetsvana. Här låg vägen klar, steg för steg; det gick som en lek, det tycktes knappast fordra någon ansträngning.

Hon började nästan misstänka att han förtalade sig sjelf när han sade sig vara håglös och slapp. Och en dag när han arbetat fyra timmar utan uppehåll kunde hon icke neka sig nöjet att komma fram med denna sin förmenta upptäckt.

»Det är ju osanning när du säger att du icke kan arbeta. Du gnor ju här som ett lastdjur, dag ut och dag in.»

»Ah, dethär är ju ingenting. Det kallar jag inte att arbeta.»

»Hvad är det då som du hedrar med detta namn?»

»Att *göra* någonting. Det kan jag inte. Så fort jag börjar kommer jag inte ur fläcken. Min sjelfkritik är så stor att jag fruktar den gjort mig steril.»

»Det kan öfvervinnas», sade hon med en klang af sin egen energi.

»Nej», sade han sakta och missmodigt. »Det kan visst inte öfvervinnas.»

Ah, hon förstod honom nu! Han med sitt öfverlägsna och säkra sätt pinades dock af en ständig ångest att icke kunna åstadkomma ett dugligt arbete. Och han var för stolt att komma med ett medelmåttigt. Han såg alltför tydligt bristerna i hvad han skref och därför plågade det honom så att hans ansigte förvred sig i nervös smärta blott han talade derom.

»När jag sitter hemma blir der intet gjordt», sade han. »Det är bara en tröttande pinsam kamp. Jag ser hur ord radar sig vid ord, enformigt och själlöst. Och min hjerna vrider sig i kramp för att få de alldagliga orden att gnistra. Men det lyckas aldrig. Det bara gnistrar för mina ögon, och så går jag ut, efter att kanske ha åstadkommit fyra rader under fyra timmars pinsam hjernansträngning. Ja. Och när jag så är ute, har jag ingen ro. Jag tänker alltid: om jag varit hemma hade jag kunnat arbeta. Jag känner hur tiden rinner mellan mina fingrar—och der blir intet gjordt.»

Det slog sig som en hand kring hennes strupe. Hennes barn! Hennes son!
Åh, i detta ögonblick kände hon hur kär han var henne.

Men hon skulle icke ge tappt. Hans modlöshet borde icke få smitta henne. Hon tvingade fram ett småleende på sina läppar och sade i skämtsamt ton:

»Jag önskar att du kunde bli förälskad i någon.»

»Det önskar jag också; men jag fruktar att jag mist förmågan.»

Der skälfde en tomhet i hans ord, som skar henne invärtes, så att hon skulle velat skrika högt. Det var så förfärligt att se denna rika människonatur förfara, krympas ihop, förtorka.

Räddningen—hvar fans räddningen? Denna tanke lemnade henne ingen ro. Hon ansträngde sin hjerna för att söka en möjlighet; men hon såg ingen. Och hon kände att här var intet för henne att göra. Hon var maktlös. Hon hade blott att lägga armarne i kors öfver bröstet och se tiden an, medan lifvet hvirflade dem rundt och brusade förbi. Der var räddning och der var undergång. Hvilket det skulle bli, stod icke i hennes makt att afgöra.—

SJETTE KAPITLET.

I början af april var arbetet färdigt.

William hade erbjudit sig att söka skaffa förläggare, men modern ansåg det bäst att sjelf taga saken om hand. Tiderna voro dåliga, allmänheten varnad af kritiken att icke köpa böcker, som kunde komma under rubriken »den usla literaturen», hade för säkerhets skull helt och hållet upphört att köpa böcker. Det var icke så godt att afgöra hvar gränsen gick mellan de goda och de dåliga. Der fans dåliga böcker som innehöllo så mycket förnuft och der fans goda böcker som voro så enormt tråkiga. Allt bidrog till att göra valet svårt: därför var det bekvämast att öfver hufvud taget icke köpa litteratur. Och vid de tillfällen, då det icke kunde undgås, hade man ju alltid de gamle att tillgå. De gamle hade nu en gång för alla fått sin soliditetsstämpel; det var på de unge alla misstankar föllo och deras böcker lågo högtals osålda.

Derför var det mycket naturligt att herrar förläggare alltid antogo sina allvarligaste miner så snart de sågo en ung man med manuskript i handen komma dykande in på deras kontor. Hade nu denne unge man energi och förmåga att tala lyckades han dock ibland få sitt opus deponeradt till genomläsning; men denna framgång var blott illusorisk, ty då han om en månads tid, efter öfverenskommelsen, inställde sig igen för att få besked, hade förläggaren kanske icke haft tid att läsa manuskriptet och om han hade läst det blef resultatet vanligen några förbindliga ord och ett faderligt råd.—Men den unge författaren var oftast en materialist, som skulle ha satt mer värde på något reelt, och som icke vederbörligen uppskattade nyttan af ett faderligt råd. Eller han hade en ömtålig stolthet och då blef resultatet en ordvexling. Hur som helst: det slutade alltid med att författaren gick bort förnärmad och förläggaren blef kvar icke mindre förnärmad. Och båda parterna voro öfvertygade om att det icke fans oresonligare människor under solen än dem de på grund af sin lifsställning voro dömda till att handskas med.

Fru Zimmermann kände allt för väl till ställningar och förhållanden inom den literära verlden för att mottaga sonens anbud. Hon vände sig i stället till en af sina äldre literära vänner och tack vare dennes bemedling kom hon i förbindelse med en af hufvudstadens mera ansedda förläggarfirmer. Det var icke hennes eget lilla arbete, som lockade mest, ty firmans hufvudman dolde icke, att han ansåg utgifvandet af ett svenskt originalarbete som en mycket tvifvelaktig affär; men han trodde att en upplaga af de ryska öfversättningarne skulle betala sig och på denna basis ville han gerna träda i affärsförbindelse med vår utmärkta öfversättarinna och taga hennes egen lilla bok på köpet.

I medio af maj utkom således: *Resebilder* af Kate Zimmermann.—

Med en känsla af saknad hade de båda, mor och son, lagt sista hand vid det gemensamma arbetet. I synnerhet hade det kommit öfver modern en förnimmelse af tomhet då hon tänkte på att från och med den bestämda dagen skulle det vara slut. Han skulle icke komma mer så regelbundet som förr, hon skulle icke ha den glädjen att se honom dag efter dag, att känna hur hon vann honom steg för steg, hur hans kyla smälte och hans skygghet försvann. Hon hade en slags vidskeplig föreställning om att från och med den stunden, då deras samarbete upphörde, skulle han så småningom glida ifrån henne; hon skulle icke kunna hålla honom kvar; hon skulle icke längre ha någon del i hans lif.

Detta smärtade henne så mycket mer som hon under den sista tiden tyckte sig ha märkt, hur hon vann på honom; han blef menskligare och mera tillgänglig för hvarje dag han kom och der var all utsigt till att han till sist skulle kapitulera.

Sedan de slutat sitt arbete hade hon tyckt sig finna att det började gå utför igen. Han kom numera sällan om förmiddagarna; men dock ännu hvarje dag i skymningen, strax efter middagen. Der kunde han då sitta i en af de bekväma stolarna och röka sin cigarett, tigande, medan mörkret föll på. Hon såg spetsen glänsa till och försvinna för hvarje drag och fast han icke talade hade hon dock en behaglig förnimmelse af menskligt sällskap; af en hjerna som arbetade, af ett hjerta som slog—liksom af en magnetisk ström, hvilken strålade emot henne från denna lilla eldfläck, som andades.

De hade mindre att säga hvarandra nu än förr; deras gemensamma stora intresse var ju borta. Men de kunde njuta af samvaron ändå, utan utbyte af ord; de hade en känsla af trygghet och frihet i hvarandras sällskap, ty tystnaden kändes aldrig tryckande och konversationen var aldrig tvång.

Modern rufvade emellertid ständigt på, hur hon skulle åvägbringa ett nytt gemensam-intresse. Hon tyckte att han blef nervösare och nervösare, ju mer det led framåt våren; han magrade synbart och der kom åter öfver hans drag och hans väsen den kvicksilfveraktiga oro, som så länge han höll på med anteckningarnes bearbetning nästan hade varit helt och hållet försvunnen.

Om sitt arbete talade han aldrig.

»Hvad finner du på, nu för tiden?» frågade hon en dag.

»Åh, just ingenting.»

Han sade det i trött ton och hon visste hvad det betydde. Herr Hedström hade berättat henne att William höll på med att öfversätta en fransk roman och att han nämt något om att använda honoraret till en badresa under sommaren. Till modern hade han ingenting nämt om denna sin plan.

Han klämde på med arbetet och i början af juni hade han öfversättningen färdig. Men som boken icke kunde komma ut förr än på hösten gjorde förläggaren svårigheter med att utbetala hela honoraret strax. William fick endast en mindre summa, hvaraf största delen strök med till amortering å ett sparbankslån. Hela juni månad gick och ännu hörde modern icke talas om någon resa.

Fråga ville hon icke. Det förtroende som han icke frivilligt gaf, visste hon att hon icke på något annat sätt skulle lyckas afvinna honom. Derfor hade hon gjort sig till regel att aldrig på ringaste sätt blanda sig i hans göranden och låtanden. Hon kände honom tillräckligt för att veta, att ett allt för tydligt visadt intresse för hans angelägenheter endast skulle irritera honom, att han skulle uppfatta det som försök till att på konstlad väg åstadkomma ett slags förtrolighet, att hans oppositionslusta skulle reagera deremot och komma honom att stöta henne tillbaka.—Men genom herr Hedström fick hon reda på transaktionen med förläggaren och att det var brist på penningar som höll honom kvar i Stockholm.

Sedan dess fans det blott en tanke i hennes hufvud: hur hon skulle få honom att mottaga den andel af honoraret för Resebilderna, som med rätta tillkom honom. Hon grubblade öfver detta dag och natt; och rakt i strid med sin nyktra natur grep hon sig den ena gången efter den andra i att ha uppgjort de mest fantastiska förslag till att bringa penningarna i hans händer. Denna enkla sak blef i hennes fantasi till ett stort berg, som tryckte henne så att hon ibland kände det som en fysisk plåga. Allt i hennes hjerna kretsade kring en enda punkt, der denna tanke bitit sig fast som fix ide. Att se honom hade nu nästan blifvit till ett lidande för henne; men ett lidande som hon icke kunde undvara. I hennes inbillning stod det snart som fastspikadt att på denna badresa hängde lif och död för sonen. Hon kände hvarje minsta linie i hans ansigte och den ringaste förändring, som ofta kunde ha en helt naturlig grund, skrämde hennes onda samvete upp; det var som hade hon begått en skamlig förbrytelse, som om hon stulit dessa penningar från sitt eget barn; och nu skulle hennes barn gå under, andligen och lekamligen,—det enda medlet till räddning hade hon rånat ifrån honom.

Hur skulle hon kunna återställa honom dem; hur skulle hon kunna godtgöra sitt brott? Hennes hjerna arbetade i feber; men det var ett sisyphusarbete utan resultat. Hon vred sig under verkningarna af den inre striden, som upprepades hvarje dag—striden mellan hvad hon ville och hvad hon vågade. Frukta att mista det lilla grand af hans tillgifvenhet som hon tillkämpat sig, höll henne tillbaka; men tanken på denna resas uppfriskande inflytande, både fysiskt och psykiskt, dref henne fram. Och som dessa båda faktorer gjorde sig gällande med lika styrka, blef striden i hennes inre ständigt ny, spänningen ständigt lika plågsam.—

Det var en dag i början af juli.

William hade icke kunnat sofva om natten; han hade stigit tidigt upp och gjort en tur ut till Nacka der han ätit frukost. På återvägen gjorde han en titt upp till modern.

Blott den omständigheten att han kom på en något ovanlig tid skrämde hennes onda samvete. Han var blek efter den sömlösa natten och hade blå ringar under ögonen; han såg så dålig ut att det stack till inom henne då hon betraktade honom. Men hon smålog vänligt och räckte honom sin hand till

välkomst.

»Det var snällt af dig att titta upp», sade hon.

»Snällt?» upprepade han med en axelryckning och i föraktlig ton. »Jag kom att gå här förbi och jag var trött.» Han slog sig ner midt emot henne vid fönstret och betraktade med ett slags slött intresse det arbete, hon hade för händer.

»Det är underligt att se dig med de der pinnarne i hand», sade han.

»Så-å. Tycker du det?»

»Ja. Det passar så dåligt både till ditt utseende och till stilen i det här rummet. Om man såg det på en tafla skulle man säga att figuren var 'ditsatt'; den stämmer inte med omgifningarne.»

»Det är visst bara för det du så sällan ser mig syssla med fruntimmersarbeten.»

»Nej. Det är något i sjelfva ditt väsen som skriker emot. Det är som att se en kökspiga spela fiol.—Hvad skall det för resten bli till?»

»En plaid.»

»Du har ju tre förut.»

Hon stred mot en plötsligt uppdykande lust att med munter förtrolighet svara: »Men du har ingen!» Emellertid betvang hon den och fortsatte sitt arbete under tystnad; men der låg ett skimmer af inåtvänd glädje öfver hennes drag.

William satt och stirrade ut genom fönstret. Der nere låg staden, öfvergjuten af solljus: Skeppsholmen inbäddad i grönska, med de röda tinnarne af den gotiska kasernen och kyrkan på backen högst uppe. Nationalmuseum, norska ministerhotellet, Bolinderska palatset, Grand hotell och Fersenska terrassen drogo sig i en sned linie längsmed Norrström. Närmast, till venster låg Skeppsbron med lossande skutor och rörligt lif; och längst i fonden Ladugårdskyrkans kupol, höjande sig öfver de mellanliggande taken.

Öfverallt föll solljuset skarpt, med glansdagar och reflexer. Strömmens böljor gnistrade och glittrade som hvita lågor, genom hvilka de små kolibribåtarne skuro fram i linier som korsade hvarandra.

Utanför Grand hotell kastade just en skärgårdsångare loss. Långsamt gled den utför strömmen med flagga på akterstången och försvann utom taflans ram, efterlemnande en fåra i vattnet och i luften en röksky, som snart drog bort.

William hade följt den med ögonen; och länge efter det den försvunnit satt han tigande och stirrade utåt.

Modern betraktade honom i smyg: der låg en svårmodig längtan öfver hans drag. Han hade synbarligen glömt att det fans en annan människa i rummet, ty den medvetenhet och sjelfironi i uttrycket, som annars alltid preglade hans drag, var nu helt och hållet försvunnen. Sådan hade han sett ut som barn—hon mindes det nu med ens; och detta öppna och oskyldiga, men på samma gång inåtvända och drömmande barnansigte som hon mindes, blef till en anklagelse för ouppfyllda moderspligter. Hon kunde icke beherska sig; tårarne stodo henne i ögonen, hon måste lägga arbetet ifrån sig och vända sig bort för att dölja dem.

Han märkte att hon rörde sig och hans medvetenhet vaknade. Han såg ännu dit ut, men det ironiska uttrycket hade kommit igen i hans ansigte; och hans ton var forceradt sarkastisk, när han gaf sin stämning luft i ord:

»Jag kan aldrig se en ångbåt lägga från land eller ett tåg flåsa i väg från stationen utan att bli sentimental. Har du nånsin känt det der? Man kan godt veta att tåget bara går till Trosa—när man ser det försvinna är det alltid som styrde det rakt ut i den vida världen—medan jag ensam stannar kvar.—Värst är det med en ångbåt, helst om utsigten är öppen och fri och intet land skymtas vid horisonten.—Mindre och mindre blir skutan; och till sist är den bara en prick, som mina ögon hänga fast vid liksom en hypnotiserad människas ögon suga sig fast vid magnetisörens hand, medan hela den hypnotiserades kropp följer denna hands minsta rörelse, som om tusen osynliga och oslitliga trådar vore spunna mellan de ögonen och den starka handen som drager... Men allt eftersom ångbåten blir mindre och mindre är det som om hafvet blef större och större—och min längtan i samma proportion alltmera intensiv—Det är så mänskligt, gu'bevars; och kristligt också för resten. Allt hvad jag har omkring mig är ingenting—*utanför* är all rikedom och fullhet—*det okända* är paradiset och saligheten och himmelriket...»

Hon hade rest sig upp och gick nu omkring i rummet för att dölja huru upprörd hon var. Hon kände en lust att få kasta sig till hans fötter och kyssa hans hand—och be om förlåtelse... För hvad? Det visste hon icke. Allt var så oklart och mörkt inom henne.

Men plötsligt gick hon bort till fönstret igen, ställde sig raklång och stel framför honom och sade i en ton som hon försökte göra så torr och affärsmässig som möjligt:

»Hör—det är en sak jag vill säga dig. Du skall icke bli ond; det är icke för din skull utan för min egen. Det plågar mig så...»

Han vände ansigtet upp emot henne med ett litet småleende:

»Hvad är det?»

»Det är de der pengarne, som jag fått för ditt arbete. Det är oresonligt och småaktigt af dig, att icke vilja mottaga din andel af honoraret.»

Han gjorde sin nervösa axelryckning, men svarade icke. Han hade egentligen aldrig tänkt närmare öfver saken och som den nu framställdes för honom fann han den i grund och botten både rimlig och antaglig. Utsigten till att så här med ens komma i besittning af en samlad summa, att kunna skudda Stockholmsdammet af fötterna och resa sin väg, innebar också, särskildt i hans nuvarande sinnesstämning, något obeskrifligt lockande. Men just detta, i förening med moderns enträgna, nästan bedjande sätt att framställa saken, väckte hans vanliga omotiverade lust att göra svårigheter, en rent animalisk instinkt, som hade sin grund i en omedveten fruktan för en öfverrumpling af ett eller annat slag—en själens reflexrörelse som kom honom att vända sitt lynnes afvigsida utåt.

»Jag fick tusen kronor för boken», fortsatte modern—hon talade med en värme som om hon på förhand insåg nödvändigheten att försvara den handling hon nu ämnade begå—»och af dessa penningar äro minst hälften dina. Hvarför kan jag nu icke få betala dig dem, när du vet att det plågar mig att icke få göra det.»

»Äh—det är så småaktigt att räkna», sade han med ett irriteradt uttryck i ansigtet.

»I detta fall är det ju *du* som räknar då du icke vill ta emot pengarne. Det är ju att tillskrifva saken en betydelse, som den i sjelfva verket icke har.»

»Gör som du vill», sade han och såg åter ut genom fönstret.

Hon gick bort till skrifbordet och satte sig att skriva ut bankanvisningen med en känsla af lättnad, blandad med en orolig förnimmelse af att ännu var spelet icke vunnet. Han kunde ännu vägra —och hon satt och grundade på ett sätt att sticka anvisningen åt honom så omärkligt som möjligt. Men hon fann ingen annan utväg än att göra det helt rättfram och ogeneradt.

»Var så god», sade hon och höll papperet ut emot honom.

Han tog emot det långsamt och hans blick gled med låtsad likgiltighet öfver det skrifna talet: Femhundra kronor—och i samma ögonblick stack det till inom honom af glädje, så att hjertat ett ögonblick tycktes stå stilla. Den der lilla papperslappen rymde två månaders frihet från tvång—nya människor, nya omgifningar—allt det obekanta, detta *utanför* som är oroliga själars himmelrike. Men just styrkan af den sinnesrörelse som tog honom, framkallade åter den vanliga reflexrörelsen.

»Låt oss vara ärliga emot hvarandra», sade han i en lätt sarkastisk ton.

»Hvad ligger der under det här?»

»Kan du icke förstå det, du som är så skarpsinnig?» Hon gick med händerna på ryggen af och an på golfvet. Hon var i ett humör som all hans vresighet nu icke skulle kunna rubba. Det låg smil öfver hennes läppar och munterhet i hennes ögon; och i sjelfva hennes hållning och rörelse var der en slängande sorglöshet, som frapperade honom såsom något ovanligt och främmande. Hon liknade en människa, som nyss kastat af sig en tung börda och nu med lätta steg vandrar vägen framåt.

Detta goda lynne smittade honom oemotståndligt och gaf hans stämning en annan riktning.

»Nej», sade han blott; men tonfallet hade fått en anstrykning af godlynthet, som det icke fans i hans förra replik.

»*Det* ligger under, att jag icke vill vara din gäldenär. Du som sjelf i det fallet är så ömtålig, borde verkligen också lära dig fatta, att också andra dödliga kunna ha sin lilla stolthet.—Jaha, min gosse»—här gaf hon honom ett lätt slag på axeln—»och nu tala vi icke mer om det.»

Han vek sakta och småleende ihop papperet, som han lade i sin plånbok. Så reste han sig upp, gick

hän emot henne och lade sina händer på hennes axlar, som han skakade.

»Hvem har sagt dig det?» sade han med en blick som skulle föreställa forskande, men bakom hvilken godmodigheten allt för tydligt lyste fram. »Hvilket?» »Ah, gör dig inte till! Jag har nog märkt hur du spionerar på mig. Det är naturligtvis Hedström som vanligt—Ja, jag vet mycket väl att du pumpar honom.»

Hon stod tyst och stilla. Hon hade ingenting att svara, hon såg blott på honom. Denna lilla förtrolighet från hans sida gjorde henne så godt. Hon var nästan öfverväldigad som om hon fått en stor och rik gåfva, hvilken hon icke förtjent. Hon skulle velat stryka med sin hand öfver hans hår, bara en enda gång; men det vågade hon icke. Hon var rädd för att göra det på ett sätt som skulle misshaga honom.

»När reser du?»

»Jag vet inte. Jag hade god lust att ge mig af i dag—hvarthän som helst, bara för att komma härifrån. Men jag hinner nog inte.»

»Så i morgon då. Hvarst styr du kosan hän?»

»Det vet jag inte. Jag sätter mig på en ångbåt, så får det bära hvarst det bära vill.»

»Till Trosa, kanske?»

»Åhnej. Jag ska väl laga att jag kommer på en af kanalbåtarna.»

»Tittar du upp innan du far?»

»Absolut nej! Det får jag inte tid till.»

»Nå. Och man får väl aldrig höra af dig heller?»

»Det är inte troligt. Det skulle kännas som ett band ifall jag lofvade det.»

»Så lofvar du ingenting.»

»Farväl», sade han och räckte henne sin hand.

»Farväl. Och lycklig resa!»

Han gick mot dörren; han hade på läpparne en liten sarkasm öfver det konventionella i hennes sista ord, men han kom sig icke för att uttala den. Tanken på, att modern skulle sitta ensam kvar i staden föll med ens öfver honom. Han vände sig om i dörren och gick åter fram emot henne.

»Och du sjelf?» sade han. »Blir du i sta'n hela sommaren?»

»Det tror jag nog. Jag har rest tillräckligt i mina dagar.»

»Du skulle åtminstone lägga dig på landet nånstans ute i skärgården.»

»Nej. Jag har det bättre här.»

Han stod ett ögonblick tveksam. Han hade en känsla som om han glömt något, han borde säga och han ansträngde sig fåfångt med att utgrunda hvad det var. Så vände han sig hastigt om, med en nick till farväl.—

På aftonen vid niotiden medan hon låg på sin chäslong och hvilade ut efter dagens arbete, blef hon behagligt öfverraskad af att höra hans steg i entréen. Men när han kom in såg hon strax på hans uppsyn att hans besök måste ha någon annan grund än blott sonlig längtan att tillbringa sista aftonen före skilsmessan i sin mors sällskap.

Han ryckte också utan preludier fram med hvad han hade på hjertat. Det var naturligtvis om pengarna. Han ville säga det rentut: han skulle troligen komma att känna detta som ett band och den känslan skulle hädanefter göra honom ännu mer reserverad. Detta hade han ansett sig ha en viss skyldighet att på förhand underrätta henne om.

Hon svarade att det i så fall icke kunde hjälpas. Hon hade handlat så som hon för sin egen skull ansett sig böra handla; och hon fick försöka att bära följderna.

»Nå ja», sade han till sist—»men du kan i alla fall inte betaga mig den här känslan af att du gjort mig en tjänst; och denna skuldförnimmelse, med dess alldeles ovilkorliga bismak af förpligtelse—du anar

inte hur ängsligt misstänksam den skall göra mig. I hvarje minsta närmande från din sida skall jag se anspråk på tacksamhet och detta hjernspöke skall drifva mig till den ena hänsynslösheten efter den andra.»

Hon blef märkbart blek, der hon låg och vecket mellan de svarta ögonbrynen blef djupare än vanligt. I denna pannans sammandragning låg der en dyster energi; men tonen i hvilken hon svarade, var utan klang.

»Så sätter jag min hänsynslöshet upp emot din. Det är allt.»

Det blef tyst i rummet en stund. Hon hade slutit ögonen som om hon sof och han satt och betraktade hennes ansigte. Dess sorgfulla uttryck gjorde honom ondt.

»Du tycker väl det är dumt af mig att tala om det här; men jag skulle ha känt det som en slags brist på ärlighet att inte ha sagt det. Det är fånigt—förstås—men sådan är jag nu en gång.»

Hon svarade icke och det blef åter ett par sekunders tystnad.

»Man rår ju inte för hurdan man är», sade han till sist, i det han reste sig upp och gick hän till chäslongen. »Jag skulle önska att jag kunde hålla af dig»—han sade det sakta och med en röst som skälfde lindrigt; medan han strök sin hand lätt som en fågelvinge en gång öfver hennes kind.—»Jag ville så gerna hålla af någon men jag kan inte.»

»Din tid kommer nog», sade hon utan att se upp. Hon kände ett begär att trösta; men hon trodde icke sjelf på hvad hon sade.

Hon låg ännu med slutna ögon och lyssnade till hans steg utför trapporna och öfver gården. När hon icke kunde höra dem mer vände hon sig om på chäslongen, tryckte sitt ansigte hårdt emot en af kuddarne och brast i gråt.

SJUNDE KAPITLET.

Ångbåten *Albert Ehrensvärd* gled fram genom den bohuslänska skärgården, på väg mot norr en vacker julidag. Som en pelare af svart ull stod röken ur skorstenen; men vinden tog den snart omhand, hvirflade den rundt och kastade den ner mot soltältet öfver akterdäck, derifrån den långsamt flöt ut i en skystrimma, som lägrade sig midt i luftens klarhet.

Borta i fören, lutad öfver relingen, stod William Zimmermann i elegant ljusgrå sommarkostym och en stickad resmössa i samma färg som dräkten. Han lutade sig öfver relingen och betraktade med en turists sorglöshet vattendropparnes spel der de kastades upp i luften allteftersom den skarpa fören skar sig fram, fångades af solljuset och blefvo till diamanter, som gnistrade emot den ogenomskinliga vattenmassans blåaktiga sidentäcke.

Det var fyra dagar sedan William lemnade Stockholm. Han hade rest kanälvägen till Göteborg och var nu på väg till Lysekil, der han ämnade slå sig till ro åtminstone en månads tid för att stärka sin fysik i Gullmarens salta vatten och den bohuslänska skärgårdens friska luft. Två somrar hade han förut tillbringat vid denna badort, han kände så väl dess lokala förhållanden som dess årligen återkommande stamgäster; han hade den första sommaren, som ung student, varit badortens officiele, erkände festdiktare och i minnena från den tiden låg det ännu alltid en dragande makt. Det kunde aldrig ha fallit honom in att välja en annan, billigare uppehållsort; han var för mycket stadsbarn för att finna behag i en enslig afkrok af verlden—till hans landtliga sommarideal hörde frisk luft och salt vatten, men också lifvets öfriga bekvämligheter som t.ex. en 1:sta klassens restaurant, vackra damtoiletter och helst ett eller åtminstone ett hälft dussin bekanta Stockholmsfysionomier, från Kungsträdgården.

Men det var icke *endast* detta, som drog honom; han hade också lärt sig hålla af den bohuslänska skärgårdens natur. Han hade alltid känt det som var den i slägt med hans egen och han älskade dess storslagna ödslighet, dess högtidliga liflöshet och denna djupa tystnad, hvilken icke stördes af bullret från de millioner människofötter, som feberaktigt jägtade fram öfver gatornas stenläggning.

När han stod ensam på en klint och blickade ut öfver de stora vidderna, der vattnet bredde sig kring skär och klippor glittrande ljust och speglande blått så långt ögat nådde—greps han af en underlig beklämning. Hans eget jag krympte samman till en atom i verldsalltet; och i denna stämning var det som om allt det finaste och bästa hos honom sjelf slog ut i blom. Allt det falska och konventionella, allt

det lögnaktiga och förskruvade, som ute i lifvet tillhörde den trista figur som vandrade omkring med ett hånleende på läpparne och bar hans namn, var då som flägtadt bort; det var som om hans själ badat slagget af sig i den saltklara luften; och blodet i hans ådror sjöng vackra dikter, dikter som aldrig fingo ord, dikter om lifvets grannaste ideal, sedda genom ett barns ögon, utan missräkningarnes bitterhet och utan erfarenhetens tvifvel.

Men det behöfdes icke mer än att en människofot raspade mot hällen för att drifva stämningen bort. Ansigtets drag flögo blixtnabbt en garde, ödsligheten var förbi och sällskapligheten började, själen anlade sitt fikonlöf och lögnen kom åter till heders.—Mellan bruna bergsknallar och grå gled ångbåten fram; mellan stora skrofliga kolosser och små svarta skär, öfver hvilkas blankspolade ryggar vågorna lekfullt skvalpade. Längst i bakgrunden låg bohuslänska kusten som en väldig terrass af naken granit, hvars konturer böljade oroligt mot horisonten. Här och hvar sågs en grön fläck i botten på en dal eller en klyfta, som sluttade mot stranden; eljes ingenting, icke en buske, icke ett träd, knappt ett enda spår af vegetation. På de kala hållarne lågo enstaka hus kastade omkring; men i dalarne och klyftorna hade de krupit ihop till fisklägen med båtar och sjöbryggor och murkna grå sjöbodas, hvilande på stolpar öfver vattnet.

Han såg det allt och han njöt. Det var som *smakade* han på sjelfva luften, hans bröst spände sig ovilkorligen ut och han andades i långa, djupa drag, som om himlen hvälft högre här än annorstädes—medan hans ögon drucko dagarnes vexlande spel och rika skiftningar.

Om han varit målare skulle han velat pröfva sina krafter på denna luft och dessa klippor, som än lågo så underligt nära, än veko tillbaka långt i fjerran, och hvilkas färg skiftade i olika belysning, från hjertaste rödbrunt till grått och blått i finaste förtoning.

Men han var inte målare, gunås!

Han vände sig om och gick upp i röksalongen.

* * * * *

Så snart William kommit någorlunda i ordning, packat sina saker upp och placerat ett par ark rent vitt skrifpapper på den halfdel af ett rundt bord, som jemte en säng, en byrå två stolar och en kommod utgjorde hela möbleringen af det rum i Kyrkviken, som han hyrt för 1,25 om dagen, gick han ut för att se på folket. Han dref långsamt förbi societetshuset och restaurationsbyggnaden ned emot badhusbron.

»Nej—hördu du! Stopp litet!» hörde han en röst bakom sig och i det han vände sig om såg han ett par långa ben som i fullaste fart stretade utför backen från societetshuset.

»Pelle? Är du här?»

»Javisst—faen! Goddag på dig, gamle!»—Och den långe, som bemäktigat sig Williams hand, tryckte den med en hjertlighet som var alltför eftertrycklig för att icke vara uppriktig.

William var i grund och botten lika glad åt sammanträffandet som den andre, men höll sig dock enligt sin vana betydligt mer reserverad och kunde icke ens neka sig nöjet att slunga den långbente vännen en sarkasm i ansigtet.

»Dig *kan* man då bokstafligen aldrig undgå.»

»Äh, börjar du nu med det igen.»

»Hvad gör du här?»

»Sköter min helsa och målar. Här är några styfva gubbar, som jag fått fatt i nere vid Bansvik—bussiga gastar, må du tro, med beckiga näfvar och tobakssås ut om mungiporna—du ska' se i morgon; jag har dem dernere mellan 12 och 2. Men i dag ska' du dansa; der är soaré uppe—venersborgsfröknar som tala en pittoresk vestgötadialekt och göteborgskor, förstår du, med stora fötter och smala midjor—och ett par skånskor, som skorrar så snobbigt: herrrr Wahlberrrrg—kom med nu bara, ska' jag presentera dig.»—Han drog William med sig mot societetshuset till.

»Tack ska' du ha—behåll dina skånskor för dig sjelf. Jag dansar inte.»

»Äsch, jo, hvad du gör! Här ska' valsas med gubb-blodet! Här är ondt om folk så invaliderna får ta' mig fan rycka till undsättning.»

Pelle var vid det mest strålande humör och jargongen strömmade honom öfver läpparne i en ren syndaflod. Men William var omedgörlig; han ville icke dansa. Han satte sig på verandan utanför, derifrån han genom glasdörrarne kunde följa paren med ögonen.

Det var ännu tidigt på eftermiddagen och endast ett fåtal af de allra mest danslystne hade anländt. Först senare brukade det bli en smula lif derinne. En del damer, som icke ansågo det mödan värdt att taga verksam del i soaréen på detta dess första mindre intressanta stadium, hade slagit sig ned här och hvar på verandan med en tidning eller en bok i handen.

Pelle Wahlberg tycktes emellertid taga sina pligter som kavaljer på fullt allvar. Efter flere fruktlösa försök att värfva William, svängde han nu rundt derinne på sina smala ben med ett dödsförakt, som gjorde hans lättsinne all heder. William satt och betraktade hans evolutioner med det intresse man ovilkorligen känner vid att se en god vän företaga sig ett eller annat halsbrytande experiment, då hans uppmärksamhet fångades af en ung fröken, som i detsamma kom in på verandan och tog sig för att mönstra honom med den slags närgångenhet, som en dam *comme-il-faut* kan tillåta sig gentemot en ung herre om hon blott samtidigt i min och hållning inlägger ett tillräckligt stort quantum otillgänglighet och förakt. Denna salongs-fräckhet mötte William med sin allra mest ironiska fysionomi, i det han å sin sida började betrakta henne med ett par stickande ögon, men detta bekom henne synbarligen icke stort; sedan hon tillfredsställt sin första nyfikenhet tycktes hon icke ens ana att han existerade. Hon satte sig midt emot honom, i ett hörn af verandan och slog upp en bok, i hvilken hon fördjupade sig.

Men William, som efter denna introduktion icke ansåg att hennes blygsamhet sväfvade i fara, betraktade henne fortfarande med sitt spotska smil, hvori der dock blandades en smula intresse, sedan han läst titeln på den bok, hon höll i handen: *Det moderne Gjennembruds Mænd*.

Hon hade ett stort, rundt barnansigte, sjukligt blekt, med ett par vidöppna grågröna ögon, en liten välformad trubbnäsa och ett par tjocka, bleka läppar med ett drag af vemod omkring. Hon var klädd i en mera extravagant än smakfull dräkt: ett mörkblått klädeslif med uppslag af veritabelt gult läder kring ärmarne och halsen. Ett läderbälte kring midjan, en hatt med läderband och ett par skor af samma slags läder fullbordade toaletten.

Hon hade icke suttit många minuter förrän en äldre dam med förvirrad uppsyn dök fram och med öm moderlighet svepte en röd schal kring hennes axlar. Den unga damen mottog den äldres omsorger med en otålig rörelse, dock utan att lyfta sin blick från boken.

Det är gumman, tänkte William.—Hon hade samma stora ögon och tjocka läppar som den unga. Det var ett tydligt slägttycke.

Då den unga damen emellertid icke tycktes vilja inlåta sig på något vidare utbyte af blickar, svalnade också Williams fiendtliga uppmärksamhet. Han vände sig om, stödde händerna på balustraden och såg ut öfver Gullmarfjorden, der solbelysta hvita segel rörde sig af och an. Nere vid bryggan lågo de lediga fiskarbåtarna med alla klutar uppe, beredde att lägga från land vid första anmodan. Utanför restaurationsbyggnaden stodo ett par lediga serveringsfröknar i samtal med biljardens frodige egare; och borta från varmbadhuset kom det gamla inventariet Calle-Hare, traskande på breda fötter hän emot kallbadhuset.

Innefrån salongen hördes hornmusikens valsmelodi, ackompanjerad af de dansandes taktfasta steg.

Nu slutade dansen och paren myllrade ut på verandan för att svalka sig. Bland andra också Pelle Wahlberg, som hade vid armen en yngre, mörk dam med en djerf och vacker profil och ett par ögon som tycktes kunna vara en illustration till den kvinliga troheten. Pelle och hans dam slog sig ner hos den bleka fröken; Pelle gjorde sin artigaste komplimang.

William hade börjat få nytt intresse för gruppen; och detta hans intresse tycktes från damernas sida deladt. Då en ny dans i detsamma spelades upp, gick han fram och bad Pelle presentera sig för den mörka.

»Fröken Johnsson—herr William Zimmermann.»

»Får jag dansa med er?»

»Tack.»

Fröken Johnsson producerade ett mellanting mellan en nigning och en bugning, slog ögonen ned och tog Williams arm.

»Fröken Hagberg—kandidat», fortsatte Pelle frikostigt. William hann endast göra en kort, flyktig bugning; han var redan på väg mot danssalen med den mörka. Men Pelle följde efter med den ljusa kandidaten och innan paren dansade ut hade William fått tillfälle att tolka sin glädje öfver att ha fått göra bekantskap med ett så stort kvinligt lärdomsljus.

»Har ni varit länge här», frågade William sin dam medan han lade sin arm kring hennes lif.

»En fjorrtrton dagar», sade fröken Johnsson med omisskännelig dialekt.

Som artigheten bjöd och för att hålla konversationen uppe tog William noga reda på sin dams tycken, framtidsplaner, släktskapsförhållanden m.m.—allt hvad en artig herre, som kommit öfver väderlekskonversationsåldern kan finna anledning att utforska under en första dans med en dam, han icke känner. Han fick sålunda veta, att fröken Johnson var 16 år och skulle bli student, hvilket kusinen fröken Hagberg redan var; att de båda damerna vistades häruppe under moraliskt skydd af Almas tant, som var döf—och att Alma rest mycket och var bekant med många konstnärer.

På egen hand räknade William ut att »Alma» var föremål för den lilla fröken Johnssons stora beundran.—Han föresatte sig att dansa med lärdomsljuset för att se hur pass beundransvärd hon kunde vara. Han gjorde sig inga illusioner.

När han med fröken Johnsson under armen kom ut på verandan, hade den döfva tanten redan varit framme och vippat Alma in i sin röda schal. Pelle satt och underhöll henne; och William med dam sällade sig till sällskapet.

»Ni ska' inte tro att jag är kandidat», vände fröken Hagberg sig strax till William.—Hennes dialekt var icke fullt så skånsk som kusinens.

»Hvarför vill ni ta' illusionerna från mig», skrattade han. »Man ska' aldrig ta' illusionerna från en dussinmänniska, vet ni väl. Det är att ta' lyckan ifrån henne.»

»Det var naturligtvis ett skämt af herr Wahlberg. Så ert spydiga smil träffar mig inte.»

»Ni ska' inte bry er om att han grinar», sade Pelle tröstande. »Han grinar alltid. Det är rent nervöst.»

När nästa dans spelades upp drog Pelle sig tillbaka; fröken Johnson engagerades af en anemisk vice-häradshöfding och William blef ensam med fröken Hagberg.

»Vill ni dansa?» frågade han och gjorde en liten rörelse som för att resa sig upp. Deras ögon möttes, en enda sekund. De hade förstått hvarandra.

»Ni vill helst slippa?» sade William och flyttade sin stol några tum närmare. »Uppriktigt sagdt—det vill jag också.»

»Nå, det passar ju bra.»

Hon svepte schalen tätare omkring sig, lutade sig tillbaka i sitt hörn och fäste ögonen på honom med ett uttryck som om hon ville säga: nå! var så god! Underhåll mig nu.

»Hvad var det för en bok, ni läste i?»

Hon svarade icke, räckte honom blott boken, som han tog emot utan att vända sin blick ifrån henne.

»Ja, jag såg det för resten godt.»

»Hvarför frågar ni då?»

»För ro skull.»

»Kan ni inte finna på något roligare?»

»Ahjo kanske—få se.»

»Nå», sade hon med ett bortskämdt barns otålighet.

»Vet ni hvad jag tänkte när jag såg er med boken i hand?»

»Nej.»

»Se der en af de våra.»

»Hvad menar ni med det?»

»Åh, gud, hvad ni är grundlig, fröken. Ska' jag verkligen behöfva förklara det?»

»Det får man alltid, när man uttrycker sig dunkelt.»

»Nå ja—då. Jo, ser ni, så ofta jag ser en dam läsa en bok, som inte är en lånbiblioteksroman—

apropos! det är märkvärdigt hvad de fleste unga damer ha en smak för lånbiblioteksromaner!—jo, så infinner sig hos mig en känsla af belåtenhet. Aha! En af de våra tänker jag. Jag får intresse för personen, det är som om min ande redan på förhand sträckte sig ut och tog hennes själ i besittning.»

»Ingen under att ni såg så egenkär ut, der ni satt.»

»Så-å. Tyckte ni det?»

»Ja.»

Han smålog.

»Ingen under att ni fixerade mig så noga, då ni kom.»

»Ja, jag visste ju hvilken märkvärdighet ni var.»

»Hvem har sagt er det?»

»Löjtnant Bloch.»

»Hvad sa' han?»

»Der sitter den unge författaren William Zimmermann.»

»Och hvad sa' ni?»

»Han ser rysligt affekterad ut.»

William skrattade. Der var något öppet och ogeneradt i hennes repliker, som verkade med hela omedelbarhetens friskhet.

»Jag visste tyvärr inte hvilken märkvärdighet *ni* var.»

»Inte?»

»Nej. Men jag hade ändå hört talas om er.»

»Af hvem?»

»Det säger jag inte.»

»Det kan också vara detsamma. Men hvad hade han sagt?»

»Att här—bland badortens sevärdheter—också fans ett par skånskor, 'som skorrade så snobbigt på rrr'».

»Det var herr Wahlberg», skrattade hon. William hade helt ovilkorligt kommit att härma Pelles ton.

»För resten vet jag ändå mer om er.»

»Så-å.»

»Ni är här med er tant—som är döf—och som skämmer bort er—Och ni har varit i Paris—»

Han gjorde en kort paus mellan hvarje bevis, som han framdrog; och han betraktade henne hela tiden med en hälft spefull min som om han ville säga: ser ni hur väl jag är underrättad. Detta tycktes emellertid alldeles icke förvåna henne.

En danslysten ungherre hade hon under samtalets gång affärdat under föregifvande att hon icke orkade. Nu anmälde sig ännu en. Hon drog åter fram med sin trötthet, men den nye kavaljeren, som tycktes var en äldre bekant, lät sig icke afspisa. Det var en blekfat grosshandllare med ett jovialiskt och tvärsäkert sätt.

»Är frrröken trött? Det ska' vi dansa borrrt», sade han.

Hans tvärsäkerhet tycktes imponera fröken, ty hon reste sig upp, liksom hälft motvilligt, och tog hans arm.

Hvem man kommer att umgås med vid en badort beror i allmänhet på en ren tillfällighet. Societetens medlemmar känna hvarandra oftast helt ytligt; det mera intima umgänget dyrkas i smärre kottierier. Ett par unga damer med likartade intressen och vanor slå sig samman under en eller ett par äldre

matronors hägn och utvälja sig hvardera en eller ett par unga herrar till riddare för sommaren.—Den naturhistoriska iakttagelsen att det är mannen som väljer tycks åtminstone i detta fall vara föråldrad.

Fröken Alma Hagberg hade vistats 14 dagar vid badorten utan att bilda kotteri. De bästa ungherrarne voro, då hon anlände, redan upptagne och af de nye, som uppenbarat sig, hade ingen fallit henne i smaken. Hon egde i en mycket utpreglad grad den kviriliga svagheten att vilja *synas* och *taga sig ut*. Att bilda kotteri med ett par löjtnanter eller vice-häradshöfdingar skulle hon i och för sig icke haft något emot, men det skulle ha varit första klassens löjtnanter och första klassens vice-häradshöfdingar. Hon var nemligen i det fallet mera skarpsynt och erfaren än sina jemnåriga att hon visste, det fans skilnad också på löjtnanter och vice-häradshöfdingar.

De exemplar af arten, som ännu voro löshästar, hörde icke till första klassen. Det var beskedliga herrar, men obetydliga; de spelade ingen roll.

Fröken Alma Hagberg hade utom sin svaghet för att *synas* och *taga sig ut* också en annan: för litteratur och konst. Det gick ett rykte vid badorten att hon skref och detta rykte föll det henne aldrig in att dementera. Tvärtom, hon talade gerna om sina bekantskaper inom konstnär- och författarverlden och roade sig ibland med att nämna namn, som för de gode medlemmarne af societeten hade samma hemlighetsfulla och skrämmande klang, som busen för småbarn, namn som med en betänklig logik sattes i förbindelse med hennes små toalettextravaganser och kom henne att framstå som en pikant liten Jakobin i kjolar. Detta var också fullständigt medvetet, hon visste att den frygiska mössan, som hon i en utmanande ställning satte på sitt ljusa hår, klädde henne godt; och hon behöfde aldrig frukta att detta lilla koketteri skulle tagas på fullt allvar; dertill var hon ändå i alltför hög grad ett äkta barn af det goda sällskapet.

Hon var dotter af en förmögen handlande i Malmö. Ursprungligen utrustad med ett godt hufvud hade hon också fått en omsorgsfull uppfostran. Hon hade varit en af den sydsvenska universitetsstadens första kvinliga studenter och der cirkulerade ännu från den tiden bland de indignerade småstadsfruarnes ett par anekdoter om hennes deltagande i punschgillet, som hölls å ett offentligt ställe af de nybakade apollosonerna. Hon hade sedermera tillbringat ett år i pension i Schweitz, ett par månader i Paris och ett par somrar med sin far i Karlsbad.

Detta allt gaf henne både i småstadsfruarnes och Stockholmsherrars ögon ett utländskt snitt, som försonade dem med toalettextravaganserna och som t. o. m. kunde få dem att se genom fingrarna med hennes tjufpojksaktiga vana att alltid göra och säga just det, som hon visste skulle förefalla dem allra mest otroligt och förbluffande. Det fans dock hos henne detta något som gjorde att man aldrig på allvar kunde misstänka henne för att hylla de förfärliga moderna idéerna af öfvertygelse. Hon tycktes blott göra i opposition på lek, af sjelfsvåld, af barnsligt trots, därför att det klädde henne.

I det hela taget var hon ett bortskämdt barn. Hennes mor hade dött medan hon ännu låg i vagga, hon hade inga syskon och blef uppfostrad af en moster och af fadern, hvilka båda förgudade henne. Från sitt tredje år hade hon varit hemmets tyrann. Med den säkerhet, som alstrats af denna uppfostran, hade hon kommit ut i verlden; och öfverallt hvarthän hon än kommit hade också verlden böjt sig för denna lilla sjelfsäkra tyrann från det rika hemmet.

Hon var egentligen snarare ful än vacker; men hon hade i utseende och sätt det obeskrifliga som heter karltycke och de sju åren som förflutit efter det hon fick långa kjolar hade för henne varit en fortsättning af den dyrkan hon var van vid från hemmet, blott att faderns och mosterns roller öfvertagits af åtskilliga småstadslejon från Lund och Malmö samt några mystiska utlänningar, som hon träffat under sina resor.

Sjelf var hon af naturen kall och hennes erfarenhet af det motsatta könet hade tidigt gjort henne blaserad. Det fans numera nästan blott en enda egenskap hos män, som kunde väcka hennes intresse i någon högre grad: det var likgiltigheten.

I detta fall hade William Zimmermann redan från början imponerat henne. Det sätt på hvilket han närmade sig henne gjorde intryck af att det i sjelfva verket var honom alldeles likgiltigt hur hon upptog det; och hans konversation med dess sarkastiska grundton och ogenerade uppriktighet, som slog öfver i en märkbar sträfvan efter det paradoxala, roade henne därför att han dervid, utan att veta det, kom att spela samma roll gentemot henne, som hon sjelf var van att intaga gentemot medlemmarne af det goda sällskapet.

För öfrigt var William från föregående somrar känd vid badorten och åtnjöt ett visst anseende bland stamgästerna af la haute volée sedan det året, då han var deras egen erkände festdiktare. Det lilla badortsorganet, som aldrig försmådde en fashionabel nyhet hade också förkunnat hans ankomst i en notis öfver hvilken hans namn stod med fetstil. Det ena med det andra hade gjort, att fröken Hagberg så småningom kommit att utvälja William Zimmermann till sin riddare för sommaren.

Sjelf var han från början indifferent; det var egentligen Pelle Wahlberg som varit den förmedlande länken. Pelle hade nemligen fått ett märkbart intresse för den lilla blifvande studentskan fröken Johnsson; och som hon var oskiljaktig från den äldre kusinen hade de fyra kommit att sluta sig samman och bilda kotteri, under den döfva tantens moraliska hägn.

Mötesplatsen var Pelles motiv nere i Bansvik hvarje middag mellan 12-2. Vid dessa exkursioner var tanten i början med; men sedermera, när kotteriets medlemmar hunnit bli något mer bekanta, lemnades hon hemma. Hon hade den för ett förkläde ovanligt lyckliga egenskapen att icke ha någon annan vilja än den unga brordotterns; och snart kom därför hennes tjenstgöring att inskränka sig uteslutande till de tillfällen då ungdomarne uppträdde så att säga mera officielt: på soaréerna, då hon placerades i ett hörn med sitt handarbete, och vid de allmänna promenadtimmarne, medan de unge trafvade af och an i menniskoströmmen på badhusbryggan.

För öfrigt hade de unga tillfälle att träffa hvarandra när som helst på dagen: och de träffades också allt oftare och oftare. Pelles intresse för de bussiga gästarna vid Bansvik aftog märkbart i samma proportion som hans intresse för den lilla skånskan med de snobbiga rrr'en tilltog; och Williams hvita, pappersark blef dammigare och dammigare utan att hans penna någonsin kommit i beröring dermed.

En dag då han i sällskap med fröken Hagberg kom att gå förbi den lilla bokhandelsfilialen i societetshusets källarvåning proponerade han att de skulle gå bort och se på hvad nytt som utkommit. Förestånderskan, som kände honom från gammalt, helsade honom med ett vänligt: »goddag herr Zimmermann!» och William började mönstra de på disken framlagda böckerna. Der låg bland annat hans egen gamla novellsamling vid sidan om *Resebilder* af Kate Zimmermann.

»Har ni sålt många exemplar af min bok, sedan jag kom hit?» frågade han.

»Tre exemplar», svarade förestånderskan småleende.

»Till damer—väl?»

»Naturligtvis.»

»Hör—fröken—säg mig till hvilka. Det kan ha sitt intresse att veta.»

»Fröken har köpt ett», sade förestånderskan med en gest till fröken Hagberg.

William smålog.

»Så-å. Hvilken ära för författaren!»

»Det hjälper alltid på afsättningen när herr Zimmermann kommer. I fjol sålde jag inte ett enda exemplar.»

William köpte ett exemplar af moderns *Resebilder* och de gingo vidare hän emot badhusparken,

»Jo, ni är mig en fin liten fröken», sade han då de kommit utan hörhåll.

Hon brast i skratt. Hon hade alltifrån början låtsat som om hon utmärkt väl kände till William Zimmermanns literära produktion.

»Hvad vill ni jag skulle säga? Jag vet ju hur fåfänga herrar författare äro.»

»Än sen? Hvem har bedt er fjeska för min fåfänga?»

»Det roade mig nu.»

»Och man ska' göra allt hvad som roar en?»

»Ja.»

»Det ska' jag komma ihåg.»

De satte sig på en soffa midtför springvattnet med guldbollarne; han frågade henne om hon läst moderns bok.

»Ja, naturligtvis.»

»På samma sätt som ni hade läst min?»

Hon skrattade; men svarade icke.

»Jag köpte den här för att ge er den; men om ni redan läst den så . . .» han räckte den till hälften fram och hon tog emot den med en liten nick och ett ogeneradt, skrattsjukt ögonkast som tycktes säga: herregud, kan ni inte förstå att jag ljuger! Men ser ni jag är inte rädd för att tillstå det.

William hade efterhand kommit att vänja sig till fröken Hagbergs sällskap så att han numera knappast kunde undvara det. Han skämtade sjelf deröfver: »Man kan vänja sig till det otroligaste», sade han till henne med en blick som just sade motsatsen och som hon mycket väl senterade. Hon hade nemligen också hunnit att vänja sig till hans jargong och hon uppfattade nu allt hvad han sade just på rätta sättet—»psykologiskt, inte efter orden. Hvem frågar efter orden? Orden äro till för att dölja tankarne».

Detta gaf William en frihet att tumla sig med paradoxer, som han sjelf ansåg vara grunden till det välbehag han kände i hennes sällskap. Hon å sin sida blef också dag efter dag mera intresserad af denna lek med ord, detta ständiga fäktande, som fick sin spänning deraf att hon aldrig visste *hvad* han menade, endast att han *icke* menade just det, som han sade. Han hade en vana att taga allt en bagatelle, att tala om allt med den lätt sarkastiska ton, som intet förrådde af hans egne tankar och känslor, men lemnade hennes fantasi fritt spelrum.

Tiden försvann så spårlöst som den försvinner, under behagligt sommardrifveri, när den ena dagen är den andra lik. Den bestämda tidpunkten för de båda skånskornas afresa började närma sig.

När William tänkte på den förestående skilsmessan stod den närmast för honom som ett af de obehag man måste underkasta sig här i verlden, det obehag man känner vid att komma ut ur sina vanor: flyttning t.ex.; men han reflekterade för resten icke mycket öfver det. Tanken på att han möjligen kunde vara förälskad—en tanke som ibland inställde sig—framkallade alltid hos honom ett småleende, så otrolig föreföll den honom.

Möjligheten att *hon* kunde vara förälskad förekom honom deremot antaglig nog. Det intresse hon visat honom var ju tydligt; och han kände henne icke nog till att kunna veta, att han för henne representerade ungefärligen detsamma som hon för honom: ett intressant experiment, till hvilket man går under den bestämda förutsättningen att man sjelf är fullkomligt utan fara.—

I denna lek hade hon emellertid den fördelen framför honom, att hon kände åtminstone de yttre konturerna af hans åsigter och lif; han deremot visste ingenting om hennes föregående som visserligen aldrig rört sig utom det förbjudnas gränser, men hvars historik dock skulle ge anledning till en ganska lång Leporello-lista af flirtations-bedrifter, dervid hon ofta vågat sig så nära ut emot gränsen som hon kunde komma utan att öfverskrida den. Han ansåg henne för en vanlig liten landsortsfröken, hon deremot honom för en förskräcklig don Juan, mot hvilken hon hade att vara på sin vakt.

Att han kunde bli i egentlig mening farlig för henne sjelf trodde hon dock aldrig ett ögonblick; dertill kände hon alltför väl sin styrka—sin lidelsefrihet. Men hon hade en okuflig lust att komma underfund med, hur en sådan herre egentligen skulle taga sig ut i det ögonblick, då lidelsen grep honom, hvilka medel han skulle begagna för att öfvervinna den kvinnas motstånd, som han älskade. Med ett ord: hon var nyfiken på förförelsens teknik. Den var nästan det enda inom facket som ännu låg utom hennes erfarenhet.

Derför hade det nästan varit henne en misräkning att William ännu aldrig gjort något steg i den riktningen. Med afseende på hans gryende känslor såg hon redan på detta stadium betydligt skarpare än han sjelf; men just därför kunde hon icke förstå hans tillbakadragenhet.

Då han ännu dagen innan deras afresa icke gjort någotsomhelst försök att närma sig, gaf hon honom den sista eftermiddagen af egen drift det möte hon hade väntat att han skulle bedja henne om.

»Jag går upp på bergsknallarne i eftermiddag», sade hon då de skildes åt om förmiddagen.

»Så-å?»

Han gissade strax hennes afsigt och han log ett hemligt löje öfver hennes naiveté.

»Ensam», fortfor hon.

Han gjorde ännu icke min af att förstå. Det roade honom att se hur långt hon skulle kunna gå i sin oskuld.

»För att taga afsked med trakten, förmodligen?»

»Jaha.»—Hon såg på honom nyfiket ett ögonblick. »Hvarför säger han ingenting», tänkte hon.

»Vill ni med?» frågade hon till sist, helt rakt på sak.

»Tror ni också det går an?»—Han kände sig så öfverlägsen gentemot denna naiva lilla själ, hvars oskuldsfulla uppriktighet dock tilltalade honom i hög grad.

»Hvarför skulle det inte gå an?»

Den blick hon gaf honom var öppen och utan fruktan. Han tog den för ett tecken på oskuld och omedvetenhet, men den var i sjelfva verket ett utslag af hennes medvetenhet och fullkomliga säkerhet på sig sjelf.

»Ser man på! En sådan förnuftig liten fröken ni är.»

De kommo öfverens om klockslaget: half fem och mötesplatsen: ett ställe utanför badortens område.

»Dethär ser ju nästan ut som ett—hur är det det heter på danska? 'Stævnemøde.'»

»Tycker ni?»

»Ja. Det är sant—jag har hört att damer alltid bruka komma försent till möten med unga herrar. Skulle ni inte för gammal bekantskaps skull vilja göra mig den tjensten att tala om, hur pass mycket ni ämnar komma försent?» sade han i skämtsamt ton.

»Jag kommer alltid precis», skrattade hon.

»Alltid! En skön själs bekännelse!»

William Zimmermann var icke mycket af den farlige don-Juan, som fröken Alma Hagberg inbillade sig. Hans lif hade varit fattigt på erotik, så fattigt, att detta egentligen var hans första möte med en kvinna af hans egen samhällsställning. Han motsåg det också med en lätt förklarlig nyfikenhet, blandad med en skymt af ängslan att icke i denna nya situation kunna spela sin roll på ett så öfverlägset sätt som han helst önskade. Han var af naturen blyg och för att dölja detta naturlyte hade han till dagligt bruk skaffat sig en jargon af ogerad fräckhet; men härvidlag hade han en förnimmelse att den icke skulle kunna brukas och han ansträngde sig fåfängt för att komma på det klara med, hvad slags sätt han nu i stället borde antaga: han var å ena sidan rädd att förefalla både sig sjelf och henne löjlig genom sin blyghet, och å andra sidan hade han svårt för att strama sig upp till en tilltagsenhet som var hans natur emot—och som kunde skrämma henne tillbaka.

Han valde tillsist att intaga en afvaktande och iakttagande hållning—d.v.s. just samma position, som hon redan förut bestämt sig för att intaga. Resultatet blef att de fiendtliga härarne lägrade sig midt emot hvarandra och att det tvärt emot bådas önskan icke kom till något sammandrabbande.

En stund före den bestämda mötestiden marscherade William hän emot villan, i hvilken gamla tanten bodde med sina båda niecer. Han gjorde halt bakom en husknut för att kunna observera. Han var nyfiken på, om hon verkligen skulle komma; halfvägs trodde han nästan att hon skulle uteblifva. Han kände sig underlig till mods, men gaf sig icke tid till att reflektera öfver sin sinnesstämning. Han handlade mera af instinkt än till följe af ett på förhand fattadt beslut. Utan att han märkt det hade ledningstrådarna mellan hans vilja och hans handlingar redan blifvit afskurna och han drefs nu hänemot henne med en naturmakts nödvändighet.

Några minuter före half fem kom hon ut på verandan och gick hänemot den bestämda mötesplatsen; han följde henne på afstånd och när hon hunnit utanför badanstaltens terräng gick han fram till henne och helsade.

»Ar ni der?» sade hon blott.

»Ja. Jag har följt efter er.»

»Hur länge?»

»Från villan der ni bor.»

»Hvarför det?»

»För att titta på er naturligtvis!—Uppriktigt sagdt—Jag trodde knappast att ni skulle komma.»

»Det ser ni att jag gjorde ändå.»

De klättrade uppför bergsknallarna. Ibland, der det var brant, måste han räcka henne handen och draga henne uppför. Rörelsen gaf hennes kinder en smula färg och de stora, grågröna ögonen glans. Han såg på henne och för första gången for det igenom honom en aning om att han dock kanske ändå

var en liten, liten smula förälskad. Detta förekom honom ingalunda obehagligt. Han trodde icke ett ögonblick att denna förälskelse skulle komma att spela någon roll i hans lif; men han glädde sig till den stänk af vemod, som den skulle lemna efter sig när det hela var förbi. Ett litet sommarminne att taga fram en och annan gång till vintern, när han satt ensam i sitt rum och drömde, medan skymningen föll.

De hade kommit till toppen af den högsta bergsknallen och slogo sig ner i en solig klyfta, der marken var klädd med varmt, förtorkadt gräs. Han lade sig med afsigt icke alltför nära för att icke skrämma och för att bättre kunna iakttaga henne.

»Nå», sade han, »här är ju skönt, inte sant? Och vi äro ensamma och ingen skall störa oss. Hvad ska' vi så finna på?»

»Ja, hvad tycker ni?»

»Jag är helt och hållet till er disposition.»

»Tack. Men för tillfället har jag intet bruk för er.»

De sågo på hvarandra, ytterst likgiltigt, men med hemlig nyfikenhet, medan de vexlade dessa repliker.

»Ska' vi leka—hva? Leka med ord menar jag.—Vill ni det? Ta sällskapsjargonen fram? Vara kvicka, laga paradoxer?»—Han höll sig ännu i den lindrigt sarkastiska tonen, men der var en underström af något annat, som hon hade mycket fint öra för och genast uppfattade. »Nu kommer det», tänkte hon. Hon svarade icke.

»Åhnej, det är ju sista eftermiddagen. Sista eftermiddagen af en vacker sommar. Så blir man gerna en smula sentimental—inte?»

Han flyttade sig några tum närmare—. dock icke mer än att afståndet emellan dem ännu var ganska respektabelt.—»Ska vi vara en smula sentimentala?» sade han hälft på skämt hälft på allvar i det han såg på henne.

»Ni skall vara alldeles som ni har lust till att vara.»

»Aj aj! Det var ett farligt löfte. Tänk om jag tog er på orden.»

»Ja, hvad då?»

»Jag kunde t.ex. få lust till att—kyssa er.»

Han betraktade henne fortfarande med stor uppmärksamhet för att se hvad intryck hans ord skulle göra på henne. Men det syntes icke ringaste förändring i hennes ansigtsuttryck, icke så mycket som den flyktigaste rodnad.

»Sådant gör man, ifall man törs—att man *talat om det* bevisar att man inte vågar», sade hon i det hon mötte hans blick med det största lugn. Han kände sig slagen af anmärkningen och af det ogeneradt öppna sätt, hvarpå hon framställt den.

»Ni är en skarpsinnig liten fröken», sade han. »Och jag börjar nästan också misstänka att ni är en—en ovanligt ärlig liten fröken.—Jag kunde ha lust att bli bekant med er.»

»Då får ni skynda på, för i morgon reser jag.»

»Vill ni inte berätta mig något om er sjelf?»

»Nej.»

»Hvarför inte.»

»Hvad skulle det tjena till?»

»Det skulle roa mig.»—

»Ja, men inte mig.»

»Nå, som ni vill.»

Han vände sina ögon ifrån henne, utåt öfver skären som simmade dernere, långt under dem, likt uppstickande toppar af ett drunknadt högländ. Snedt öfver fjorden drog sig en bred, gyllene ström af reflexer från den sjunkande solen. Allt glänste och glittrade i detta sista afskedsskimmer. Från en

lustbåt trängde tonerna af ett småktande solo på b-kornett och som ett aflägsset brusande hördes badgästernas trampande af och an på badhusbron. Längst ut mot Kattegat sågs en fiskarbåt, stor som en mås, med en fläck af sol på sitt hvita toppsegel.

Der gick en lång stund och det talades icke ett ord. Så hördes med ens skrapande ljud på hällen och William reste sig hälft, stödd emot armbågen, och lyssnade. Det flög ett leende öfver hans ansigte; han hade känt igen Pelle Wahlbergs och fröken Johnssons röster.

»Det tycks vara flere än vi, som äro ute för att taga afsked med utsigten», sade han. De sågo hvarandra småleende in i ögonen och lyssnade; stegen närmade sig och rösterna hördes tydligare och tydligare.

»Gud hvad här är vackert!» sade Pelle—de två hade stannat på klinten alldeles ofvanför de andras hufvud. »Herre Je' om jag kunde måla såder! Hva'? Vår Herre är en styf karl. Vi andre ä' bara stympare.»

Hvad fröken Johnsson svarade eller om hon öfverhufvud taget svarade, kunde man icke urskilja; hon talade alltid så sakta och beslöjadt. Men Pelle trafvade vidare i den tankegång, han kommit in på. »Herre Je'! hvarför ska' man vara en sådan klåpare! Hva'? Åh, gud, om jag kunde måla såder—hva?—så skulle vi gifta oss i morgon.»

* * * * *

»Hva? Ville ni inte ha mig, säg?»—Det hade med ens kommit ett helt förändradt tonfall i Pelles röst. Den blef så mjuk och så böjlig. Öfvergången hade skett alldeles hufvudstupa; det var klart att han utan att tänka sig för kommit in på ämnet, att orden undsluppit honom nästan mot hans vilja.

»Säg ville ni inte det?»

Det blef så tyst deruppe och de få minuter som förflöto föreföllo pinsamt långa för de två dernedanför. Hon hade rest sig upp, han stödde ännu sitt ena böjda knä mot marken och de sågo på hvarandra gripna af en egendomlig högtidsstämning blandad med en känsla af skamsenhet, som om de plötsligt anträffat hvarandra, lyssnande vid en dörr, innanför hvilken två människor trodde sig i ostörd ro afhandla sitt lifs heligaste och mest privata angelägenheter.

Men det var också något annat som grep dem båda, en förnimmelse som liknade afund, en känsla af fattigdom. De två deruppe egde ungdomens omedelbarhet, som hejdar sin lycka i flykten utan ängslig tvekan, utan att på förhand sönderplocka sin egen stämning; de två deruppe egde ungdomens tro och lefnadsmod och stolta, vackra besinningslöshet—de kunde älska de två.

Och för första gången kom det öfver de andre, som lekt en sommarlek under den tysta förutsättningen att båda vara garderade, en leda vid den tomma och ytliga leken och en längtan att ge sig hän på godt och ondt, utan baktanke och utan tvifvel.

Det raspade åter af stöfvelklackar mot hällen derofvanför och stegen aflägsnade sig.

William hade rest sig upp. Han tyckte att något borde sägas, men fann icke ord. Alla de vanliga sarkasmerna skulle ha fastnat honom i halsen; och för sina egne, menckliga känslor hade han intet uttryck.

De gingo tysta nedåt, mot badanstalten.

Efter kvällsvarden träffades de åter i människoströmmen som böljade af och an på badhusbryggan. Den gamla mostern satt på sin bänk och de fyra unge höllo i början samman. Det var något underligt öfver Pelle Wahlberg: han kunde tiga långa stunder å rad och när han talade var hans ton dämpad och mjuk. Den lilla sextonåriga studentkandidaten gick vid hans sida. Hon var om möjligt ännu mera tyst än eljes; och hon föreföll så blek i månskenet, men de två vackra troskyldiga ögonen hade fått ett djupare uttryck, som om hon för första gången sett sitt eget lifsöde i ansigtet.

Det började glesna på bron, mostern svepte sig huttrande in i sin sjal och längtade efter sin varma säng, men hade icke hjerta att störa de unge. De hade nu delat sig som vanligt i två par.

Månen stod öfver den stora klippan utanför kallbadhuset och i vikens svarta vattenspegel dallrade en flod af lödigt silfver. Utefrån Pelleskåret hördes en gladlynt baryton som sjöng dryckesvisan ur »Konung för en dag».

* * * * *

Följande morgon förvånade William Zimmermann sig sjelf: Han befann sig vaken, alldeles ljusvaken

så pass tidigt som klockan 5. Han brukade eljes utan ansträngning kunna sofva till klockan 9.

Han pröfvade förgäfves den gamla metoden att vända sig om för att få sig ännu en liten morgonlur. Han kände, strax på sig att det skulle vara förgäfves. Plötsligt kom det öfver honom en alldeles omotiverad förhoppning att möjligen kunna träffa fröken Hagberg redan på denna tidiga timma. Han intalade sig att hon naturligtvis måste stiga tidigt upp för att packa och att hon dervid säkerligen skulle känna längtan att taga afsked med den förtjusande ramen till deras vackra lilla sommaridyll; han lyckades lefva sig så fullkomligt in i denna föreställning att han slutligen var alldeles öfvertygad om att han skulle möta henne.

Han ströfvade länge omkring dernere vid stranden, gick på badhusbron der hans ensamma steg gåfvo eko och kände sig helt förvånad öfver att ingen liten bleksjuk fröken syntes till. Den enda lefvande varelse han mötte var alle-Hare, som kom traskande öfver gruset på sina breda tofflor och med synbar förvåning helsade den fordne festdiktaren, som man icke var van vid att se på denna tid af dagen.

William beslöt sig tillsist för att gå och rifva Pelle upp ur bädden. Men Pelle—sjusofvaren—var redan utgången.

En halftimma derefter såg William en skymt af honom; men han var icke ensam, han hade i sitt sällskap en liten fröken i mörkblå resdrägt och de vandrade tillsammans utåt vägen. Han kunde se på deras steg, att de voro belåtna med tillvaron.

* * * * *

Ångbåten lade ut från land.

Hamnbryggan var som en enda sky af viftande näsdukar; och från ångarens reling besvarades afskedshelsningarne med hattar och parasoller. Damerna stodo med händerna fulla af blommor, småleende mildt alltunder det de mönstrade och jämförde hvarandras afskedsrecepter.

Fröken Alma Hagberg var en af dem, som fått den vackraste skörden; hennes ansigte var också ett enda huldsaligt leende. Hon stod uppe på öfversta däckets och hennes lilla knubbiga figur i den bruna resdräkten tecknade sig skarpt emot den hvita rökhytten. Vid hennes sida stod den lilla fröken Johnsson, smärt och rank i sin blåa paletot, långt ädlare i figurens linjer och hållning, långt vackrare med sin djerfva, allvarliga profil. William tänkte med en anstrykning af bitterhet på, att han kanske borde ha valt henne till hjeltinnan i sin sommaridyll; den hade i så fall kanske fått en mera tillfredsställande avslutning—ett verkligt farväl. Han kände en vansinnig hunger efter detta farväl, som han gått miste om; och denna otillfredsställda hunger tog sig uttryck i bitterhet mot henne som drog bort utan annat afsked än en handtryckning midt i folkvimlet på ångbåtsbryggan. Pelle hade vandrat utåt vägen i sällskap med sin sommarsaga. Han hade säkert fått ett ordentligt afsked, han!

Pelle stod vid hans sida och viftade som en ursinnig. Ja, han hade skäl att vifta. William stoppade sin näsduk i fickan; det skulle fan stå och fåna längre.

»Går du med?» sade han till Pelle.

»Inte ännu!»

William gjorde en axelryckning och försökte sig med att se sarkastisk ut. Han började betrakta de kringstående med spefulla blickar.

Från varmbadhusets veranda viftade badmadamerna med stora badlakan, från restaurationsbyggnadens balkon viftade alla serveringsfrökarna med hvita servietter—tre gardeslöjtnanter reste med båten i dag—och utanför biljarden stod dess fete egare och viftade med markeringstaflans handduk; det var en sista afskedshelsning till den trognaste stamgästen, à la guerrespelaren par excellence, en student från Upsala, som legat vid badorten i sex veckor i och för sin helsas vårdande.

»Går du med nu?» frågade William ännu en gång.

»Strax.»

Ångbåten hade kommit långt bort; men ännu viftade en trofast näsduk från öfversta däckets och så länge den höll i var Pelle omöjlig att rubba.

Äntligen lyckades William få honom med och de vandrade vid hvarandras sida hänemot badanstalten, utan att säga ett ord.

»Här blir trist nu», utlät sig William slutligen.

»Ja», sade Pelle i nedstämd ton. »Jag tror jag reser snart.»

»Du också? Hvarthän?»

Han smålog hemlighetsfullt.

»Till Skåne kanske.»

»Hvad ska' du der att göra?»

Pelle fortfor att småle, på ett ovanligt stillsamt sätt.

»Ah, ingenting just. Kunde ha lust att se provinsen. Har aldrig varit der. Den ska' vara mycket karakteristisk.»

»Ja, den är visst mycket karakteristisk», sade William diskret. »Du ska' resa dit och äta gröt, Pelle. Du kommer att må tjockt.»

Pelle sneglade på honom och tänkte: »hvad fan menar han?» Hans ton klang märkvärdigt irriterad.

ÅTTONDE KAPITLET.

För modern hade sommaren varit lång; ett enformigt trampkvarnsarbete, dag ut och dag in, för att få tiden att gå.

Hon var en af dessa människor, som knyta sig så fast till ett enda förhållande att detta absorberar hvarje tanke och hvarje känsla. Detta enda lifsintresse hade förut varit mannen och så länge han lefde hade intet varit öfver åt deras barn. Nu var fadern och maken död och den plats som dervid blifvit ledig hade sonen naturligt nog kommit att intaga. Med den intensitet i alla känslor, som var det centrala i hennes natur, hade hon omfattat detta försummade och förfrusna barn; hon gick så helt upp i sin kärlek till honom, att allt annat i världen var henne likgiltigt för så vidt som det icke på ett eller annat sätt stod i relation till honom. All den sunda naturliga egoism, som under hennes egen blomning förbrukats till näring åt hennes eget kraf att lefva och vara lycklig, hade nu samlat sig till en djup fond af ömhet, hvarmed hon sökte värna om sonens lif och lycka. Ty i detta lif bodde hennes eget väsen och i detta unga blood hennes själs odödlighet.

Att hon stannat kvar i Stockholm kom sig af en fullständig likgiltighet för hvar hon befann sig, när hon ändå icke kunde få vistas der han var. Med sin skarpa instinkt kände hon, att *det* var något som hon måste försaka. Det skulle eljes hämna sig på deras förhållande och göra dess lifsluft kvaf och instängd. Han skulle känna det som ett tryckande band och slita sig lös.

Men hon hade också ett annat skäl att icke lemna hufvudstaden. Hon visste alltför väl att det var farligt att vara borta. Der kunde hända så mycket och den frånvarande har ingen del i händelsernas gång. Det var som att släppa trådarna ur sin hand; att icke kunna bruka sin intelligens och sitt inflytande till sjelfförsvar i striden för tillvaron. Det var att försumma fatalietiden, att låta chanserna gå förlorade.

William hade sin ställning i tidningen, en ställning som passade honom och gaf honom i hans utkomst. Medan han var borta kunde en annan tränga sig fram och taga hans plats. Sjelf hade han aldrig tänkt sig en sådan möjlighet; men förr moderns altruistiska sjelfbevarelseinstinkt hade faran förefunnits och därför hade hon legat kvar på sin post som en trogen hund, vaktande sin herres egendom.

Trista dagar hade det varit, dessa sommardagar, utan annan glädje än arbetets. Men sjelfva detta arbete hade hon lärt sig älska därför att hon kände hur det knöt henne fastare och fastare till sonens värld, gaf henne tusen små hemliga vägar att närma sig honom, gripa fast i hans intressen, tillkämpa sig hans aktning—och hans tillgifvenhet.

Regelbundet enahanda gled tiden fram. Arbetstimmar, måltidstimmar och timmar till fysisk förfriskning—det var hennes dag. Det sista försummade hon icke. Hon badade och gjorde långa promenader. Hon satte sin stolthet i att William skulle ha en frisk och vacker gammal mor, som han aldrig skulle behöfva skämmas för att ha under armen och hvars hållning och kraft han helst borde beundra, en liten, liten smula.

Bekanta träffade hon icke ofta; de fleste af fåglarne hade flugit ut för sommaren. Den ende som kom

till henne en och annan gång var herr Hedström. Men denne hedersman, som icke haft råd att lägga sig på landet, led af en kronisk pessimism, som icke gjorde honom till det allra mest muntrande sällskap. Till råga på alla olyckor var han också gräsenkling; den lilla frun hade på tredje klass skickats till gästfria släktingar i Småland, för att styrka sig med getmjölk och barrluft.

Ett enda bref hade modern mottagit från William under sommarens lopp. Deri underrättades hon—på fyra rader—att han var i Lysekiel och ämnade stanna der någon tid. På nära två månader hade han sedan icke låtit höra af sig; hon visste icke ens hvar han fans, och hans tystnad började oroa henne.

Men detta var något som måste genomkämpas; hon kunde med all sin energi ingenting göra dervid, denna sommar var en död punkt i hennes lif som hon måste försöka komma öfver. Hon hade ingenting annat att göra än att vänta och resignera.

Det var dock icke så lätt att resignera. Hennes tankar voro hos sonen så snart det dagliga arbetets strama tyglar slappades. Och allteftersom dag gick efter dag växte ångesten fram och bredde sig ut på botten af hennes sinne, färgande allt med sin svarta grundton.

Och ständigt skenade hennes fantasi utåt samma mörka väg, der den så ofta kört sig trött. Åter och åter ljöd inom henne de två orden i hvilka han en gång koncentrerat sin lifsbekännelse: »lam invärtes!»

Så låg hon åter en afton i slutet af Augusti på sin chäslong och vred sig under den gnagande oron öfver sonen och hans framtid; och det var som såg hon ut öfver en ödslig hed i mörker och kyla, der intet friskt skott kunde slå rot, ingen grön planta spira upp. Ett menniskolif, ett helt menniskolif, så ödsligt, så tomt, så mörkt, icke genom yttre omständigheter utan genom hela sin viljesriktning. Och detta menniskolif tillhörde den enda varelse hon hade att älska på jorden. Att se honom långsamt och utan motstånd glida utför och icke ha magt att hejda honom, hålla honom tillbaka. Hon ville ruska i hans axlar, hon ville ropa i hans öron: res dig! spänn alla muskler! arbeta!—men ropet dör på hennes tunga i känslan af att hon intet förmår. Hans egen vilja är det enda som kan rädda honom—och han *tror* icke på viljan. Det var tro han behöfde: tro på den egna ansträngningen, på lyckan, på framåtskridandet. Hon sjelf hade en tro, att lyfta berg, att öfvervinna döden med—och hon kunde icke ge honom ett solgrand deraf.

»Lam invärtes.»

O Gud, om han kunde älska, om han kunde lära sig hålla af någon! Henne sjelf kunde han gerna få stöta bort,—om det bara fans någon enda menniska i verlden, som han höll af. Tomheten, den tomhet hon funnit i den norska ungdomsboken, det var den som förfärade henne.

Hon hade just samma eftermiddag slutat läsningen af en annan modern roman. Den var skrifven af en författare med andra- eller tredje-handsbegåfning, en af de blinde slafvarne, som lystrat till den literära parolen, gifven af de store andarne, och som nu traskade makligt fram på den väg, de brutit. Det fans icke en tanke, som gnistrade, icke ett enda spår af en individuell begåfning, ingenting som han sjelf ville ha sagdt och som brutit sig under själskamp och födslovånda fram ur hans eget inre; der fans blott den literära parolen: den mörka färgen, koketteriet med »den stackars arbetaren», som blifvit de moderna diktarnes Werther, den ständigt mollstämda strängen på deras harpor; och så till sist det motbjudande galanteriet för de stackars förtryckte kvinnorna, som trängt sig fram i literaturen med bortskämda barns hänsynslöshet och öfversvämmade den med sin entoniga patetiska deklamation.

Hon hade sett sig för mycket om i verlden för att icke uppfatta det osanna och grundfalska i denna deklamation, denna konjunkturström, som en enda mäktig ande väckt till lif och på hvilken de toma bubblorna nu flöto omkring.

Hvilket osundt och förskrufvadt och medelmåttigt intryck hon fått af den boken; hon led af att läsa sådant, det var endast elände och ingen ljusning. Och öfver detta elände sväfvade ingen diktares ande, der flaxade blott en medelmåtta med vingar af tvifvelaktig äkthet. Derfor grep han aldrig in i hjerterötterna, som den store anden förmår, der klingade icke ett skri af smärta igenom, der hördes blott ett otåligt barns kvidan i tandsprickningstiden. Det hela gjorde icke intryck af något sjelfständigt känt, endast af en tillärd pessimism, som icke egde rötter i författarens eget hjerta.

Fans det ingen som ville skrifva för dem, hvilkas lif är tungt och dödt och som taga i en bok icke för att få tiden att gå blott utan för att känna sig muntrade ett ögonblick under sitt dagligdags släp.

Om *han* kunde lära sig skrifva för dem! Icke spetsfundigt och förskrufvadt utan friskt och varmt, till glädje för alla som ha vilja att vara hederliga och goda.

Och han kunde skrifva för dem—

»Lam invärtes.»

Nej, nej! Denna onaturliga kyla måste smältas! Hon skulle, hon måste vinna honom.

Och sedan hon vunnit honom... Hennes äregirighet skulle drifva honom framåt som med ånga, hennes energi skulle verka eggande på hans och spänna hans intellektuella krafter till det yttersta.

Kanske skulle han då skapa det diktarverk, efter hvilket samtiden längtade—lyssnande stilla, med återhållen andedrägt.

Så låg hon länge, invaggad i en moders storhetsdrömmar, medan sommarnattens skymning andades ned öfver rummet och svepte allt in i sitt genomskinliga dis. Timme skred efter timme och hon märkte det icke. Febern bultade för hennes öron och hjertat klappade med tunga hörbara slag; hon tog en af chäslongens kuddar, tryckte den hårdt mot bröstet och böjde hufvudet tillbaka.

Det skulle vara lönlöst att gå till sängs; hon skulle ändå icke kunna sofva. Hon reste sig upp, tände sin arbetslampa och satte sig till skrifbordet, med pennan i hand.

Gardinen var icke rullad ner. Hon såg ut öfver den slumrande staden, der dagens jägtande lif stannat af. I denna heliga djupa tystnad bodde hennes gud—arbetet; en sådan natt skulle hans son komma till världen—den väntade återlösaren.

En känsla af andakt grep henne och med darrande händer började hon dyrka sin gud.

Natten led. Utanför fönstren började de tidigaste fåglarnes kvitter att låta höra sig; och lifvet vaknade efterhand. Då lade hon pennan ifrån sig, tog på sig kappa och hatt och gick ut.

Morgonluften lade sig kyligt kring hennes brännheta panna. Öfver Skeppsholmen höjde sig i mäktigt majestät solens glänsande röda skifva. Dagen grydde—grydde långsamt öfver stad och land och haf.

»Helsingborg den 3 Sept.

Du anser mig troligen för ett vanartigt barn; som kan vara hela sommaren borta från sin mamma utan att låta höra af sig. Sedan jag medgifvit att du i grund och botten har rätt, kan jag tillägga att jag rätt länge umgåtts med planen att låta dig veta hvar jag fans, fast det först nu blir af.

För resten har jag ingenting särskildt att förtälja. Det bara kommer på mig en lust—en stämning; och jag har mot vanan energi nog att sätta mig till skrifbordet. Eljes är det alltid så, att så länge stämningen vara, gitter jag inte. Dels af maklighet, dels af en slags motvilja att slita den i stycken. Det är för resten synd; det är slöseri med andens medel. Som t.ex. när man ligger om natten och inte kan sofva. Hufvudet bränner och ur hjernan myllrar tanke på tanke fram. Man borde tända ljus, få tag i pennan och skriva det ner allt. Så rik jag vore, om jag gjort det!

Nå—kanske det i alla fall dock inte går helt och hållet förloradt—men *formen*, den vackra, luftiga formen återkommer aldrig precis sådan, som den var. Det kostar åtminstone mycken andlig födslovända när den skall till världen nästa gång.—Jag har varit här i fjorton dar. Jag reste egentligen hit för att träffa en människa, jag tyckte om. Det var för resten en kvinna. Vi hade lekt sommarsaga i Lysekil och jag hade fått reda på att hon skulle hit. Nå, hon var också i sta'n, men vi råkades inte—naturligtvis. Jag tröstar mig med Pelle Wahlbergs försäkran att Skåne är »en snobbig provins». Jag är inte alldeles öfverens med honom i det, men man ska' ju ändå se sitt fädernesland; och jag har gjort en vallfart ut till farfars villa.

För resten har jag i någon tid varit förälskad i en röst. Dess egarinna bodde i rummet näst intill mitt här på hotellet—bodde ensam och var lungsiktig; det är allt hvad jag visste och vet om henne. Nu är hon rest—jag anar inte hvarthän.

Men jag kände det så tomt och trist den kvällen då jag kom hem och märkte att hon var borta. Först såg jag att hennes namn var utstruket från svarta taflan—det högg till i bröstet på mig—sen märkte jag tystnaden derinne och kände ensamheten så oändligt tung.

Jag anar inte hur hon såg ut, jag är nästan säker på att hon var ful och gick snedt på skorna. Men hennes röst hade en fin, mjuk ton och hennes skratt var nervöst men melodiskt. Jag är säker på att hon var hysterisk—var en af de tusen, som förbränna. Man anade det då man hörde de febrila skiftningarne af hennes något tunna men smidiga stämma, de snabba, omotiverade öfvergångarne från sentimentalitet till munterhet och tvärtom. Hon hade ingen att tala med annat än städerskan—det gjorde ett så fattigt och öfvergifvet intryck att höra henne tala med denna gås, tala allvar, förstår du, med hjertat på läpparne; jag satt och önskade att hon ville skicka bud in efter mig.—Hon var naiv, flickan, och det var något af friskhet i hennes naiveté. Men först och sist var det hennes röst: som glas, förstår du, men smidigt och böjligt; och hennes dialekt—den klingade som ett helt annat språk än den

vidriga skånska, som jag annars hör talas omkring mig. Hon var bestämdt från Sörmland.—

En sådan bild jag roat mig med att fantisera ihop! Tror du jag inbillar mig att den är sann? Ähnej. Men »det är ljuft att drömma» sa' de gamle idealisterna!

Nå, hvad var det jag skulle säga mer? Jo. Jag har skrivit en liten bit lyrik, som jag skickar dig. Öfverantvarada den åt bladet och lemna min adress på kontoret, att mynt ögonblickligen må tillställas mig. Jag vet nemligen inte om jag har så pass mycket kvar att det räcker att komma härifrån med.

Idéen fick jag på nedresan; och den lilla missen var jag naturligtvis förälskad i. Det är märkvärdigt hur lätt jag har för att bli förälskad, nu. Det är som om jag traskade rundt med hjertat i näfven, beredd att räcka det ut till hvem som vill ha det. Det känns som *måste* jag ge det bort; rent omöjligt att slippa!

Jag reste hit för det jag trodde mig vara förälskad (smått!) i en; på båten blir jag kär i en annan; när jag kommer hit förälskar jag mig i en röst—hvilket dock icke hindrar mig att som en fåne gå rundt och titta efter den första, som jag egentligen reste hit för att träffa—och nynna för mig sjelf, med rörande känsla:

Wo bist Du! Wo bist du!!
Me—ein geliebtes—Kind!!!

När jag väl kommer till ro i Stockholm igen ämnar jag hugga i och gno.

Farväl och au revoir!

William.»

Modern läste brevet om och omigen. Det hade en sådan klang af friskhet. Det var så olikt honom sådan hon kände honom personligen. Här var ungdom i detta—det var icke den vanliga steriliteten, reservationen, hopplösheten. Skulle han verkligen—? Hon måste stryka sig lugnande med handen upp och ner på venstra sidan af bröstet; det var som om öfverraskningens glädje skulle kväfva henne annars.

En stund derefter satt hon vid sitt skrifbord och skref i sin »stora bok»; hon hade blifvit sin vana trogen:

»Förlåt mig alla nykterhetens gudar; förlåt mig gamla bok, som bevittnar alla mina dårskaper och förlåt mig du—författare—att jag spiller min tid på att skriva af, hvad jag kunde få läsa i tryck. Men jag kan icke vänta. Jag känner ett ursinnigt begär att få rå om denna bit, att få läsa om den så ofta jag vill, sluta mina ögon och lyssna till dess smekande klang. Ha gudar! så skrifer man icke utan att ha möjligheter att bli konstnär. Jag är icke blind för felen. Inledningen är för lång och för tung; den verkar ansträngd och man *ser* ansträngningen. Och det om Irland är för skrikande i färgen.—Det är sjelfva stämningen som är återgifven med mästarekap.»

LYRIK

af

WILLIAM ZIMMERMANN.

Under tunga, stönande suckar förrättar maskinen sitt hårda arbete.

Än låter det som ett öfver förmågan lastadt djurs pustande, trött och ansträngdt; än förtvifladt och dock imponerande i sin kraft, som om ett jättelikt vidunder kämpat sin smärtsamma dödskamp dernere.

Genom maskinrummets öppna fönster ser man den blankpolerade stålaxeln svinga upp och ner i taktfasta slag. Under hjulhusen skymtas dunkelt de röda skoflarne—stora, blodade tänder i ett rofdjurs gap. Vattnet skummar hvitt der de sänkas; och långt sedan ångbåten gått förbi, kokar det och sjuder i en lång, strimma, hvit som mjölk, lik vintergatan en frostklar natt, men med en drömfin nyans i grönt.

Himlen är grå i färgen och hänger lågt. Mörka skyar jaga hvarandra i feberaktig strid för tillvaron: lefvande väsen, vexlande former. De slitas i sär och byltas ihop och stormen piskar dem fram; de svepa kring masttopparne, trasas sönder i flakor och svinna hän i luften.

Österut höjer sig Hallands kust terrassformigt i böljande linier; de närmaste klipporna röda och grå, med alla granitens schatteringar af mossor, lavar, remnor och springor, sedan dimmigare och dimmigare ända till de högstaj afsatserna, som lysa himmelsblå mot den gråa himlen.

Vesterut ligger hafvet öppet. Derborta har ovädret koncentrerat sig i en tjock, grumligt violett molnvägg, som kantar horisonten. Bakom dess tunga draperi står solen och glöder. Man skönjer den som en svag skiftning i ljuset, en rundel utan konturer, speglad i den mörka vattenytan som ett nästan omärkligt skimmer.

Höga, raka och stela teckna sig Nidingarnes fyr torn mot luften; två träsoldater med runda, svarfvade kroppar och små hufvud, i hvilka ögonen lysa röda om nätterna.

Fyra måsar följa ångbåten. Upp och ner höja och sänka de sig. Än i vattenytan, än ett stycke till väders speja de med skarpa ögon ner i det skummande kölvattnet. Och så ofta de skymta något ätbart dernere, kasta de sig hastigt nedåt i zigzag, skärande luften med sina lieformiga vingar. Ett ögonblick flaxa de i vågytan; så svinga de åter upp och fortsätta sin flygt, lugnt och makligt, med jemna klumpiga vingslag.

Passagerarne röra sig om hvarandra på akterdäck, alla väl ombonade, ty blåsten är skarp och rå. Endast en sextonårig gentleman bär sin rock på axeln. Skakande af köld, exponerar han sin outvecklade figur och sin splitter nya vinterkostym för en ung fröken, som sitter på soffan, blåfrusen och intressant.

Jag betraktar den unge mannen närmare. Hyn bör vara vacker, när kroppsvärmen är normal. Dragen äro fina och han ser frisk ut.

Ända sedan klockan åtta, då han steg ombord, har han varit ifrigt upptagen af att röka stora cigarrer. När det budades till middag, såg han förlägen ut, i matsalen fans han icke, men när jag kom på däck igen, stod han der lutad mot relingen, med en nytänd cigarr i munnen och blickade drömmande ut i regndiset.

Ett romantiskt temperament synbarligen.

Han står och njuter af att vara fattig och nödgas försaka. Hade han haft pengar till mat, skulle han haft denna njutning mindre. Nu känner han sig stolt och ädel vid sin tvungna försakelse. Han är den misskände hjälten i en vacker berättelse.

Hjeltinnan kommer just uppför trapporna. Hon är rik och har råd att äta. Det är det, som gör *henne* intressant.

Och så är hon mörk och minner om södern, fantasiens och drömmarnes soliga söder. Och hon ser utländsk ut i sin resmössa af siden. Hon minner om den vida världen, den sköna, härliga världen med dess vinkande äfventyr och dess lockande möjligheter—den okända världen, dit barnets och ynglingens hela längtan står.

Han kan icke dölja sin beundran. Hans blickar hänga fast vid hennes ansigte och det är för hennes skull, han går så illa åt cigarrerna.

Jag vänder mig om och ler—ett öfverlägset, blaseradt löje. Hur han drömmer nu, fint och skärt. Han är just i de åren.

Man har lärt honom tro på »kärleken»—ett mystiskt ord, som genom sin blotta klang sätter hans nerver i dallring. Han går i ständig feber. Han kan icke se en kvinna som är ung, utan att fråga sig sjelf: är det henne, jag skall komma att älska? Hvarje minut känner han sig andligen på pulsen, och minsta förlupna känslöstämning fyller hans hjerta med underliga aningar och kommer det att slå med fördubblade slag.

Kärleken är stor och imponerande; den höjer, den förädlar. Den gör uslingen ädel, stackaren modig och den svage stark.

Kärleken är en mäktig lidelse. Den varar öfver livets gräns, den är starkare än döden. Den kan flamma upp i lågande passion och är då sublim. Men dess högsta form är dock den, som »kan allt försaka».

Den höga kärleken är själens prerogativ.

Den höga kärleken är osinlig och fin. Den har intet gemensamt med de råa drifterna. Yttrar den sig i längtan att ega—o, då är den icke ren!—

Dumma, dumma pojke—visste du hur enkelt lifvet vore, om du kunde, om du tordes lefva det på egen risk!—

Vädret blir allt värre och värre. Vinden sveper kring masterna, böljorna växa derute. Här och livar

skymtas skumhöljda toppar, som glänsa fram i de dunkla vattenmassorna likt spridda flockar af hvita gäss, lefvande, snabbt simmande, oroligt dykande.

Molnen på himlen sänka sig alltmer; form och konturer försvinna, allt flyter samman till en tjock, fuktdrypande, mörkgrå filt, som spänner sig lågt öfver hafvet. Nidingarnes tvillingbåk svinner akteröfver i diset. Kustens vågiga klipplinje grånar mer och mer, suddas ut och förtonar.

Fördäckspassagerarne sitta på balar och lårar, krypande tätt tillsammans som en skock får i oväder.

På akterdäck promenera två herrar af och an, balanserande sina kroppar efter båtens slingringar. De öfrige ha svept sig i tjocka ytterplagg och tyckas möta ovädret med hopplös undergifvenhet.

Den unge gentlemannen har dragit sin öfverrock på. Den är gammal och omodern; han lider deraf. Cigarren är släckt. Han ser melankolisk ut.

Med stora troskyldiga ögon betraktar han sin romanhjeltinna, Det är som om hvarje drag i hans barnsliga ansigte ville förkunna hans ungdomliga förtjusning, hans naiva beundran.

Återigen måste jag vända mig bort för att dölja ett litet smil, som ovilkorligen kommer mig på läpparne.

Jag betraktar den unga flickan. Hon är icke vacker, men så behaglig att se på.

En späd, outvecklad figur, en smula lång i lifvet och ingalunda harmonisk. Ett smalt ansigte; ögon glänsande mörkbruna som polerad valnöt.—Näsan är för stor, absolut för stor enligt stränga skönhetsmått, munnen kanske också för liten. Men det passar godt i stycke och man skulle icke ha hjerta att önska det annorlunda.

Hennes resmössa af mörkt siden ligger slät utmed håret, som är uppkammadt i nacken och tydligen icke rikt, ty man skönjer genom tyget de fina konturerna af hennes bakhufvud. Men under skärmen böljar det fram i lätta hvirflar, glänsande svart.

Kring halsen har hon virat en spetschal af samma färg som håret. Luftigt och mjukt ligger den öfver skuldrorna. Och som hon sitter der hopkrupen i kylan, är det som såg man ett blekt förfruset ansigte titta fram ur ett moln af rök.

Hon är icke vacker. Men det fins i dessa barnsliga drag något obeskrifligt tjusande, något hjälplöst lockande, som gör hjertat vekt. Och denna utvecklade figur—den är som knoppen af en obekant blomma, den eger det okändas sällsamma, spännande retelse. Man vet icke hvad den bär inom sig; man vill så gerna drömma sig möjligheterna rika och fulla.

Jag känner hennes namn. Det står graveradt i plåten på kappsäcken; och jag såg det dessutom i morgse på hotellets tafla: miss Bowen från Irland.

Hon reser i sällskap med en äldre dam. Hon reser synbarligen för sitt nöjes skull.—Hon är således rik. Måhända dotter till en af vampyrerna, som suga hennes hemlands must, medan folket förtvinar i hjälpnös nöd.

Jag sluter ögonen. Jag vill icke se henne.—Regnet smattrar i droppar öfver segeldukstaket. Vinden sjunger sin melankoliska höstsång i tacklet, skutan kränger för sjöarne, än åt ena sidan, än åt den andra—vaggar makligt sin tunga kropp af och an på böljorna.

Min reskappa är tjock och mjuk. Jag tycker mig sitta i ett varmt rum, mekaniskt gungande stölen fram och åter.

Der ligger hennes land framför mig: en härlig natur.

Saftigt glänsande gröna ängar.

Skogar, skiftande i tusen fina nyanser, från mörkaste barrgrönt som går öfver i svart, ända till det nyutsprungna björklöfvets lätta, luftiga ton, deri klorofyllet mera anas än skönjes.

Fälten stå gula och skina i solljuset. En svag fläkt stryker fram öfver de mognande axens toppar, som en lätt skugga öfver en himmel af idel klarhet.

Blanka sjöar. Öfver dem ligger luften och skälver i sommarhettan. I dem speglar sig rymden blå och djup som ett oändligt öga med smärta i blicken, stirrande ut i verldsalltet.

En härlig natur. En vacker ram till en tafla af gränslöst elände.

I de låga smutsiga jordhålorna, der luften är osund och frän, der den maktlösa fattigdomen förgäfves kämpar mot sjukdomar och elände—der lefva landets innebyggare sitt lif, medan främmande människor på utländsk botten förslösa de rikedomar, som hopa sig allt större hos dem, ju mera irländarnes nöd växer.

Men länge har det hörts ett doft knot. Och det skall komma en tid, då hatet bryter fördämningarne och våldet tager det man nyss bad om i rättvisans namn. Och kanske skall mordengeln—

Ett lätt skri! Det högg till i bröstet.

Jag ser upp. Ah—det var ju blott en inbillning.

Båten hade gjort en svår öfverhalning och den lilla missen hade blifvit skrämmd. Nu kryper hon åter samman med ett litet småleende öfver sig sjelf.

Hvad är det hos denna flicka som gör, att jag icke kan låta bli att betrakta henne. Hon är icke vacker; jag upprepar det nästan krampaktigt för mig sjelf. Och ändå kan jag icke slita min blick från detta bleka, smala, förfrusna ansigte, som tittar fram som ur en sky af rök.

En bild af hösten, synes hon mig. Jag älskar hösten.

Är det vädret, är det naturens melankoli, som återverkar inom mig, som kommer mig att bli vek som ett barn?

Jag vill icke ryckas med af denna vekhet, jag vill icke ge mig hän i stämningen, som kväller fram i mitt inre. Jag är den nyktra uppfattningens man. Jag kan dissekera upp känslorna, jag är van att söka de fysiska lagarne, som tvinga dem fram.

Och ändå känner jag något ljumt och mjukt födas inom mig. Det är som stege det allt högre i bröstet en vårfloed af varma böljor, som slå tillsammans öfver mitt hjerta, långsamt stigande och sjunkande, i långa, smekande dyningar. Det är som kände jag makten af en underlig magnetisk ström, som droge mig till henne; och jag sitter försjunken i vällusten af denna förnimmelse och njuter den med slutna ögon, med en sextonårig ungmös nyvaknade åtrå—omedveten och bäfvande. Den är som en doft i vinden, man vet icke hvad den är; den är som en melodi i luften, man vet icke hvarifrån den kommer. Man frågar icke derefter; man sluter ögonen och njuter.

Det är all barnsagornas romantik, som lefvor upp. Det är allt känslopjunk, jag hånat och grinat till döds, som nu reser sig. Och jag kan icke håna; jag ger mig hän. Jag sitter med slutna ögon och drömmar.

Vackra drömmar—sväfvande öfver en botten af tillbakaträngdt tvifvel, fylla de ett par sekunder med en stämning af lycka.

Lilla bleka, förfrusna, barn, jag älskar dig. Älskar dig några korta minuter, så länge stämningen varar, fint och vackert som ett barn, utan tanke på att ega dig, utan att känna dig.

Jag vill icke ega dig, vill icke lära dig att känna. Ty i samma ögonblick skulle allt det lockande hos dig försvinna. Du skulle vara, du som de andre, hvardaglig och fadd. Jag vet det. Jag gör mig inga illusioner.

Det är också icke dig, jag älskar; det är min egen fantasi skapelse, som antagit din gestalt och dina drag. Det är barnets naiva tro på sagans förtrollade prinsessa, det är all min ungdoms längtan, som koncentrerat sig i din bild. Du är diktens överkliga kvinnoideal; jag vill icke röra dig med mina händer, att du icke må försvinna i luften.

Jag vill blott sitta stilla och betrakta, medan fantasien spinner sina spelande dagar omkring dig: diktar om outvecklade möjligheter, som bara vänta på sol för att slå ut i blom; om gryende skönhet, om mod och lefnadslust, om tankar som blinka och känslor som flämta på djupet—varma känslor, friska, spänstiga, blodfulla—

Jag lägger handen på ditt bröst och känner hur hjertat slår, jag stryker min kind mot den svarta, krusiga rökhyrfveln på din panna, jag lutar mig ner och möter den förskrämda blicken under dina högt bågade bryn—

Jag vaknade upp och märkte, att man betraktade mig.

Min uppsyn måtte ha varit mer än lofligt naiv, ty gentlemannen med cigarrerna såg ut som anade han en medtäflare; och midt emot mig stod en gammal skeptisk herre och log.

Mitt eget ironiska smil!

* * * * *

Länge efter det hon slutat skriva satt hon kvar vid bordet och stirrade ut genom fönstren med pennan i hand. Det låg ett uttryck af stilla glädje öfver hennes drag.

För henne var det icke som för andra: endast en ungdomlig stämning kastad ner på papperet, fixerad med stilens konst. För henne var det så oändligt mycket mer. Det betydde ett genombrott af mänskliga känslor i ett förfruset sinne; det betydde våren som äntligen kom med spirande skott och sjudande saf och gaf löfte om en sommar med växtlighet och gröda. Det betydde för henne sjelf frigörelsen från en ständigt tryckande ånget—det betydde räddningen för hennes barn!

Hon doppade åter pennan och tillade:

»Vänta, hvad är den lik? Rosor som icke slagit ut, men som öppnat knoppen, så att man kan fånga en skymt af deras svala, rödare blad dernere. Eller doften af smultron uppe i en ensam, solbelyst backe, när man ännu icke fått ögonen på dem.—Eller hvad man erfar, när man efter en lång instängning ser skogen grön.»

NIONDE KAPITLET.

I medio af september kom William tillbaka till Stockholm.

Han hade icke skrivit något om när han ämnade inträffa och modern blef därför helt öfverraskad då hon en dag såg honom träda in vid vanlig tid, strax efter middagen. Han såg frisk ut, och det hade kommit något raskare i hans sätt; sommaren hade synbarligen gjort honom godt.

Hon satt och betraktade honom med sina bruna ögon glänsande af tillgifvenhet; hon följde hvarje hans rörelse och min, lyssnade till hvarje hans ord, allt med en känsla af glädje som för ögonblicket fyllde henne helt.

»Tack för ditt bref», sade hon. »Det gjorde mig så glad.»

Han svarade ingenting; det såg nästan ut som om han kände ett visst obehag öfver att bli påmint om sin öppenhet.

En stund efter började han tala om Pelle Wahlberg och hans förlofning.

Modern låg och väntade att han skulle tala om sig sjelf; men då han tydligen med afsigt undvek det ville hon icke fråga.—

Efterhand gled deras hvardagslif in i sin vanliga strömfåra; han kom nästan regelbundet hvarje dag efter middagen och stannade en eller ett par timmar hos henne. De följdes åt på teatrarne och de superade efteråt i gropan, i sällskap med Pelle Wahlberg eller någon annan af Williams vänner. De förhoppningar modern hyst efter mottagandet af hans bref och i början strax efter det han kommit hem om ett innerligare förhållande mellan henne och sonen hade icke realiserats. Han var god och vänlig i sitt sätt, men innerst inne i hans väsen satt ännu det ängsligt skygga *noli me tangere*, som gjorde att hennes bundna ömhet icke förmådde frigöra sig.

Han hade genom sin reserverade kyla redan från första ögonblicket påtvingat henne en roll, som var hennes natur emot. Han hade tryckt ner hvarje yttring af hennes lidelsefulla häftighet i godt och ondt under tyngden af sin egen stelnade känslolöshet. När han en enda gång stått ansigte mot ansigte med ett utbrott af hennes mörka, koleriska temperament hade han stirrat på henne med en häpenhet som var hon en kvinna han icke kände.

Hon plågades af det falska i deras förhållande, men kunde nu icke kasta sin mask. Han skulle då åter stirra på henne lika främmande, han skulle tro att hvarje yttring af känsla var en snara med hvilken hon ville binda honom; och snigeln skulle draga sig tillbaka i sitt skal.

Detta gjorde henne så mycket mer ondt som hon efterhand hade kommit till den åsigten, att sonen skulle varit lättare att locka fram ifall hon strax haft mod att handla i enlighet med sin instinkt och mött honom med sitt väsens hela värme och ömhet. Han skulle ha ryckt till vid första beröringen men han skulle slutligen ha insett, att detta var det enda naturliga sådana hon nu en gång var. I stället hade hon sjelf krympt ihop för hans ovänlighet; hon hade spelat sin roll så länge att han vant sig vid den och om

hon nu plötsligt lade den af skulle han anse det som förställning och stöta henne tillbaka.

Hon måste se tiden an, följa hur hans lif utvecklade sig, vänta och hoppas.

William hade hyrt sig ett par rum vid Drottninggatan, han hade återtagit sin plats som teateranmälare vid bladet och till och med under de första dagarne haft energi nog att sätta sig ned och skriva ett litet enaktsskådespel, till hvilket han fått idén under sin resa. Han hade inlemnat det till de kongl. teatrarne och det hade antagits till spelning. Modern anade ingenting om det förr än hon en dag såg notisen i tidningen.

Hon blef glad, men under glädjen skorrade en annan stämning igenom, något af den bitterhet man känner vid en oförtjent åsidosättning. Hans inbundenhet sårade henne nästan som en förolämpning. Hvad hade varit naturligare än att han berättat detta för henne, sin mor.

Herr Hedström, som kom upp på en liten visit samma förmiddag, var lika förvånad öfver nyheten som hon sjelf. Han hade icke heller annat någonting, och detta var till icke ringa tröst för modern, som i sitt stilla sinne ansåg Hedström för sin farligaste rival, så farlig att det fans ögonblick då hon till och med kände vissa symptom af svartsjuka gentemot honom.

Efter middagen kom William som vanligt och slog sig ner med sina cigaretter på sin favoritplats, den bekväma länstolen i hörnet vid kaminen.

»Nå, du har ju fått en pjäs antagen vid dramatiskan», sade modern.
»Gratulerar!»

»Tack.»

»Jag såg det i tidningen i morgse. Sedan kom herr Hedström härupp på förmiddagen. Han var mycket förvånad.»

»Öfver att de spela annat än tyska farcer?»

»Nej, öfver att du ingenting nämt om pjesen.»

Han smålog.

»Det var också nå'nting att tala om.»

»När skref du den?» frågade modern.

»Strax jag kom upp. Det är bara skröp.»

»Hur länge höll du på med den?»

»Ah, ett par dar. Tre eller fyra.—Du är ju en riktig stor-inqvisitor.»

»Ja, naturligtvis!» skrattade hon. »För det jag gör dig ett par frågor när du aldrig sjelf berättar någonting.»

»Jag visste inte att det der kunde intressera dig. Och för resten», tillade han med en axelryckning »—det är så småaktigt att tala om sig sjelf.»

»Och så förvånar det dig ändå att man någongång får lust att vara 'stor-inqvisitor'.»

»Ja. Jag har verkligen så svårt för att tro, att det kan intressera andra, hvad jag finner på.»

»Generar det dig om jag fortfar med min inqvisiton en stund?»

»Åhnej. Gå på du bara.»

»Nå. Hvad finner du på nu?»

»Röker cigaretter.»

»Tack. Hvad arbetar du på när du är hemma—efter man skall uttrycka sig så korrekt.»

»Ingenting. Jo, jag skrifer teaterrecensioner ibland. Och läser böcker ibland. Också inhemsk skönliteratur ibland, när jag ska anmäla. Men *det* är drygt.»

»Att läsa eller anmäla?»

»Båda delarne; men det första i synnerhet.»

Hans ton, som hittills varit lätt sarkastisk fick med ens en anstrykning af fullaste allvar:

»Ju mer jag läser dess mindre lust får jag till att sjelf göra någonting.»

»Hur kan det komma sig?»

»Jag ser hur tråkigt det är; och det pinar mig. Sådant vill jag inte skrifva.»

Det lyste upp af glädje i moderns bruna ögon. Det var ju hennes egna tankar, som fingo ord.»

»Så skrif något annat då», sade hon sakta.

Han smålog.

»Något annat—ja. Det är lätt att säga! Men hvad? Vi äro midt i en literär öfvergångsperiod. Det nya, som bröt sig fram i literaturen för ett tiotal år sedan och som då var berättigadt därför att det var en ny länk i utvecklingens kedja, har nu vunnit häfd och blifvit till en dogm som ligger tryckande och hämmande öfver diktningen i Norden. Under dess hägn skjuta de små förmågorna som svampar ur jorden och lefva en parasittillvaro på de frågor och problem, som banbrytarna för tio år sedan ställde fram. Se bara på böckerna, som komma ut härhemma! Realistiskt handtverksarbete! Respektabelt—gu'bevars—satt ihop efter recept—tråkigt, så ingen gitter läsa det. Hvem gitter höra Noras afkomma i elfte led deklamera? När jag hör fraserna idislas om att kvinnan är förtryckt äcklar det mig bara. Och jag kan inte längre bli sentimental öfver »den stackars arbetaren». Jag har också svultit i mina dar; det är inte alls farligt. Och duger man till något får man alltid mat till sist. Jag vill skrifva en roman om den stackars grosshandlaren, som dog i sina bästa år af fettbildning kring hjertat, därför att han ätit för godt och druckit för mycket. Han är också en tragisk figur. Han följde bara sina drifter, naturen hade inte gett honom hjerna nog att hålla igen och han led martyrdöden för sin aptit. Det är inte bara arbetaren, som är tragisk. Vi äro alla tragiska, för vi ska' alla dö.»

Han hade hetsat upp sig sjelf medan han talade och orden följde till sist efter hvarandra i feberaktigt hast. När han framslungat sin sista paradox kunde modern höra på tonfallet hur han riktigt njöt af att ha funnit något som han trodde att hon skulle finna mycket barockt. Han visste ju icke att grundtanken i hvad han sagt var densamma som hon sjelf tänkt så ofta förut.

»Du har nog rätt», sade hon blott. »Det ligger något förkrympt öfver vår unga literatur. Det fattas sol—kan du inte ge oss den?»

Han skrattade till men i sjelfva skrattet låg någonting annat, som skymtade igenom och hans röst, som skulle vara skämtsam och lätt sarkastisk blef klanglös och osäker då han svarade:

»Osvald ge mig solen! Nej, det går inte. Men solen kommer väl en gång, förr eller senare. Under tiden ska' jag skrifva teaterrecensioner och tidningsartiklar. Jag ska' vrida nacken af tanken på att göra ett dugtigt arbete. Det är så trist att alltid känna sig gå hafvande, och ändå aldrig kunna föda.»

Der var det igen, missmodet, som hon inbillat sig att sommaren jagat bort; der smög det nu åter fram.

»Och din pjes, som du fått antagen till spelning», sade hon i en ton som hon sökte göra så uppmuntrande som möjligt.

»Min pjes?» svarade han föraktfullt med en ryckning på axlarna. »Gyckel! Gyckel för parkett. En liten Backfisch som räcker ut tungan åt publiken. Det är alltsammans.»—

En dag i oktober, då William kom upp på redaktionskontoret låg der ett lokalbref till honom. Han öppnade det och läste underskriften: A. Hagberg, stod der. I första ögonblicket kunde han icke få klart för sig hvem denne herr Hagberg var; men i nästa sekund kände han som ett ryck i bröstet: det var hon.

Hon skref att hon kommit upp till Stockholm för att konsultera en läkare. När det var gjordt hade hon placerat mostern hemma på hotellet och sjelf gått ut att drifva i skymningen. Hon hade känt sig så belåten, hon hade, ensam, druckit chokolad på ett kafé vid Regeringsgatan och slutligen hän emot åttatiden funnit sig sjelf gå hvisslande på Gustaf Adolfs torg. Nu satt hon hemma på hotellet i sitt sköna soffhörn och rökte en liten egyptisk cigarett och då hade det fallit henne in att skrifva till herr Zimmermann, att han dock måtte veta att hon varit i staden.

William kom icke hem den förmiddagen. Han begagnade den till att genomleta en mängd hotell, gå i Kungsträdgården, på Norrbro, öfverallt der man hoppas kunna träffa någon, man söker. Till sist gick han och åt middag till hälften förargad till hälften glad öfver brefvet. Bara det, att hon kommit på den idéen att skrifva bevisade ju...

Han hade nästan glömt sin lilla sommaridyll då detta bref kom och väckte minnet till lif igen. Det hade kommit så mycket emellan: Hedvig, Isabella och Louise—han hade glidit in i de gamla förhållandena och hufvudstadslifvet hade slagit sina böljor samman omkring honom. Nu kände han åter, midt i detta dagligdags lif, stämningen från i sommar klinga igenom, som en svag melodi lyftande sig ensam från bakgrunden af det entoniga bruset.

Följande dag såg han i en tidning mosterns namn bland anmälde resande på ett af hotellen. Han gick dit men damerna hade just aftonen förut återvändt till Skåne.

När han kom hem från sin misslyckade upptäcktsresa satte han sig att besvara brefvet:

Stockholm den 23 oktober.

Fröken Alma Hagberg.

Ni är mig en fin liten fröken!

Om jag inte visste att ni i grund och botten är lika förargad på er själf, som jag är det, så ville tonen i mitt bref bli ännu mer förebrående. Men nu ska' här bara skymta mellan raderna en mild och dämpad melankoli öfver att ni snoppat en arbetsdag från mig.

Jag tillbragte lördagen på klappjagt efter ädelt vildt. Jag genomsnokade alla hotell i närheten af Gustaf Adolfs torg; men ingenstans hade man sett den der lilla fröken, som jag ville ha reda på. I hotell Germania såg det lofvande ut i begynnelsen. Der bodde en skånsk fröken med sin tant—namnen kunde portieren inte erinra sig. Hur ser hon ut—flickan? Ljus eller mörk?—Ljus. (Bien!)

—Liten—(nå ja!) mager—(!?!)—medelålders—(jag lomade af).

På Rosenbad fans en enslig Malmöfröken, som hette Haglund. Jag bad att få se på henne men det kunde inte låta sig göra, mente man. Hon var för rätten mörk, sa' man. Jag gnodde vidare.—

Små fröknar som komma till stora städer ska' inte begära att man ska' vara så förälskad i dem att man utan vidare adressangivelse anar hvar de hålla hus. I stället för att sitta och skriva sprang jag omkring i Kungsträdgården och på Norrbro och tittade på småfröknar. Jag förstörde min middag med att dricka chokolad hos Bergs och jag rökte tio små cigarrer af idel nervositet. På kvällen gick jag i dramatiskan och tittade på småfröknar; men allt förgäfves.

Små fröknar som komma till Stockholm och ämna bli några dar ska' inte gå och hoppas möta sina vänner på gatan. *Små fröknar* ska' ta stadsbud och skriva ett par ord på en lapp och skicka upp på redaktionen och få adress och så vidare, ögonblickligen.

Och så: »Jag sitter uppe på ett hotell...» Kunde ni då inte så väl ha skrivit jag sitter uppe på hotell... och så namnet, hotellets namn, i det sunda förnuftets och den okvinliga logikens namn!—

Och vill ni nu höra något om min pjes—»när den skall spelas o. s. v.»—, som ni så spirituellt uttrycker det—så sätt er ner och låt mig veta något närmare om ert uppehåll i Stockholm, hur många gånger ni omedvetet passerade mina fönster (på höger hand när man går Fredsgatan uppåt) och annat smått och godt som kan ha psykologiskt och själspatologiskt intresse för er vän

William Zimmermann.

Efter en veckas tid fick han svar, ett temligen intetsägande litet bref, skrifvet med en slarfvig, karakterslös stil, i sneda rader. Hon berättade att hon varit på bal kvällen förut och deraf kände sig så slö, att hon icke kunde taga sig annat för än skriva till herr Zimmermann. Hon talade om sitt vistande i Stockholm, och reproducerade åter historien om att hon gått och hvisslat på Gustaf Adolfs torg, hvilket hon tycktes anse för en stor hjeltedat. Hon försökte alltigenom att anslå samma ton af nonchalans, som han sjelf i sitt bref, men hennes brist på herravälde öfver formen gjorde att det icke lyckades.

William läste det med ett litet småleende. Men han hade alltför stor lust att odla bekantskapen för att icke hålla korrespondensen uppe. Han satte sig strax till skrifbordet och svarade:

Stockholm den 4 november.

Fröken Alma Hagberg.

Jag har inte varit på bal men känner mig ändå slö och tom.—»Sådant kan hända den bäste», sa' långholmaren; det har händt mig. Jag har skrivit ett par timmar på en artikel, men nu vill det inte gå

längre; och klockan är inte mer än tre, det är för tidigt att äta middag.

Detta inte som förklaring öfver att jag i det hela taget skriver till er. Det hade jag gjort i alla händelser. Jag har lust att bli bekant med er. Jag tror inte att ni är någon ovanligt begåfvad liten fröken—åtminstone inte mer än att jag vet det är en illusion. Men att se kampen från er sida att hålla den illusionen vid makt är psykologiskt intressant—och allt detta är osanning liksom alla sanningar äro det nuförtiden. Därför ska' ni inte bli förnärad.

Ert bref var inte mycket innehållsrikt men i alla fall psykologiskt intressant. För det man läste mellan raderna den lilla fröken Alma Hagbergs förtjusning öfver att ha företagit sig något så opassande som att gå och hvissla på Gustaf Adolfs torg i skymningen. Men fröken Alma Hagberg är frisinnad sinnad och emanciperad—hon lär till och med hålla på med att utge en samling småfröken-noveller, har jag hört—och det generar henne inte alls, utan hon berättar tvärtom med omiskänneligt koketteri att hon gick och hvisslade om kvällen—o fasa!

Jag ser er gå der på torget och jag hör or hvissla, tyst, nästan ohörbart med en så innerlig belåtenhet öfver att gå och hvissla på sjelfva Gustaf Adolfs torg. Ni tycker att det tar sig ut och ni är helt förälskad i den lilla genretafla, ni lagar.

Det är jag för rasten också, d. v. s. sansadt och hyggligt som en modern ung man nuförtiden är förälskad (och inte *i er* utan i genretaflan *med er!*) Det retar mig obeskrifligt att jag inte också kunde vara på torget vid den tiden. Jag känner på mig, att om jag hört er hvissla hade jag ögonblickligen kommit fram till er och viftat med svansen.—

Ja, nu har jag inte mer tid att ge er i dag. Det tar så förskräckligt på hjärnan att skriva bref till en ung dam inför hvilken man gerna vill hålla illusionen uppe, att hon icke må ana hvilken idiot till och med en annars ganska skapligt begåfvad ung man kan vara—ibland. (Här har ni tillfälle att säga en godtköpskvickhet!)

När kommer er bok? Jag hoppas, ni skickar mig den. Jag vill låta den ske rättvisa och det vill säkert säga, att jag måste vrida nacken af den. Jag fruktar den blir ovanligt dålig. Men det rår ni inte för. Det är tidens stora sjukdom att små fröknar nödvändigt ska' skriva noveller och proverb.

Men det ska' inte hindra mig från att personligen tycka ganska bra om er. Tror jag.

Till sist kan jag inte neka mig nöjet att hänleda er uppmärksamhet på att detta lilla bref *också* kvantitativt innehåller mer än ert. Derför ska' ni ge mig revanche i nästa, så ska' vi då också jämföra, hvilket af de två, som innehåller mest förställning och förkonstling.

»Ska' det här va' ett bref?» sa' Pelle i går inne på operakaféet. »Det liknar ju en kyss!»

»Fy sjutton», tänkte jag. Det var ett bref i samma format som detta. Men det var till en jude, som lånat mig pangar.

Dethär kan ni ta' som ni vill. Det enda som retar mig, är att ni härvidlag har hela »Förnöjelsen». Den brukar annars gerna vara ömsesidig.

Gör mig den tjensten att buga er å mina vägnar för er moster och kyss
Pelles fästmö på kinden från W. Z.

Som svar på denna epistel fick William ett bref skrivet med blyertspenna. Det började:

»Men min bästa herr »William Zimmermann!

Ni är ju en rent »idealisk idiot». Jag lånar uttrycket ur Er egen teaterkritik. Det förefaller mig ytterst slående.—»

För öfrigt underrättade hon om att hon för tillfället var sängliggande sjuk och funderade på att resa till Stockholm för att undergå läkarebehandling. Hon frågade när den lilla pjesen skulle gå och uttalade som sin åsigt att den troligen skulle komma att göra fiasko.

Underrättelsen om att hon var sjuk grep honom på ett underligt sätt och utsigten att få träffa henne gjorde honom glad. Han sände henne med omgående en nyutkommen fransk roman till lektyr och han besvarade strax hennes bref med några få rader:

Stockholm den 9 november.

Fröken Alma Hagberg.

Idealisk?—låt vara! Men idiot?—nej!

Men ni är sjuk, så vi ska inte disputeras. Jag har brådtom och hinner bara ett par rader. Jag hoppas med boken kunna förkorta och förljufva några af era timmar på sjukbädden.

Hvad fiaskot angår så tror jag ni missräknat er. Dertill är pjesen alldeles för dålig.

När ni kommer upp den här gången hoppas jag ni gör mig det nöjet och er själf den tjänsten att underrätta mig om, hvar ni tar in eller—t. ex.—när ni kommer. W. Z.

P. S. På måndag går pjesen för första gång.

P. P. S. Ni behöfver i ert nästa bref inte högakta mig med att skrifva Er och Ni (med stora bokstäfver). Jag är nöjd med mindre. Ni skrifer ju gud (med litet g) inte sant? Ni som är en jakobin.

P. P. P. S. Detta liknar ett väninnebref.

* * * * *

Mellan modern och William var förhållandet oförändradt. Han besökte henne dagligen men någon förtrolighet fans det icke. Samtalet gick numera vanligen trögt; för att hålla det uppe måste hon berätta, ideligen och oupphörligt, om sig sjelf. Detta pinade henne men det var enda möjligheten att göra deras samvaro dräglig. William tycktes aldrig bekymra sig om huruvida det talades eller tegs och han bidrog sällan till konversationen, utom med en eller annan anmärkning, hvars kyliga hån oftast gjorde henne ondt.

Gång efter annan föresatte hon sig att upphöra med dessa öppenhetiga skildringar af sitt eget lif; men alltid greps hon i sista stund, när tystnaden hotade att bli tryckande, af en egendomlig ångest, som gjorde att hon andlöst kastade sig öfver ett ämne, det första som föll henne in, oftast ur sitt eget förflutna.

En dag, då han tycktes vara vid tämligen godt humör, beslöt hon sig för att säga honom det rent ut och hon grep sig an mod det så snart han kom inom dörren.

»I dag ämnar jag spela William Zimmermann», började hon skämtsamt. »Tyst och otillgänglig.»

»Så-å. Hvarför det?»

»Derför att jag är trött af att ideligen tala om mig sjelf. Nu kan det vara din tur.»

»Det ligger nu en gång inte för mig.»

»Tror du kanske att det ligger för mig? Och ändå har jag hållit på, dag efter dag, för att...»

»För att ge mig ett godt exempel?» afbröt han. »Inte sant?»

»Det vore i alla händelser icke för tidigt ifall du gentemot mig lade bort något af din förbehållsamhet.»

»Det kan jag inte»—han såg henne in i ansigtet med en viss skadeglädje.

»Men du har ju tillfälle att studera mig.»

»Hvad menar du?» Det kom hastigt och liksom andfådt.

»Jag menar, att allt hvad du pumpat ur Hedström behöfver kompletteras med egna iakttagelser», sade han med denna afskyvärdt kalla ironi, som tycktes vara glanspunkten i hans något ensidiga skådespelarkonst. Detta hångrin hade han onekligen drifvit till virtuositet och repliken var ytterst pointerad.

Det blef en lång paus. Orden hade träffat henne alldeles oförberedt, hon kände sig som bedöfvad och hennes förstånd stod stilla.

»Hur kan du vara så elak?» Hon sade det mycket lågt; det var med möda hon kunde få det fram.

»Aha! Jag har öfverraskat dig! Du trodde inte att jag skulle ha genomsådadt dig!» utbrast han triumferande. De sågo hvarandra in i ögonen en lång stund, hon för att läsa hans tankar, han utan att förändra en min, alltjemt med samma öfverlägsna hån.

Det uppstod åter en lång tystnad; hon kände sig för nedslagen till att kunna svara. Allt hvad hon arbetat för under ett helt år låg der i spillror för hennes fötter. Hon visste icke om det var vrede eller smärta som hade öfverhanden; vreden öfver en orättvis beskyllning eller smärtan öfver att se sig

förhånad för just det, som hennes sjäslif egde finast och vackrast.

»Och du sjelf», sade hon till sist. »Har du också kommit för att studera mig?»

»Naturligtvis! Kan du verkligen tro, att en ung man, som på allvar ämnar bli författare, skulle komma dag efter dag lika tråget utan den bestämda afsigten att göra studier?»

Hon greps af en häpen undran inför denna menniska, som var hennes son, och som tycktes ha kommit till verlden med endast hufvud—utan hjerta.

»Jag har misstagit mig på dig.»—Det kom sakta och sorgset.

»Det göra mödrar alltid. Du har idealiserat. Vid närmare bekantskap skall du komma underfund med att du gjort dig för stora förväntningar. Det skulle ändå komma en gång, förr eller senare. Det är så godt att ha det undanstökadt.»

»Åh-ja. Kanske.»

»Jovisst! Menniskor tåla nu en gång inte vid att man ser dem på för nära håll. De förlora alltid på det.»

»Icke alla», invände hon matt. »Icke jag.»

»Nå—*jag* gör det åtminstone.»

»Jag har icke studerat dig länge nog för att veta om det är sant.»

»Jo, du kan tro mig på mitt ord. Jag är en kolossal humbug.»—En stund derefter klagade han öfver att det spelades piano i våningen under hans rum så att han icke kunde arbeta i ro.

»Jag funderar på att flytta på landet. Inackordera mig i en bondgård en half mils väg från staden.»

»Det skulle du icke stå ut med länge.»

»Hvarför inte? Jag trifs bäst med mig sjelf. Jag är inte sällskapssjuk.»

»Och middagspromenaderna i Kungsträdgården?»

»Sådant är bara en vana, som man lätt kan komma öfver.»

»Men om aftnarne? Sedan man arbetat en hel dag är det rätt roligt att ha någon att språka med.»

»Åhja, ibland. Jag måste naturligtvis vara inne när det ges något nytt på teatrarne. Men annars skall jag inte sakna stadslifvet.»

»Det blir nog en smula ensamt i längden.»

»Det gläder jag mig till. Jag är ett äkta ibsenskt troll. Jag är mig sjelf nog.»

Han satt hos henne ännu en stund men samtalet gick trögt, med de der pauserna, som hon fann så odrägligt långa och som tvungo henne att ständigt famla efter nya ämnen, tills hon slutligen i ett slags förtviflan började tala om sig sjelf. Hon hörde nog, hur utdraget och monotont det lät men hon kunde icke finna något annat att säga. Hvad skulle hon icke velat ge om hon haft förmågan att föra samtalet in på hans egen mark. I sällskap med andra menniskor var det henne så lätt, men med honom var det så helt annorlunda.

När han gått vandrade hon i upprörd sinnesstämning af och an på golfvet. Det brände inom henne, men hon stred emot sinnesrörelsen, som tycktes växa och växa så att spänningen inifrån och utåt blef större och större liksom i en ångpanna när trycket ökas.

Om hon icke lyckades locka fram sonen ur sitt skal, skulle allt vara förspildt. Hon *måste* vinna hans förtroende eller också draga sig tillbaka; att vidare exponera sig sjelf skulle tjena till ingenting. Han skulle endast se hennes svaga sidor, liksom han såg afvigsidan af en ut- och invänd handske, utan att ha en aning om rätsidan. Kanske skulle han till på köpet anse henne för en pratsjuk gammal gumma! Nej, bort med komedien! Hvarför skulle hon icke våga visa sig sådan som hon var? Hon visste ju med sig, att hon dock i botten var en verkligt gedigen karaktär.

Hvarför skulle hon i sitt umgänge med honom vara så förskräckligt skygg och grannlaga? Det blef endast pinsamt både för henne sjelf och för honom, och det fans ingen som höll henne räkning för hennes grannlagenhet. Hvarför skulle hon vara så sjukligt rädd för att såra hans känslor; hade han någonsin brytt sig om att taga hänsyn till hennes? Hvad var det för en pjunkig förskräckelse, hvarför

kunde hon icke låta sin egoism bli rå och grof liksom andra? Glädjen att få uppföra sig för andra var minsann icke så stor.

Så gick hon länge, af och an på golfvet, vridande sig som en mask under sin egen oegennyttia.

Men hon kunde icke bli den kvitt; och hon *ville* icke bli den kvitt.

TIONDE KAPITLET.

William Zimmermanns lilla pjäs spelades på dramatiska teatern en afton i november.

Efter middagen hade han som vanligt kommit på besök hos modern. Han var i godt humör och tycktes icke vara det ringaste orolig.

»Är du icke rädd?» frågade hon småleende.

»Nej. Du ska' se den gör lycka. Den är dålig nog till att gå i folk och ändå inte *så* dålig, att den äcklar.»

De följdes åt till teatern. Modern hade plats på parkett; William skulle sitta i griljerad loge medan hans egen pjäs spelades. Det ansågs opassande att författaren exponerade sig i sjelfva teatersalongen; han skulle eljes haft god lust att bryta med traditionen, ty han hade icke spår af rampfeber.

Pelle Wahlberg och Hedström aflade besök hos honom i hans fängelse strax innan ridån skulle gå upp. Pelle var i öfverdådigt humör.

»Har du snygga gångkläder på dig, hva?»—han grep tag i skörten på Williams redingote. »Det är bra, för du ska' in och bocka dig. Tamme fan ska' du inte!»

»Nej, *det* skall bli osanning!» försäkrade William med eftertryck.

»Jag håller vad! Hva'? En butelj champis?»

»Låt gå. Men du förlorar.»

»Det blir min sak. I gropen, efteråt?»

»Ja, kyss till.»

Hufvudrollen spelades af publikens favorit och hon öfverträffade sig sjelf i graciöst sjelfsvåld och tjufpojkkaktiga miner. Hon serverade hela backfishrepertoaren med en glans och verve som kom publiken att hisna af förtjusning; och när hon till sist kom fram med pjäsens stora clou, den långa näsan, steg förtjusningen öfver alla gränser. Det blef ett ändlöst applåderande sedan ridån gått ned; och när de spelande fått sin beskärda del hördes rop på författaren.

William smålog. Han var fullt besluten att icke visa sig; att komma in på scenen och presentera sig som författare till denna lilla bagatell föreföll honom så småaktigt fåfängt och han kände icke ringaste frestelse dertill. Han njöt af att höra de intensiva ropen—han hade känt igen Pelles röst, som skrek sig hes med omisskännelig ifver. Ja, han kunde skrika! Champagnen skulle han få betala ändå!

Emellertid refs dörren upp och regissören uppenbarade sig, andfådd af rörelse.

»Herr Zimmermann! Herrrn! Hör herrrn inte? Publiken ropar—för faen!»

»Ja, låt dem ropa.»

Regissören häpnade. Detta hade aldrig förr förekommit i hans praktik. En herre som icke ville ta emot en inropning! Det förekom hans skådespelarhjerna alldeles ofattligt.

»Seså, hva' är det för konst. Kom! Herrrn är ju galen!»

Han grep tag i Williams arm och drog honom med sig på ett temligen omildt sätt. Han kände sig upprörd, som om han blifvit förolämpad, sårad i sina innersta känslor. Inte ta emot en inropning! Det var ungefär detsamma som att säga till en prest, att man icke tror på gud.

William följde med, skrattande åt hans indignation och under fåfänga försök att slita sig lös från hans bastanta tag. Innan han visste ordet af befann författaren sig inknuffad på scenen; af ren instinkt hade han anlagt en blygsam min och han gick sakta några steg framåt och bugade sig.

Just som ridån föll tyckte han sig i en loge se ett blekt kvinnoansigte, som han kände. Det klack till i honom.

Han hade hela den sista tiden gått och invaggat sig i tron, att fröken Hagberg skulle komma upp till första föreställningen och nu fick han med ens en fullkomlig visshet. Det var hon.

Men när han under mellanakten kom in i salongen—alla människor kikade på honom men det generade honom icke—var platsen tom. Han slog sig ner vid moderns sida och konverserade henne, men hon märkte hur tankspridd han var. Hon trodde emellertid att det var pjesens succés som upptog honom och fäste sig icke dervid. Så med ens såg hon ett nervöst ryck i hans ansigte—han stod vänd emot henne och såg uppåt salongen. Den bleka damen hade kommit in igen; det var icke hon.

Förgäfves genomsökte han salongen med sin kikare, från höger till venster. Han såg icke en skymt af det der ljusa hufvudet, som han inbillat sig skola finna der.

Han stod och letade ända till det blef mörkt och ridån gick upp; han letade under alla de följande mellanakterna, men lika fruktlöst.

Hela aftonen var han fåordig och irriterad. Modern undrade öfver orsaken till hans synbara misstämning och Pelle Wahlberg började på sitt saftiga språk hålla en längre straffpredikan för honom i »gropen».

»Hva' går åt dig, buse? Du har gjort en rent skandalös lycka, och ändå är du sur som en urlakad tobaksbuss. Har jag inte skrikit mig hes för din skull, bara för det du skulle vara en smula angenäm i kväll—och så sitter du och glor som en mjeltsjuk råtta! Har du ingen försyn! Upp med humöret, gubbstackare!»

Hur det var försvann misshumöret så småningom och aftonen slutade med en stämning af behagligt välbefinnande.

Tiden gick och William glömde. Glömde ytligt, som man glömmar när hvardagslivets småhändelser tränga sig upp, medan tanken, känslan, den fixa idéen omedvetet ligger och rufvar på djupet.

Den store sedlighetsaposteln och den lille osedlighetsaposteln kommo till staden och annonserade sina föreläsningar.

»Till hvilken af de två ämnar du offra din skärf?» frågade William sin mor.

»Jag vet icke. Hur ämnar du sjelf göra?»

»Det är mig likgiltigt. Jag kan dem begge utantill. Men den store får fullt hus och den lille dåligt; därför tror jag jag ger min krona till osedligheten.»

»Så får jag gå ensam till sedligheten; men du skaffar mig väl biljett till det andra?»

»Naturligtvis! Vi följas åt. Mor och son till lastens håla—det blir mycket skandalöst.»

Dagen kom och de följdes åt. Der var ett femtiotal åhörare spridda rundtomkring i salen; mest äldre, ogifta damer och unga herrar i Sturm- und Drang-perioden.

De satte sig längst tillbaka.

»Ser du», sade William. »Det är en dålig affär, att göra i osedlighet. Den store hade öfverfullt hus».

Den lille, rödblommige osedlighetsaposteln kom in, drack ett glas vin och grep sig an med sin text.

William satt och hviskade till modern, små hånfulla anmärkningar under föredragets gång. Plötsligt såg hon ett eget uttryck i hans ansigte, det var som om ögonen vidgats och lyst upp, han reste sig tyst, avancerade framåt och slog sig ner på en ledig plats vid sidan af en ung dam i pelskappa, och pelsmössa ofvanpå en liten gul nacke.

Den der nacken hade William känt igen. Den tillhörde fröken Alma Hagberg från Malmö.

»God dag, Ni», sade han i det han slog sig ner vid hennes sida.

»Goddag.»

Helsningen vexplades hviskande; den lille samhällsförbättrarens glasögon blänkte redan hotande uppe från katedern; det var omöjligt att få mera sagdt.

Men William satt och undrade. Han trodde att han öfverraskat henne och ändå hade han förgäfvets sökt efter ett spår af rodnad eller ett tecken till sinnesrörelse i hennes ansigte. Han visste att hon gått på föreläsningen för att träffa honom—men han anade icke att hon sett honom då han kom in i sällskap med modern och att hon sedan dess hade suttit stilla och väntat, som en fiskare på napp. Han såg på henne; hennes ansigte var lugnt i sitt uttryck, och den fina hyn hade icke ens en skiftning i rödt. Att detta lugn var naturligt trodde han icke ett ögonblick; men till och med som resultat af en själfbeherskning—som föreföll honom oerhörd—verkade hennes likgiltiga uppsyn på honom nästan som en förolämpning.

Hela tiden medan föreläsningen varade satt han och såg på henne; medan han samtidigt granskade sin egen känslöstämning med obönhörlig själfkritik. Strax då han fick öga på henne hade det kommit något varmt upp i honom, något som blandade sig med minnena från den härliga sommaren: solskenet, de varma klipporna, den klara luften och den blåa viken till ett mångsträngadt, dallrande ackord i hans inre, ett melodiskt, smältande ackord, som plötsligt dog bort, då själfmedvetenheten inställde sig och klippte strängarne af. Och nu satt han och betraktade de afklippta stumparne med ett smil: sentimentalitet! gammalromantik! fåneri! En sommarförälskelse!

Men hur mycket han än hånade sig själf, faktum kvarstod i alla fall: han kände sig glad öfver att se henne, glad vid tanken på att snart få gå vid hennes sida igen, säga sarkasmer, som han icke menade och göra paradoxer som han icke höll på. Der satt hon nu så allvarsam och lät sina stora ögon häfta sig fast på den lille samhällsförbättraren uppe i katedern; det stack honom nästan, han längtade efter att föreläsningen skulle bli slut, han ville att de der stora ögonen skulle ha frihet att riktas på hvem de heldst ville.

Han mindes den morgonen i Lysekil, då han gått ensam omkring på badhusbryggan klockan 5; han mindes de dagarne i Helsingborg, då han trott sig skola återfinna henne i hvarannan kvinlig toalett han såg. Jo, han *hade* nog varit förälskad—kanske—en liten smul. Men den tiden var förbi. Det hade kommit så mycket emellan: Hedvig, Isabella—hela hans gamla lif.

Så flög en tanke genom hans hufvud. Om?... Hon var så blek, såg så trött ut. Der fans intet friskt uttryck i de bleka dragen och endast ett lojt intresse i de stora ögonen. Om han skulle lära henne älska; lära henne känna lifvet så fullt och rikt som det borde kunna vara—lära henne det om också blott för några korta minuter.

Vid den tanken kunde han höra hur hjertslagen började öka takten.

På sin plats bakom satt modern och iakttog de två. Sonens minspel i det ögonblick han fick syn på den unga flickan hade varit så påtagligt; det uttrycket hade hon aldrig förr sett i hans ansigte; och i samma ögonblick hon såg det visste hon hvem den unga flickan var. Han hade aldrig talat om henne, mer än den ena lilla antydningen i brevet; hon hade aldrig hört hennes namn och hon anade icke hur hon såg ut; men ändå kom det öfver henne med en ingifvelses omedelbara visshet, hvem hon var.

Underligt—det kändes som smärta. Hur hon än önskade honom allt godt, hur mycket hon än längtat efter att detta skulle ske—det var något inom henne som uppreste sig deremot. Hon kunde icke göra sig reda för hvad det var; dunkelt och oklart rörde det sig inom henne en instinktlik ångest, hon tyckte sig aldrig ha älskat honom så högt som just nu, hon tyckte sig aldrig förr ha känt en så obändig längtan att taga honom i famn och skydda honom emot lifvet—det allvarliga, lifvet, som smeker den ene och slår den andre, smeker och slår i blinde, som ett okynligt barn.

Så snart föreläsningen var slut reste hon sig hastigt upp och gick. När William vände sig om och såg efter henne var hon försvunnen.

»Nu följer jag er hem», sade han när de hunnit ut på gatan. »Så får jag med detsamma se, hvar ni bor.»

»Nej tack. Jag går ensam. Farväl!»

Hon nickade och trippade af, men han höll jemna steg vid hennes sida,

»Små fröknar ska' inte vara nyckfulla», sade han.

»Ni har ju sällskap. Skynda er; sök upp det.»

»Hon är nog redan gången; det var min mor.»

Fröken Hagberg tvärstannade midt på trottoaren.

»Er mor?»

»Ja.»

Hon satte sig åter i rörelse.

»*Det* hade jag aldrig trott», sade hon.

»Hvarför det?»

»Hon såg så ung ut.»

Det var som om den unga damen efter detta meddelande blifvit mera tillgänglig och snart var samtalet mellan dem förtroligt som mellan gamla vänner.

De gingo genom en oändlighet af gator, der lyktorna strålade i långa linjer, gingo förbi skimrande butiksfönster, som kastade stora ljusfloder uti öfver folkmassorna hvilka böljade förbi i mörka vågor.

Det låg en stämning af stilla melankoli öfver dem båda. Hon berättade om sin sjukdom i lätta, lekfulla ord, men med en röst som darrade. Kvällsluften var fuktig och rå; hon hostade mycket. Alltsomoftast måste hon påminna honom om att han gick för fort och stanna med handen på bröstet, stridande mot andnöd och hjertklappning. Men så fortsatte hon, talande i skämtsam ton om att hon snart skulle dö. Hon hade nu så länge stridt emot den öfverhandtagande blodbristen: nu var hon trött och slö, hade upphört att hoppas. Det tjenade till ingenting att taga in medikamenter, man blef bara sämre och sämre af det. Att hon rest till Stockholm var blott ett sista försök, hon trodde icke på resultatet.

William Zimmermann gick vid hennes sida och hörde på. Han talade icke mer än som var alldeles oundgängligt; han bara såg ner på detta bleka barnaansigte med de stora förskrämda ögonen. Aldrig hade han varit så gripen af medkänsla och ömhet som nu inför detta lilla bräckliga lif, som gick vid hans sida och talade om att dö. Han kände sig sjelf så modig och stark och i känslan af styrka bodde längtan att skydda. Han hade den innerligaste lust att taga det der lilla sjuka barnet på sina armar, knäppa sin öfverrock upp och svepa det in i dess veck. Han gick sakta framåt, ängsligt iakttagande hennes drag; hans röst var dämpad som om han varit rädd att göra henne ondt med dess skärpa och den hade sitt vackraste, mjukaste tonfall, som ville han linda dess uttryck lugnande kring hennes oro.

Hon stannade utanför ett af husen vid Sturegatan.

»Här bor jag.»

»Redan? Inte vill ni gå hem ännu? Låt oss gå vidare.»

De gingo vidare, gingo längsmed Esplanaden, der de elektriska glödlamporna hängde som ett radband af stora, skimrande krysoliter, kastande sitt skarpa blåhvita ljus åt begge sidor öfver husrader och villatak, gjutande svärmiskt månsken öfver Floras kulle, kantande med silfver de yttersta, fina kvistarne på Humlegårdens träd.

Det var som om hans ögon med ens slagits upp. Det var som om hans väsen för första gång öppnat sina kronblad, som om lifvets, naturens skönhet för första gång strålat ditin. Hur vackert, hur obeskrifligt vackert detta var; och han hade aldrig sett det förr. Han hade vandrat förbi och betraktat det med en död mans öga; och ingen stråle af dess skönhet hade trängt in i hans själ. Nu var det som fyllde det honom med ens helt och hållet, han drog djupa andedrag och luften kändes svalkande och frisk som en dryck af en källa i skogen.

Timme efter timme vandrade de omkring utan mål. De hade blifvit helt förtroliga, den gemensamma stämningen hade drifvit dem inemot hvarandra, oemotståndligt. Och William Zimmermann talade, öppenhjertligt och otvunget utan spår af sin sarkastiska jargong, talade som en naiv och ärlig och god människa, utan ängslan och utan förbehåll—om sitt eget lif. Det var som om bommarne med ens tagits bort från en sluss; nu strömmade alla med konstlade medel tillbakahållna tankar och känslor fram, formande sig till en orolig, öfverlagd, hvirflande ström af ord.—

»Nu ha' de druckit té hemma hos er majorska», sade han slutligen.

Hon smålog.

»Hur mycket är klockan?»

»Half tio.»

»Nu får jag gå hem.»

Men det ville han icke tillåta. Han kunde omöjligt taga på sitt samvete att hon fick gå till sängs hungrig, blek och blodfattig som hon var. Och han drog henne med sig in på ett litet kafé i stadens utkant.

Der fans inga andra gäster än de två och rummet hade en pregel af hemtrefnad som verkade lugnande. De sutto vid ett bord längst inne i hörnet, drucko té och åto smörgåsar; och när de slutat att äta flyttade han sin stol till hennes sida medan hon läste ett af hans bref, ett öppen hjertigt, missmodigt bref, från en berömd man.—

Några dagar derefter ringde en liten bleksjuk fröken på fru Zimmermanns tamburklocka och on röst med skånsk dialekt frågade Molly om frun tog emot.

Fru Zimmermann reste sig från sitt skrifbord och gick den inträdande till mötes.

»Det är fröken Hagberg—icke sant? Välkommen.»

Den lilla blondinen trädde fram till henne och räckte henne sin hand.

»Jag har så länge önskat att få göra Kate Zimmermanns bekantskap», sade hon.

»Det gläder mig. Var så god och tag plats.»

Den unga damen slog sig ner på arbetsstolen, som fru Zimmermann nyss lemnat.

»Får jag sitta här vid ert skrifbord? Och vill ni lofva mig att inte vara missnöjd öfver att jag kom?» sade hon i det hon riktade sina stora ögon på värdinnan, med uttrycket hos ett bortskämdt barn, som är fullt medvetet om sin oemotståndlighet.

»Jag vet ju att ni och min son äro goda vänner.»

»Det vore kanske inte så säkert bevis på, att ni gerna vill se mig.»

»Hur kan ni tro det? För en mor är *det* just den bästa rekommendationen.»

Den lilla smålog.

»Nåja—det känner jag inte till. För min far och min tant skulle det *inte* vara någon god rekommendation om någon introducerade sig som en vän till mig.»

»Så-å.»—Fru Zimmermann måste draga på smilbandet åt denna hufvudstupa bekännelse. »Men för er mor—kanske?»

»Jag har ingen mor. Hon är längesedan död.»

»Stackars liten»—Fru Zimmermann tvärstannade med en känsla af samvetsagg. Det fans en annan som också i många år måst undvara en mors omsorger.

»Hvem har uppfostrat er?»

»Min far och en stendöf tant. Godheten sjelf.»

»Då är ni bortskämd.»

»Man säger så. Jag är enda barnet.»

»Er far bor i Malmö? Hur trifs ni der?»

Hon skrattade och gjorde en rörelse af missaktning. »Förskräckligt. Men jag är inte heller hemma mycket.»

»Hvar håller ni annars till?»

»Nu senast har jag varit i Lund en termin.»

»Är der bättre?»

»Nej, der är afskyvärdt. Men nå'nstans ska' man ju vara.»

»Åhja. Och man vänjer sig vid allt.»

»Nej»—protesterade den lilla energiskt. »Jag vänjer mig aldrig vid Lund. Allt är så gammalmodigt och pedantiskt. Det är som att vara lefvande begrafven.»

»Men hvarför bor ni der då?»

»Åh, det skall ju se ut som om jag studerade. Jag gör aldrig något. Jag är alldeles för slapp.»

»Hvad *skulle* ni göra, om ni icke var slapp?»

»Estetik heter min skylt. Jag bar den—för det jag snart skall kunna komma utrikes igen.»

»Estetik?»—sade fru Zimmermann fundersamt. »Så skrifver ni väl?»

Den lilla skrattade till.

»Åh, det är inte sant. Det är bara som herr Zimmermann funnit på för att retas med mig.»—

När den unga damen gått stod fru Zimmermann och sökte reda upp för sig det första intrycket. Det var: kyla och under den mjuka, tillbakadragna masken en sjelfkär djerfhet.—Efter denna granskning tviflade hon icke på att den unga damen *skref*.

Men jag kan misstaga mig, tänkte hon för sig sjelf. Hon hörde åter i sina öron denna smekande röst, hvilken lät som dämpad musik.

William kom i skymningen. Han hade på senare tiden ständigt varit i godt humör, och det hade kommit i hans väsen något menskligt och fritt, som icke undgick modern. Hennes eget sätt hade också dervid blifvit frigjordt från det tryck som hans reservation utöfvade på henne; och denna lyckliga förändring tillskref modern i tysthet den unga flickans närvaro. Derför stred hon mot det i grunden ofördelaktiga första intrycket, fullt besluten att öfvervinna det. Hon trodde icke att förhållandet emellan de unga skulle bli af den beskaffenhet, att det för allvar grep in i någonderas lif; men hon glädde sig vid tanken på att det kanske kunde spela en afgörande roll i sonens utveckling.

»Vet du hvem här har varit på besök i förmiddag?» frågade hon muntert.

Han gick fram till henne och klappade henne till hälften smeksamt till hälften skälmskt på ena kinden.

»Ja», svarade han och smålog. »En liten skånsk fröken. Hvad tyckte du om henne?»

»Rätt bra.»

»Det gläder mig. Jag skulle gerna vilja att hon umgicks med dig. Det kunde hon ha nytta af.»

»Det får hon gerna.»—

Williams besök blefvo efterhand kortare än vanligt; han kom hvarje dag, men han hade fått en elak vana att se på klockan; det hade han aldrig brukat förr. Han berättade sjelf, att han skulle träffa någon; och modern visste hvem denna någon var. Han talade också om deras promenader på tu man hand: »Jag tycker om tösen. Det är en frihet från konventionalism hos henne som är högst ovanlig och som gör att vi kan umgås alldeles som kamrater», sade han.

De umgingos också alldeles som kamrater. Hon var inackorderad hos en pensionerad majorska och hade sitt eget rum. Han besökte henne hvarje förmiddag; och om aftnarne gingo de ut tillsammans. Han väntade henne på hörnet hvarje kväll kl. 7 och hon kom särdeles punktligt. Så ströfvade de omkring på gatorna, sågo in genom de upplysta butiksfönstren och tittade på folket, glada och muntra som två lössläppta skolbarn.

Dessa promenader hade för henne hela nyhetens lockelse; de fingo också för hennes jakobin-natur en pikant anstrykning af något »opassande», som smekte hennes fåfänga. Det var nu en gång hennes stolthet att företaga sig sådant, som ingen annan liten fröken skulle våga företaga sig—utan att dock utsätta sig för någon större fara. Och slutligen drefs hon steg för steg framåt af sin nyfikenhet.

En kväll då de gingo på Drottninggatan stannade hon och sade:

»Det är ju här ni bor?»

»Ja. Har ni lust att helsa på mig?» flög det ur honom.

Hon blef icke det ringaste förvånad.

»Ja, hvarför inte?»

De gingo uppför trapporna, smögo sig försigtigt på tå; och när de kommit in i den lilla dubletten riglade William dörren.

»Seså», sade han. »Nu äro vi i säkerhet.»

Han tände lampan och hon gick omkring i rummet, mycket hemmastadd, mönstrande allt med nyfikna blickar. Till sist satte hon sig i hans skrifstol och bläddrade bland papperen på bordet.

»Nu ska' vi se, hvad ni skrifvit», sade hon.

William lät henne hållas. Hennes närvaro fyllde honom med glädje. Det var som en första skynt af en tid utan fördomar och skrupler; hon var för honom en dröm, som fått lif, förverkligandet af en tanke som varit hans ungdoms stora kärlek. Han var betagen af en känsla som närmast liknade en helig vördnad; och som hon gick der omkring i hans rum, fri och otvungen, anade han för första gången att han älskade henne.

Detta gaf hans sätt emot henne vid detta hennes första besök en anstrykning af ridderlig uppmärksamhet som det aldrig skulle ha fallit honom in att bevisa henne under andra omständigheter och som just stod i skarp kontrast mot den utmanande, frivola jargong, som han begagnade gentemot unga damer ute i sällskapslifvet.

»Gud hvad ni är hygglig!» sade hon småleende.

»Trodde ni inte det?»—Hans ton var skämtsam men med en underklang af ömhet.

»Åhjo. Det *visste jag* nog; det *vet ni* nog!»

När de kommo ner på gatan igen fick han plötsligt ett infall:

»Ska' vi gå och helsa på min mor? Ta henne med ut och äta kväll i gropen?»

Hennes ansigte lyste upp af glädje och hon tvärstannade:

»Det skulle vara bra roligt», sade hon ifrig. »Men jag vet inte om jag törs.»

»Törs? Ah, hvad är det för snack. Inte bryr majorskan sig om det, när ni säger att ni har varit ute i sällskap med fru Zimmermann.»

»Majorskan bryr *jag* mig inte om. Men hvad ska' er mor tänka? Det är sent...»

»Hör—*lilla* fröken—tror ni inte att jag kan ta den saken på mig?»

Hon hade stor lust att gå med och det behöfdes icke mycken öfvertalningskonst. En stund derefter hade de låtit hissa sig upp till Mosebacke gångbro och voro stadda på väg till fru Zimmermanns bostad. Hon var hemma, ty från Skeppsbron hade de sett det lysa ur fönstren.

I en af smågatorna på andra sidan Mosebacke torg mötte de ett stojande sällskap; den lilla fröken ryckte till som om hon blifvit skrämnd och William smög småleende sin arm in under hennes.

»Det gör ingenting här, på Söder», sade han lugnande. Och de gingo vidare.

Fru Zimmermann mottog dem utan synbar förvåning, men med synbar glädje.

»Vill ni icke bli här till kväll?» frågade hon.

»Nej; ta på dig. Vi ska' i Grands grop. Fröken Hagberg vill se notabla fysionomier.»'

Det var en uppsluppenhet i hans sätt, som modern aldrig förr sett. Bäst han stod och talade med dem tog han henne om lifvet och drog henne ut mot tamburen.

»Seså; skynda dig nu!»

»Ja, ja! Det hastar väl icke så starkt», skrattade hon; men hon spjernade icke emot utan lät honom föra sig ut i tamburen och hjälpa sig på med ytterplaggen. Han var som en annan människa; han skämtade och skrattade; det hade kommit något af ungdom öfver honom.

»Vet ni hvar *jag* har varit i kväll, fru Zimmermann?» frågade den unga flickan då de sutto sida vid sida vid ett af de innersta borden i gropen.»

»Nej.»

»Uppe hos herr Zimmermann», sade hon utmanande.

Modern kunde icke tillbakahålla ett skratt. Den der sjelfbelåtna tonen var så putslustig.

»Så-å. Det var ju högst opassande.»

»Du ska' veta, att hon är en liten jakobin; och det är hennes stolthet», skrattade William.

Samtalet var muntert och otvunget i hög grad; och modern var i sitt bästa humör. Också fröken Hagberg var tydligen i sitt esse. Plötsligen böjde hon sig fram, helt omotiveradt, och såg uppmärksamt fru Zimmermann rakt in i ansigtet. Den äldre damen kom att skratta; denna ogenerade nyfikenhet föreföll så komisk. Man kunde så väl se, att den unga var ett bortskämdt barn, som fått vanan att följa alla sina infall.

»Hvad ser ni efter?» frågade fru Zimmermann.

»Jag kunde aldrig tänka mig», svarade den lilla, »att herr Zimmermanns mor kunde se så ung ut. Strax han kom till Lysekil tyckte jag att han var en gammal gubbe.»

»Så-å. Men blef han icke bättre sedan?»

»Ahjo. Det kom en smula mer lif i honom se'n. Det var väl hafsbaden som gjorde det, kan jag tro. Det är utmärkta bad. Jag var också förskräckligt sjuk i början, men det blef bättre der, fast det nu är likadant igen.»

»Är ni sjuk nu? Jag tycker ni ser så frisk ut.»

»Det är det goda hullet, som bedrar dig», sade sonen skrattande. »Men det är bara arsenik. Hon har ätit sig fet och trind af giftet.»

Fröken Hagberg smålog:

»På två månader har min läkare proppat i mig åtta slags medicin. Och så sa' han att jag skulle gå till sängs; och jag låg beskedligt i 14 dar. Men så märkte jag, att det bara blef värre och värre. Då sa' jag att nu vill jag sjelf ordinerade. Jag ordinerade en resa till Stockholm. Jag sa' att jag skulle tala med en berömd specialist här; men då blef han ond och sa' att jag skulle stanna i Lund. Men så sa' jag att jag inte skulle gå till någon annan läkare; och då sa' han att det var bra och att ombyte af luft skulle göra mig godt; han ville visst gerna vara af med mig.»

»Nå, och resan har bekommit er bra?»

»Ahja. Allting är bättre än Lund. Hade jag inte kommit derifrån nu på en tid tror jag att jag hade dött. Jag hade en god vän som dog i våras. Hon hade också bleksjuka och läkaren sa' att hon skulle ligga. Ja, hon låg; och innan man visste ordet af var hon död, utan att någon märkt det, alldeles som när ett ljus går ut.—Nej, Lund är gräsligt!»

»Fröken Hagberg har inga röda blodkolor», inföll William nu, vänd till modern. »Om vi skulle försöka att skaffa henne det?—Hon är en månskensmänniska.»

Modern satt och betraktade den unga flickan. Hennes ögon voro något utstående och hade en underlig färg: blågrön, som ett genomskinligt vatten.

»Åhja, vi skola nog försöka att göra er bra.»

Dessa ögon, som hade något af ett alltför ogeneradt barns djerfva blick, drogo sig plötsligt samman som för att dölja sitt uttryck.

»Jag blir aldrig bra», sade hon och munnen log som om hon sagt en lustighet, men tårarne höllo på att bryta fram; »jag har försökt allting och det hjälper lite strax, men så är det likadant igen.»

»Åh, ni ska' få se att Stockholmsluften gör underverk», sade William muntert; men på samma gång såg han in i det blodlösa barnansigtet med en öm, bekymrad blick, som icke undgick modern.

»Låt mig bli er läkare», sade hon. »Ni skall få se det hjälper.»

»Ja, i fjorton dar», svarade den unga med kufvad förtviflan, »men så är det samma historia igen. Jag vet inte hvad det är att vara ung jag har aldrig känt det en enda dag—bara släpat mig fram som om jag inte orkade lefva. Jag ville hellre bli riktigt sjuk och dö.»

»Prat! Tala om att dö för en smula blodbrists skull! Det går öfver.»

William hade lutat sig fram för att kunna höra hvad de två sade hvarandra. Hans ögon glänste emot moderns af tacksamhet.

»En smula blodbrist? När man i fem år inte en enda dag vetat hvad det vill säga att vara frisk.»

»Det är ert själslif som är angripet. Låt oss få lynnet i ordning först, så få vi se.»

Det hade kommit en liflighet och mjukhet i moderns sätt, som sonen aldrig förut hade märkt.

»Hur är det? Ni har snörlif naturligtvis?» frågade hon.

»Ja. Men det sitter inte hårdt.»

»Det är detsamma; det måste ni taga af. Det är min ordination n:o 1.»

»Men då fryser jag ihjäl», svarade den unga muntert. »Och så blir jag kutryggig.»

»Det skola vi nog se till, att ni icke blir. Hur är det—hur länge kan ni blifva i Stockholm?»

»Åh, så länge jag vill.»

»Min kur varar tre månader. Har ni tid att offra det för er helsa?»

»Åh—ja—om det behöfdes—sade hon dröjande. »Men far och tant bli förtviflade.»

»Desto gladare bli de då ni vänder hem, stark och frisk, skinande af helsa och röda blodkolor», inföll William som med stort intresse lyssnat till den föregående debatten. »Dethär blir bra! Mor tar sig af kroppen, och jag lofvar godhetsfullt ta mig af själen. Två timmars själsmassage om dagen! Ni skall få se att resultatet blir lysande.»

—När fru Zimmermann om natten gick ensam hem kände hon att den unga flickan på en enda afton kommit henne så nära, som hon aldrig trott det möjligt. Hon hade redan börjat se henne med sonens ögon. Hon tänkte icke på det, reflekterade icke deröfver; hon trodde icke att det var något förhållande af djupare art dem emellan. Hon visste endast att den lilla bleka varelsen var en människa som hennes gosse höll af; och det var nog för att också hon skulle hålla af henne.

Hon gick med raska, fasta steg. Blodet rann lifligt i hennes ådror; det nästan sjöng inom henne. Nattnuften var så sval och den strök öfver hennes heta panna, innanför hvilken tusen tankar arbetade.

Hon hade sett mänskliga känslor i sonens ögon, hon hade sett hans ansigte lysa upp af mänskligt intresse och mänsklig värme. Den konstlade kylan hade smält. Han var räddad. Han skulle icke gå förlorad.

ELFTE KAPITLET.

Fru Zimmermann halflåg i sin bekväma stol; hon hade en af sina mörka stunder.

De kommo icke ofta på: men när de grepo henne var det alltid med en naturmakts våldsamhet och då var allt i verlden svart.

Hela dagen hade hon kämpat emot sin förstämning; men den hade mer och mer tagit öfverhand och striden hade mattat hennes krafter så att hon nu helt och hållet dukat under.

Förskjutas, fösas undan, slängas bort som ett plagg man icke har bruk för—detta skulle nu bli hennes lott. Och denna lilla, ytliga varelse, i hvilken intet bodde, skulle tränga sig in på den plats hon sjelf så länge sträfvat efter att vinna, sträfvat efter med hela sin mörka energi, längtat efter med hvarje fiber i sin varelse. Allt hvad hon drömt om att kunna få att gro och spira, allt hvad hon hoppats få se slå ut i blom, allt skulle denna främmande kvinna komma och taga, kanske med likgiltiga händer—kanske för att strax kasta det bort.

Ju mer hon tänkte deröfver, dess mer öfvergick detta sista till visshet; och hon upprepade det krampaktigt för sig sjelf, med sjelfplågarens rysande blandning af tillfredsställelse och smärta. Ja, hon—den andra—skulle narra honom, förr eller senare. Det hon sjelf, hans mor, skulle ha vårdat som en ömtålig planta i sin tillgifvenhets varma atmosfer, skulle denna lilla, känslolösa varelse utan barmhertighet låta vissna bort och dö ut.

Hon låg och hetsade upp sig i denna stämning och hennes fantasi målade allt i de mörkaste färger. Hon vred sig under plågorna. Det bultade för hennes tinningar och alltsomoftast flög en frossbrytning genom hennes kropp så att hon kom att hacka tänder som i köld.—Hon visste mycket väl hvad det var

som låg bakom—en mors svartsjuka egoism—med detta medvetande gjorde icke hennes lidande mindre.

Timme försvann efter timme. Molly kom och budade till middagen; hon gick in i matrummet men kunde intet förtära. Ett par glas vin var det enda hon lyckades pressa ner; så återtog hon sin förra plats i arbetsrummet.

Hon var trött som efter en genomvakad natt; nerverna, som förut varit spända till det yttersta, hade slappats, men de skälfde ännu som strängarne i ett piano efter ett lidelsefullt och besjäladt föredrag.

När William kom hade hon icke ens kraft att dölja sin förstämning. Han märkte den strax.

»Hur är det med dig?» sade han muntert.

»Bra.»—Men det var henne omöjligt att få uttrycket gladt.

»Bra? Du säger det med en röst som icke är mycket öfvertygande.»

Det blef ett ögonblicks tystnad. Han gick omkring i rummet och funderade på ett sätt att visa sin medkänsla; men han vågade icke anslå en allvarligare ton af fruktan för att synas alltför sentimental och möjligen göra ondt värre.

»Seså», sade han blott i det han gick bort och strök med sin hand öfver hennes kind. Men denna enda lilla smekning verkade mer än tusentals ord.

»Sådana menniskor som jag borde slås ihjäl vid födseln»—hennes röst darrade ännu men det låg ett drömmande, till hälften lyckligt till hälften vemodigt leende kring hennes mun—»de passa icke in bland de andre. De äro endast lösrifna människohalfvor; der andra ega hud och ben, der ha de blott en tunn hinna och deras hjerta fäster sig vid *ett*, vid ett enda förhållande; ryckas de lösa derur så blöda de till döds.»

»Ah», sade han gladt, men med en underström af vekhet och godhet, »jag tror att hud och ben förefinnas hos dig just i de riktiga proportionerna. Du är visst i det hela taget en mycket välskapad individ.»

Det var några fattiga ord som för en annan skulle varit utan betydelse; men för henne blef det krisen, som kom hennes stämning att slå öfver. Bitterhet, oro, missmod, allt var med ens struket bort. Hon såg på det yttrandet, vände det och log mot det som om det varit en bukett rosor, hon fått.

Arbeta samman med honom, höra hans stämman hvarenda dag, tänka blott för honom och hoppas för honom! Nu var hon lycklig igen med samma intensitet, under hvilken hon nyss vred sig i förtviflan—detta häftiga och omedelbara uppgående i det närvarande, som var hennes djupa, koleriska naturs egendomlighet.

Hon följde honom med ögonen der han gick af och an i rummet, smekte honom med blicken och lyssnade efter hvarje hans ord som var det on återgäldad smekning. Han talade med sin egen röst och den var dämpad och vek, med mjuka öfvergångar—så olik den affekteradt tillspetsade, som var inlärd, för att stämman med den blaserade masken och tolka hans lifs-jargon.

Han talade om den unga flickan. Hon hade bestämt sig för att stanna i Stockholm en tid och han bad modern taga sig af henne.

»Det skall jag gerna, om du vill det.»—De sista orden hade en undermening, som han förstod.

»Ja, jag tycker mycket om henne», sade han.

»Tycker om? Icke mer?»

»Jag vet inte. Sådant vet man aldrig.»

Modern såg nedslagen ut; det var en missräkning. Om han gett henne en del af sitt förtroende, hvarför kunde han då icke ge henne det helt.»

»Jag tror inte det fins någon erotik med i spelet, åtminstone inte ännu. Ja, det fins kanske på bottnen ändå—en liten smula—men inte mer.»

Det jublade till inom henne. Detta var mer än ett förtroende, det var en sjelfpröfning; och den bar sanningens omisskänneliga pregel.—Alltså ingenting allvarligt ännu, intet som skulle skjuta henne sjelf i bakgrunden!

Hon reste sig upp och då han i detsamma kom emot henne tog hon hans hufvud mellan sina händer.

Det var första gången hennes moders-ömhet vågat sig så långt fram som till en sådan smekning. Och han blef icke ond, stötte henne icke bort. Han tog henne kring midjan med båda sina händer och såg henne in i ögonen med en underlig blandning af värme och skälmskhet. Detta som bröt fram inom honom var ännu så nytt att skyggheten alltid måste hålla en bakväg öppen. Ännu vågade han icke vara människa fullt ut, utan att i nödfall kunna reservera sig med ett smil.

Men hon förstod honom; hon visste att det andra en gång skulle komma och detta, som *var*, var henne redan mer än nog. Hon lade sin ena arm kring hans axel och drog honom, glädjestrålande, fram emot fönstret.

»Se», sade hon. »Jag har stått här så ofta, ensam, och blickat ned till de der lyktraderna och undrat hur det skulle vara att gå bland de andra människorna dernere, språkande med dig, bekymmerslöst och gladt. Vill du gå med mig en stund? Åh, du! Och jag kan få hålla dig under armen? Det gör ju ingenting om du möter någon bekant; när du säger: det är min mor, behöfver det icke vara någon skam att jag icke är ung och vacker.»

Han smålog ovilkorligt åt hennes ifver. Så böjde han sig fram och tryckte en kyss på hennes panna, lätt som ett fjun.—

När William Zimmermann berättade för sin mor att det ingen erotik fans i förhållandet mellan honom och den unga flickan trodde han det halfvägs sjelf. Han stod ännu alltjemt på samma ståndpunkt, som förut, han inbillade sig att det hela var ingenting. Han visste att han trufdes i hennes sällskap, han visste också att han ibland hade anfall af något, som han kallade sentimentalitet, men han inbillade sig att detta uteslutande berodde på en flyktig känslöstämning, som skulle draga förbi och försvinna; något att minnas som en gullglans i luften, en reflex af något ljust, men intet mer. Han hade sjelf ingen aning om den genomgripande förändring hans inre undergick, han var som ett stycke medvetlös natur, der allt spirar och gror af en inre nödvändighet, därför att det är vår och solen skiner.

Ännu långt senare, när knopparne slagit ut, visste han icke hvad det var som skett.

Det kom sig en dag då han var hos henne på förmiddagen, utan föregående reflexion och utan viljesyttring att han lade sin arm kring hennes lif och såg henne in i ögonen. Men dessa ögon svarade ingenting; och hon ryckte till och reste sig. Då reste han sig också upp, började gå af och an på golvet och återtog samtalets afbrutna tråd.

De träffades om aftonen och drefvo rundt på gatorna i folkvimlet; och som det nästan alltid hade pläгат ske på den sista tiden, det slutade med att de trötta och belåtna sökte hvila för en stund uppe i Williams dublett. Han riglade dörren och tände den stora kinesiska lykthan i taket; ur kaminen lyste glöderna efter en brasa och derframför slog hon sig ner i hans bekvämaste stol. Och innan hon visste ordet af låg åter hans arm kring hennes lif; den gången reste hon sig icke upp.

»Vill du inte vara min vän», sade han sakta. Han ville icke säga »jag håller af dig», ty han trodde icke att han älskade henne.

»Vill du inte vara min vän??

»Jo.»

Så kysste han henne lidelsefullt.

»Då skall du säga William och du? Och jag får kyssa dig ibland?»

Hon teg. Det var något i hans sätt som hade gjort ett frånstötande intryck på henne; och det enda hon kände vid hans kyss var förvåning.

Han begagnade sig ofta af sina förmenta rättigheter som förment vän, men ständigt hade hon samma förnimmelse af något som var hennes natur emot, något brutalt och ofint—det var kyssen från de köpta famntagen. Han förundrade sig öfver hennes känslolöshet och han trodde, den var spelad. Han kunde taga hennes hand och stryka med den öfver sitt hår och sitt ansigte; men när han släppte den föll den tillbaka som ett liflöst stycke trä. En gång ryckte hon till ofrivilligt:

»Du får inte kyssa mig så», sade hon.

»Hvarför inte?»

»Jag tycker inte om det.»

Bäst belåten var hon då hon fick luta sitt hufvud in i hans axelveck, innanför rockslaget, med kinden

mot hans mjuka sammetsväst, medan han sakta smekte henne med sin hand. »Det känns så lugnt och tryggt», sade hon.

Lugn och trygghet, det var hennes lifsideal. Starka känslor och våldsamma själsrörelser fruktade hon. Denna lilla bräckliga jolle var icke bygd till att trotsa stormar och hög sjö, utan till att ligga kedjad vid en hvitmålad liten båtbygga i en solbelyst vik.

Hon var aldrig varm, endast ljum. Hon gaf honom aldrig själfmant en smekning men öfverlemnade sig viljelöst åt det lilla behag hon kände då han tog dem. Han skämtade ofta öfver hennes kyla, kallade henne för sitt lilla isblock, sin snömamsell m.m. Hon skrattade och upprepade hvad hon sagt så ofta förr: »Jag håller inte af dig».

Men det var just detta som drog honom. Han drömde om att smälta detta isblock, att värma hennes ljumhet, att få henne att älska fullt och helt.

»Det kommer jag aldrig att göra», sade hon. »Inte dig.»

Han talade med henne om allt, öppet och fritt som en intelligent man kan tala till en intelligent kvinna utan att det blir stötande eller ofint. Han ville göra henne till en fullt medveten varelse—»till själsaristokrat», sade han. »Se klart och tänka nobelt det är hufvudsaken. Du skall inte vandra i blinde genom verlden, du skall stå så högt att utsigten är fri och att det smutsiga och låga inte kan nå dig.»

Hon tycktes vara med på det programmet; hon var i det hela taget med på allt. Hon öfverlemnade sig viljelöst åt hans andliga öfverlägsenhet liksom hon fysiskt öfverlemnade sig åt hans smekningar. Det var för öfrigt något som tilltalade hennes lilla jakobin-natur i det, att spela själsaristokrat tillsammans med en så pass modernt anlagd ung man som William och ibland, när han sagt något, som ute i verlden skulle ansetts mycket opassande, skrattade de med ett uttryck af ömsesidigt förstående när William plötsligt böjde sig fram emot henne och frågade:

»Hvad tror du moster Beate skulle ha sagt om det?»

»Moster Beate» var för dem båda personifikationen af all kälkborgerlighet.

Men William grundade ständigt på hvad orsaken kunde vara till hennes kyla.

»Har du aldrig känt något begär efter mig—som man?» frågade han en gång.

»Nej.»

Han var öfvertygad om att hon ljög.

Allteftersom de blefvo mer och mer bekanta och deras samlif intimare och intimare kunde han ibland få se ett uttryck i hennes ögon, som dref honom framåt, en och annan liten glimt, icke af lidelse men af en stilla, innerlig värme och denna lilla glimt var nog att fylla honom med glädje och segerjubel. Då hoppades han alltid, att han skulle vinna henne en gång, smida henne fast vid sig med styrkan af sin kärlek och sin intelligens. »Min lilla nors», sade han smeksamt, när det var något han måste förklara för henne, »min lilla nors, som är så dum—så dum—så dum.»

Och han citerade för henne Heines bekanta vers till *La Mouche*:

»Dich fesselt mein Gedankenbann
Und was ich dachte, was ich sann
Das musst Du denken, musst Du sinnen—
Du kannst nicht meiner Geist entrinnen.»

Då kunde hon sitta tankfull en stund; och så kom det till sist eftertänksamt och allvarligt:

»Jag håller inte af dig. Inte riktigt.»

»Det vet jag. Jag håller inte heller af dig», sade han och kysste henne.

Men han visste nu att han älskade henne. Sakta, halft omedvetet hade mefistofeleskappan glidit af hans axlar, han hade, i början liksom på lek, lagt sitt hufvud ner mot hennes knän; efterhand hade det fått hvilat der längre och längre och till sist hade han gett sig hän helt och utan förbehåll. Från det ögonblicket var han icke samma människa som förr.

»Du är så olik dig», sade hon.

»Jag spelar inte komedi längre. Inte för dig—aldrig för dig.»

Han berättade henne sitt lif; der fans icke en vrå i hans själ som han icke ville lägga fram för henne. Han gaf henne allt, det bröt sig fram oemotståndligt utan misstro och utan öfvervägande, allt hvad han upplefde, allt hvad han tänkte, minsta förflugna känslöstämning. Och han märkte icke att han intet fick igen.—

Också till modern blef hans förhållande innerligare. Den förändring, han undergått, fyllde henne med glädje och glädjen blef till tacksamhet emot den unga flickan, som hade kommit det vackra och fina i hans väsen att skjuta upp. Af det första ofördelaktiga intrycket fans nu intet kvar; af hennes moderliga svartsjuka intet heller. Hon hade insett att detta just var säkraste medlet att vinna honom och både af instinkt och beräkning drog hon den unga flickan till sig. Det blef ett dagligt samlif mellan de tre; och ju intimare umgänget blef dess mer började hon se den unga flickan genom sonens förälskade ögon; och till sist var det icke långt ifrån att hon, den erfarna, begåfvade kvinnan med den skarpa blicken och de djupa känslorna, beundrade detta barn, som icke hade mycket annat beundransvärdt än just det enda: att vara den kvinna som hennes son älskade.

Alma Hagberg hade börjat genomgå en kur med sjukgymnastik och massage; och hon befann sig väl deraf. Till fadern hade hon skrivit ett långt bref deri hon talade om den goda verkan hon rönte af läkarebehandlingen och framhöll af hvilken stor vikt det var för hennes framtida helse, att kuren, som skulle vara minst tre månader, icke afbrötes. Hon berättade vidare om den vänskap med hvilken hon omfattats af »vår framstående författarinna fru Kate Zimmermann», som till och med erbjudit henne att under Stockholmsvistelsen taga fast uppehåll i sitt hem, något som hon naturligtvis med tacksamhet antagit.—Om William nämde hon icke ett ord.

Faderns svar kom, åtföljdt af ett bevekande bref från mostern deri Alma i de mest förtviflade ordalag ombads att åtminstone komma hem till julen, om också blott på ett par dagar. Hon kunde ju redan strax efter nyår resa upp igen och fortsätta att underkasta sig den behandling, som visat sig ha ett så gunstigt inflytande på hennes helse; men utan henne var deras julglädje förspild.

»Man får väl göra dem till viljes», sade hon.

Dagen före julaftonen reste hon, inpackad i pelsrock och schalar, följd till tåget af majorskan, hos hvilken hon varit inackorderad, och af William och fru Zimmermann, hos hvilken hon, enligt öfverenskommelse, skulle bo när hon kom tillbaka. Rummet innanför matsalen hade inredts till den nättaste lilla fågelbur; och i all hemlighet hade fru Zimmermann också sagt upp hyresgästen i dubletten. Hon var säker på att sonen *nu* skulle mottaga tillbudet att få hyra dem.

»Vill du tillbringa aftonen hos mig i morgon?» frågade hon då de gingo från stationen; de hade icke talat om den saken förr.

»Naturligtvis»—han stack förtroligt sin arm in under hennes—»hvar skulle jag annars vara?»

»Åh jag tänkte—» Hon framkastade det endast på skämt; men han afbröt henne.

»Du får inte tänka sådana dumheter!»—Och han skakade hennes arm med låtsad häftighet, liksom i vrede.

Den julaftonen stod sedan kvar i bådars minne med en stämning af något ljust och varmt, något festligt och gladt—den samhörighetskänsla, den trygghet, den frihet från förställning och den glädje vid att få gifva, som skall vara familjelivets heliga palladium.

»Det är den första julafton, vi fira samman», sade modern.

Han var i strålände lynne och han berättade henne för första gång om sig sjelf. I början tycktes han ha svårt för att tala, orden kommo i små korta satser och det såg ut som måste han anstränga sig för att få dem fram; men småningom greps han af sitt ämne och det kom in i skildringen en värme och en lyrisk underström, som modern aldrig förr hade märkt. Hon låg och lyssnade efter hvarje uttryck, hvarje skiftning i hans röst, hon vågade knappt andas för att icke gå miste om en enda nyans och hon kunde höra sitt eget hjerta slå.

Han dröjde vid sommarminnena, plockade dem fram det ena efter det andra, små doftande buketter, för dem båda att glädjas åt. Han beskref det första mötet i Stockholm, lade fram sina egna stämningar, gaf henne i korta drag sin kärleks historia. Och när han slutat gick han bort till henne, böjde sig ner och lutade sitt hufvud mot hennes bröst.

»Tror du jag idealiserar mycket?» sade han. Det var ett sista utslag af hans skepticism, men tonfallet hade ingenting af den bittra skärpan, det var mjukt och vekt och förtroendefullt som ett barns.

Hon strök blott sakta med sin hand öfver hans nacke. Hon kunde intet svara, det var som skulle hon

kväfväs, som skulle hon dö af lycka.

»Min son!»—kom det sakta efter en stund.—»Min son! Åh, hur jag har längtat efter detta!»

Det slog honom med ens hur hans tillbakadragenhet, hans brist på förtrolighet under den gångna tiden måste ha sårat och pinat denna gränslösa tillgifvenhet.

»Jag kunde inte tala; jag har aldrig haft någon att tala med.»

»Det är svenskens olycka att han icke kan tala. Tankar och känslor fräta och bränna invärtes, när de icke få luft.—Du är så olik mig.»

»Jag tillhör en annan generation än du. Det är kanske också det.»—

När William kom hem på natten satte han sig till skrifbordet och skref:

»Min dikt.

Jag kommer från min mor, der jag tillbragt aftonen; och nu är juldagsmorgon och jag borde kanske lägga mig, men jag känner ett behof att först få tala med dig en stund. Det är så underligt att du är borta; vid hvarje småsak, jag upplefver, tycker jag att du borde vara med och hvarje tanke jag tänker och allt hvad jag känner, som jag icke kan meddela dig—derför att det skulle ta ett helt lif att skriva det allt ned—har jag en förnimmelse som om jag falskeligen undanhölle dig något som var din tillhörighet.

Som nu denna julmorgons stämning.

Lampan susar. Här är så ensamt och tyst och jag njuter ensamheten och tystnaden i fulla drag. Det är något befruktande i denna ensamhetskänsla. Det är som vore alla ledningar mellan mig och världen afkopplade, som om jag själf sutte högt uppe i luften och endast förnam ljudet dernerifrån som en aflägsen, sorgsen sång, dämpad och bruten—medan tillvarons ödslighet, lifvets drömfyllda melankoli sänker sig ner öfver mitt hufvud som en ofantlig läderlapp.

Och då—'Und dann werde ich sentimental wie ein Mops, wenn er zum ersten Male liebt.'

Jag känner mig så fattig!

Inte materielt—ty der ligger 50 kronor i min plånbok ännu; inte håller andligt, ty jag har diktarfeber och fantasien bränner hett i mitt hufvud.

Men jag känner en våldsam längtan, en riktigt intensiv, sugande trånad *att ge*. Det är en brännande förnimmelse liksom af skuld—en skuld som skulle afplanas derigenom att jag—om också blott för ett ögonblick eller par—göte glans öfver ditt lif, komme ditt bleka, sjuka blod att rinna friskt i ådrorna, lärde dig att känna riktigt lefvande och varmt vingslagen af tillvarons stora, mäktiga, bländande härlighet—som jag själf intet vet af.

Min vanmakt trycker mig till jorden. Jag känner mig så fattig—så fattig.

W. Z.

Mellan jul och nyår flyttade William in i dubletten och en af de första dagarne i Januari kom Alma tillbaka från Skåne.

Hon hade med tre rader besvarat Williams bref och underrättat honom om dagen för sin ankomst. Han lemnade brefvet till modern och hon läste det.

»Går du med till tåget?» sade han.

»Nej.»

Det första återseendet skulle de unge ha för sig sjelfve.

Molly hade frukostbordet festligt dukadt när droskan höll för dörren. Alma gick strax upp på sitt rum för att göra en smula toalett, öfverlåtande åt William att taga hand om bagaget.

Just som han och Molly kommo uppför trapporna släpande på en stor koffert i sitt anletes svett, öppnade modern entrédörren. Hon kom ofrivilligt att le vid denna syn.

»Det hade jag aldrig trott att jag skulle få se.»

»Inte?» sade han skämsamt och gladt, men synbarligen en smula förlägen.

Han var som en helt annan människa, ytterligheterna hade slagit öfver i hvarandra, gubben hade blifvit en pojke. Hans skratt hade en klang af friskhet, det var oförställt och omedelbart. Han hade blifvit språksam och gladlynt, sjelfva hans hållning hade undergått en förändring, en otvungen raskhet hade efterträdt den förra medvetna stelheten. Han tycktes söka aflopp för en inneboende, bunden kraft; gång på gång tog han modern om lifvet och sökte lyfta henne från golfvet och Alma svängde han rundt helt ogeneradt, fast med en viss öm försigtighet, som en liten bräcklig tingest, den man måste taga varliga på.

Framemot middagstiden, sedan han gått ned till sig för att arbeta, kunde modern höra hans röst dernere-ifrån. Han sjöng!

Det hade hon icke heller trott att hon någonsin skulle få höra.

Han började stiga tidigt upp om morgnarna, han som eljes brukade ligga till långt frampå förmiddagen, och han tog långa, sportsmessiga promenader utanför Skanstull för att stärka sin fysik och spåka sin vilja. Nu skulle här arbetas!

Han skaffade sig ett litet badkar af zink, i hvilket han tog kalla öfversköljningar hvarje morgon. Han hade fått ett så starkt behof efter renhet; ett varmt bad i veckan var honom icke längre nog.

»Familjen» hade indelat sin tid efter bestämda grundprinciper: en halftimmas »god morgon» efter frukost, en lång arbetsförmiddag och så vanligen aftonen fri.

Dagens glanspunkt var skymningstimman efter middag, då modern halflåg i sin bekväma stol och de två unge sutto tätt intill hvarandra framför kaminen, medan skenet från glöderna strömmade genom det svarta gallret ut i rummet. De sutto nästan alltid tysta; blott då och då föll ett ord, liksom på måfå. Talade någon var det med dämpad och beslöjad röst liksom om man vore rädd att slita stämningen sönder.

Under dessa stunder låg det ett tryggt välbefinnande och en tillgifvenhetens värme i sjelfva luften, man andades. Då föddes förtroendet sjelfmant på läpparne, då trängde sig tilliten ovilkorligen in i sinnet. Det var som en andlig lustgård der alla tankar och känslor vandrade kring utan lögnens och förställningens skylande fikonalöf.

Der lågo de en afton på knä, de två unge, med sina hufvud tätt intill hvarandra lutade ned i moderns sköt. Hon hade slagit sina armar kring dem och tryckte dem båda tätt intill sig:

»Skola vi tre lefva lifvet samman?»

Vid glödernas sken såg hon något fuktigt blankt i sonens ögon, när han lyfte den upp emot hennes ansigte.

Det var för William en tid af kroppsligt och andligt välbefinnande, de tre månaderna som följde. Aldrig förr hade han känt sig så stark och så frisk och så glad. Och i den atmosfer af värme, i hvilken han nu lefde, slogo de vackraste sidorna af hans karakter ut i blom.

»Jag känner på mig hur jag blir en bättre människa för hvarenda dag», sade han en kväll då de som vanligt sutto tillsammans i skymningen. »Det är ditt verk, lilla sparfunge.»

En annan gång hette det:

»Jag har gjort en stor upptäckt; jag har funnit de vises sten: konsten att göra en dålig människa god. Det är att göra henne lycklig.»

Ibland kunde nog erfarenheterna från hans förra lif bryta igenom i en sarkasm eller en ironisk anmärkning men sjelfva sarkasmen hade icke samma klang som förr, den hade intet af det afskyvärdt kalla och hjertlösa, den hade något af det öfverseende den sympati med allt menskligt, som finnes hos den för hvilken intet menskligt är främmande och för hvilken det att förstå är detsamma som att tillgifva.

Han berättade t.ex. om sin sinnesstämning den första aftonen då han träffat Alma i Stockholm. Han hade, sedan han skilts från henne, af en ren tillfällighet stött på den kvinna, som då var hans älskarinna och han hade icke kunnat betvinga den motvilja, hon ingaf honom. Det hade slutat med en fullständig brytning.

»Bröt du verkligen med henne? Samma kväll?» sade Alma ifrigt.

»Ja».—

»Höll hon af dig?» frågade modern i en ton af medkänsla.

»Åhja—ibland—när jag hade pengar». Men i sjelfva tonfallet låg der något försonande; der fans ingen bitterhet och intet hån.—

För Alma Hagberg var denna tid som en dröm. De förhållanden hon kommit in i egde för henne hela nyhetens behag, den luft af frihet och själsadel, som omgaf henne var så olik den hon hittills inandats i småförhållandena der hon lefvat. Under sina resor i utlandet hade hon fört turistens flyktiga lif, som aldrig tillåter annat än den ytligaste bekantskap med de menniskor man träffar; och det år hon tillbringat i Schweiz hade icke varit rikare på stora intryck än vistelsen i en vanlig svensk flickpension, der småsint bevakning är hufvudbeståndsdelen i lärarinnornas uppfostringsmetod och små skvallerhistorier är elevernas största andliga intresse.

Detta var så helt annorlunda. Här hade hon ett hem, med all hemmets värme men utan dess tvång. Hon hade full frihet att umgås med hvem hon ville och den verld, hon drogs in i var just den efter hvilken hon alltid längtat. Det var män och kvinnor med berömda namn, namn som ofta susat förbi hennes öron och som nu blefvo för henne till lefvande personer, hvilka tryckte hennes hand. Det var blomman af hufvudstadens bildningsaristokrati, den krets hon trädde in i; och hon mottogs som en jemnbörding därför att hon kom in under skyddet af Kate Zimmermanns auktoritet.

Det märkte hon aldrig, reflekterade aldrig deröfver. Hon var så van att mötas med sympati, hvart hon kom, och hon tog emot det allt med samma glada och barnsligt frimodiga småleende.

Till William var förhållandet hvarken varmare eller kallare än förr. Hon tryckte sig in i hans axelveck och hon mottog hans smekningar, men det fans intet löfte, intet band mellan dem. Han hade sjelf sagt: »Jag vill att du skall vara fri. Låt oss inte peta och plocka på det, som nu spirar fram. Låt det blomma eller vissna utan att vi röra det med våra förmättna händer.»

Just detta, att han gaf henne så full frihet, trodde han var livsvilkoret för hennes kärlek; då skulle den så småningom växa sig stor och stark.

Det såg också ut som om han skulle få rätt; denna ömtåliga finkänslighet hvarmed han vakade öfver att det aldrig skulle smyga sig in mellan dem ett band, som kunde bli tryckande, gjorde att hon kunde hängifva sig åt det behag hon kände i hans sällskap och vid hans smekningar utan betänkligheter och utan skrupler. Det kom aldrig till någon förklaring emellan dem: »Jag vet att jag skulle ångra mig i samma ögonblick ordet hunnit ut om min mun», sade hon. Och han beundrade hennes uppriktighet och tog utan protest det ofödda ordet direkte från hennes läppar. Han tyckte också sjelf att detta var mera fint och innerligt; ordet sjelft var så kallt och groft.

Ibland kunde han likväl icke låta bli att fråga: »Säg—känner du det inte nu som om du kunde bli min?» Men hon svarade alltid undvikande.

I familjens lif var allt gemensamt; medlemmarne läste hvarandras bref och delade hvarandras hemligheter. Alma var den enda som gömde sina bref.

Men detta kom sig icke af brist på förtroende; det sade hon ofta sjelf och William trodde henne. Han var nyfiken men ville icke vara enträgen. Han antog att der i brefven från fadern och mostern fans ställen som Alma blygdes öfver, därför att hennes anhöriga icke stodo på samma bildnings-trappsteg, som de menniskor hon häruppe umgicks med.

Till modern hade Alma slutit sig med blind tillit och oinskränkt tillgifvenhet. Det fans så mycket näring för hennes fåfänga i den vänskap, med hvilken hon omfattades af den mognade, allvarliga kvinnan, som hade ett berömdt namn och som hon sjelf beundrade. Och till denna kvinna kunde hon säga allt utan fruktan för att bli missförstådd, ty modern älskade redan detta lilla blonda hufvud med samma häftiga intensitet, med hvilken hon älskade sin son—älskade det på godt och ondt, med alla dess fel och alla dess svagheter.

Men hon såg både felen och svagheter, ty Alma, som hade en rent instinktslik förnimmelse af säkerhet gentemot denna kvinna, som ville henne väl, gjorde aldrig minsta försök att dölja de små skuggsidorna i sin karakter. Hon visste ju ändå, att inför denna djupa tillgifvenhet skulle de intet betyda.

Fru Zimmermann märkte hennes brist på vilja, hennes ostadighet, den småstadsöfverlägsenhet med hvilken hon här sökte framställa sin omgifning och sitt dagliga lif i Malmö och Lund. Men allt föll till intet inför det enda, stora medvetandet: att hon var den kvinna hennes son älskade—och som älskade

hennes son.

Då och då kunde väl en misstanke vakna inom henne om halten af hennes känslor; hon var icke blind för att den unga flickan i sitt tal när det gällde William inlade en ängslig reservation, som om hon alltid ville hålla sig en bakport öppen; men modern kväfde sjelf denna misstanke, som ofin och ovärdig. Hon såg ju hvarje dag hur lyckliga de voro; och i Almas smekningar fans det ingen reservation.

För öfrigt fans den icke heller i allt som gällde de två kvinnornas inbördes förhållande. Den unga tycktes vara så uppriktig, så tacksam, så full af tillgifvenhet. Det såg nästan ut som om hennes tillgifvenhet för modern var mera djup än hennes kärlek till sonen och en gång gick hon så långt, att hon anförtrodde modern sina tvifvel på Williams framtid, talade misströstande ord om att han intet kunde uträtta som konstnär och författare.

Då kände modern för första gång hur något främmande och kallt smög sig in mellan dem. Men det varade icke länge. När William kom, slog sina armar kring dem båda och kysste moderns panna, då var det aldeles som struket bort.—

Och tiden svann; det kom en afton i början af april som var den sista; dagen derpå skulle familjen upplösas. Alma skulle resa tillbaka till Skåne.

Den kvällen var skymningen lång.

Modern låg på chäslongen, Alma satt i en stol vid hennes sida och William hade sträckt sig ut på en björnhud, med hufvudet hvilande på sin flickas fötter.—Timme efter timme skred långsamt fram, glödskenet från kaminen mattades af och dog bort, men de tände icke ljus. Och minnena från de flydda månaderna drogo förbi i ett sammanhängande, öfverskådligt tåg.

Till sist reste modern sig upp, tog på sig kappa och hatt och gick ut. Hon ville att de unge skulle ha en stund för sig sjelfve.

Länge sedan hon gått låg William kvar i samma ställning som förr. Tusentals tankar korsade sig i hans hjerna och känslorna stormade genom hans blod. Hans begär att taga henne i sin famn, öfverhölja henne med brännande kyssar blef häftigare och häftigare för hvarje sekund; men han betvang det med uppjudande af hela sin viljekraft. Lugn, lugn måste han vara; och han måste tänka klart.

Han älskade denna unga kvinna och han trodde sig älskad tillbaka; för dem båda var den yttre ceremonien intet, känslans innerlighet allt. Hvad hindrade honom då att ge sin lidelse fria tyglar, hvad hindrade honom att göra henne till sin maka ännu i denna stund.

Det gick en rysning genom hela hans kropp från hjessan och ner öfver ryggen då han tänkt denna tanke till slut.

Så kände han hennes hand på sitt hufvud, hon hade böjt sig ner och strök öfver hans hår.

»Du darrar?» sade hon; och den mjuka, vackra rösten hade en ovanlig klang af ömhet.

I samma ögonblick var det som om de pinsamt spända nerverna med ens slappades genom hela hans varelse och som om allt hvad det fans i hans väsen af innerlighet och värme trängt sig samman i en enda punkt till venster i bröstet.

För första gång kom känslan af ansvar öfver honom; det stod med ens så klart för hans medvetande att lidelsens ögonblickliga tillfredsställande icke var allt, att den endast skulle lemna efter sig en så mycket djupare tomhet om det icke från den stunden då hon blef hans rann upp en ny period i deras lif, om de icke från den stunden finge lefva tillhoppa, dela glädje och sorg, önskingar och förhoppningar—om han icke alltifrån den stunden ständigt finge ha henne i sin närhet, så att han kunde svepa sin tillgifvenhet skyddande omkring henne och med sin intelligens, sin arbetskraft och sin duglighet värna om denna lilla bräckliga lifsmekanism, som han älskade.

Han hade rest sig upp; varsamt och ömt lade han sina händer kring detta lilla hufvud med det silkeslena håret, sakta och mjukt tryckte han sina läppar mot hennes panna.

»Gud välsigne dig!» flög det som en hviskning ut af hans mun.

Han visste icke hur det kom sig att han valde just de orden. Allt hvad han i detta nu kände fint och vackert och varmt och innerligt tog sig uttryck i denna välgångsönskan, med klang som af ett barndomsminne, rymmande allt som i barndomen varit honom det heligaste och högsta—en fritänkares omedelbara och oreflekterade: Gud välsigne dig!

* * * * *

Han gick omkring som en vingskjuten fågel den första tiden sedan hon rest; men det var icke samma inbundna, kalla, ödsliga saknad som förr. Nu var isen bruten, nu kom han om aftonen, när missmodet blef honom för tungt, och lade sitt hufvud in till sin mors bröst. Hon strök smekande med sin hand öfver hans nacke:

»Min gosse! Min käre gosse!» sade hon blott. Men i tonfallet låg hennes moderskärlek skälfvande som en välljudsrik och vek melodi från strängarne af en gammal god violoncell.

En dag kom han och lemnade henne ett långt oförsegladt bref; det var till Alma och han bad henne skriva några rader på sista sidan.

»Du får gerna läsa det», sade han då hon tvekade.

»Är det ditt allvar?» frågade hon och de bruna ögonen lyste upp.

»Kan du inte förstå det», svarade han ömt i det han lade sin ena arm kring hennes hals.

Hon ögnade flyktigt här och der på de fullskrifna bladen, men så blef intresset henne öfvermägtigt.

«—När jag kom hem satt mor på sin stol och skref. Jag blef så glad för det att jag kysste henne på kinden. Hon är så knuten fast till allt, slingrad in i vårt lif under dessa tre månader—och hvad hon varit för oss, det vet du lika godt som jag. Jag har aldrig förr hållit af henne, tycker jag. Hon gaf mig allt men jag hade ingenting att ge. Ingenting till någon människa i verlden; jag bara tog emot, återgäldade ingenting, ty jag *hade* ingenting, jag var så fattig invärtes. Nu tycks det mig som om jag blifvit rikare med ens—»

Hon kom icke längre. Tårarne störtade utför hennes kinder, hon måste taga sin näsduk upp för att hämma dem. Men när hon en stund derefter skref sin helsning på sista sidan, kunde hon icke låta bli att läsa hvad han skrivit derofvan.

«—Det är sent. Klockan är visst öfver 1. Och i morgon skall jag upp som vanligt. Om det inte vore så gammalt och utnött skulle jag säga: 'God natt, lilla sparfunge!' Men det *är* gammalt och utnött. Och det är dumt. Ty sparfungen sofver antagligen de rättfärdiges sömn, det gamla romantiska kvinnoidealets djupa, drömlösa sömn. Och öfver ditt läger sväfva hvita vingar och små englar spela ljufva melodier på gullharpor i vrårna. Gud hvad det är vackert! Och hvad jag gerna ville vara en ren, hvit engel som satt på din sängkant och spelade på gullharpa medan du sof! Brinner ampeln i taket? Är dess sken ljus- eller mörkrödt? Det är nog ljusrödt och det ger en varm fin ton åt ett mjukt barn-ansigte, der alla drag äro liksom upplösta, ett stort, fylligt, rundt barn-ansigte, som är så rörande renonce på uttryck och som kanske är fult, men som jag böjer mig ner och kysser, så der lätt på pannan, att du icke må vakna, så der oskyldigt som endast en engel med gullharpa anses kunna kyssa—ett alldeles själlöst ansigte, som jag böjer mig ner och kysser, derfor att—derför att jag känner, det der ansigtets alla skiftningar, vet hur det kan lysa upp när stora hjernan —'själen'—vaknar och de stora förvånade ögonen slås upp...

(Nej, nu *går* jag och lägger mig!) William.»

Svaret kom och var en stor missräkning. Det var kort och tomt—föreföll nästan skrivet med ängslig försigtighet.

Han föresatte sig att det skulle dröja innan han nästa gång lät henne höra af sig och han höll sin föresats ståndaktigt i tre dagar. Så satte han sig ner och skref ett lika långt och omedelbart bref.—

En dag i början af maj kom han glädjestrålande hem och berättade, att han skulle resa till Köpenhamn om en veckas tid, som bladets korrespondent för konstafdelningarne vid den stora utställningen.

Han lefde som i feber under den veckans lopp. Så reste han äntligen—en vacker vårdag.

TOLFTE KAPITLET.

Det var en veckas tid efter Williams afresa.

Vid fönstret satt fru Kate Zimmermann ensam och sydde. Den svarta figuren tecknade sig mjukt mot fönsterfördjupningens mörka trä och de brokigt inlagda rutorna nederst.

Nålen gick upp och ned i jemna, lugna tag och ullgarnets krasande när det drogs genom stramaljen var det enda ljud som störde tystnaden.

Detta arbete var henne kärt; det var hennes hvilotids sysselsättning. Det skulle bli till ett gungstolsöfverdrag åt sonen och det var som om hon med de varma, starka färgerna sydde in sin egen tillgifvenhet i hvarje styng; det var som om hvarje ny figur förde återseendet närmare.

Och medan nålen gick sysslade hennes tankar med dessa två, som nu voro henne det käraste, det enda i verlden som kunde hindra tomheten och ödsligheten att bryta in öfver hennes lif.

Hon satt der så slät i håret, så blid och jemn, och hon tänkte ständigt: så vill min gosse ha mig.

Förr, när hon var ung, hade hon känt en ängslig fruktan för att bli gammal.—Då betydde det för henne detsamma som att kastas undan, mista sin mans kärlek; ty alla toalettens hjälpmedel skulle icke kunna dölja att hon var passée, och Konrad—med en mans eviga ungdom—skulle ha föredragit de yngre.

Nu var ångesten borta. Nu betydde det, att bli gammal, just att vinna sin sons tillgifvenhet.

Hvilken oändlig trygghet det låg i att vara mor! Aldrig hade det väl funnits en son, som vändt sig bort från sin mor, därför att hennes hår blifvit hvitt eller hennes kind fått rynkor. Tvärtom! Hon kunde se hvarje dag tillmötes med ro; ännu då hon var gammal och grå skulle hans blick lika smekande säga: min vackra mamma.

Det låg ett småleende öfver hennes ansigte då hon såg upp emot luften i det arbetet sjönk. Hvilken förmåga lifvet hade att läka! Samma naturens sunda instinkt, som drifver det sårade djuret att söka upp sin håla för att tillfriskna eller dö, hade tvingat henne hit med en obändig längtan. Och nu var det förflutna dödt; det närvarande var allt. Och det närvarande var sonen; hans lycka strålade ned öfver hennes lif som en reflex af sol.

Det knackade på dörren och Molly kom in med posten; bland tidningar och korrektur såg hon strax de två bref hon väntade: från William och från Alma.

Hon bröt först sonens bref och läste;

Köpenhamn den 12 maj.

»Min mor.

Så fort jag satt mig in i ställningar och förhållanden här, hyrt rum etc. reste jag till Lund. Jag hade sett en skymt af Alma då jag for förbi med snälltåget—hon mötte vid stationen—men det var bara några korta minuter och du kan förstå hur jag längtade efter att träffa henne *riktigt*—

Det är bäst att säga det strax: vi voro främmande för hvarandra. Alldeles främmande.»

Fru Zimmermann lät brefvet sjunka.

Främmande? Främmande efter knappt en månads skilsmessa. Nej, hon förstod sig icke på denna verld, hon lefde i.

Med darrande fingrar bröt hon Almas bref. Der skulle hon nog finna förklaringen, det brefvet skulle tala om bunden värme och skygghet, tolka en älskande kvinnas hela vexlande själslif, som William icke hade förstått.

Det var kort.

»William har varit här. Jag blef inte glad öfver att han kom.

Jag såg på honom med helt andra ögon nu och han var mig främmande.

Jag visste, det skulle gå så, men jag trodde inte det skulle komma så fort.»

Hon kastade brefvet ifrån sig på golfvet. *Visste att det skulle gå så!*
Det var *det* som var så afskyvärdt.

Fru Zimmermann tog ett par telegramblanketter och skref: »kommer till Lund morgon. Skaffa

rum.»—De sista två orden stodo icke i telegrammet till William; eljes var innehållet detsamma.

Hon tillbragte natten på tåget, men kunde icke sofva. Tankarne brottades innanför den heta pannan och tinningarnes pulsar slogo takten, klippte den långa natten i småbitar, som sekundvisaren på ett ur. Hänemot morgonstunden reste hon sig upp; det var lönlöst att söka sömn—hon satt och stirrade ut genom fönstret öfver det förbiilande landskapet, der dimmorna började skingras som spöken för den gryende solen.

Då hon vände blicken inåt igen såg hon från den motsatta soffan ett par ögon som betraktade henne. Dessa ögon tittade fram ur ett hvitt och fett ansigte utan uttryck; men ögonen sjelfva hade ett uttryck af godhet.

»Det går inte att sofva?»

»Nej.»

De två reskamraterna komma i samspråk. Den blekfeta kvinnan var en fru från Malmö och samtalsämnet var gifvet då det visade sig att hon kände Alma Hagberg. Hon talade om henne som småstädernas firade dansdocka, dröjde med ogillande vid hennes emanciperade idéer och hennes fallenhet för kurtis, berättade till sist med diskret förtrolighet att hon ändå, med alla sina fel och brister, skulle komma, att göra ett alldeles ovanligt godt parti. Hon var nemligen hemligt förlofvad med en grosshandlare i Malmö—en smula fet, men annars en ovanligt hygglig karl...

Fru Zimmermann hörde på med en känsla af invärtes raseri. Hon trodde icke på allt det lösa skvallret, men från dess bakgrund lyfte det sig med ens upp emot henne ett ansigte som hon tyckte sig känna. Hvarifrån? Jo, nu mindes hon det: det första ofördelaktiga intrycket af den unga flickan fick hon här igen, lifslevande. Något bortskämdt och tilltagset—kyla—en sjelfkär djerfhet.

Och den feta, goda frun hade sagt ett par ord som med ens gaf denna bild sitt ljus: *en tom dansdocka*.

—

Alma mötte henne vid stationen i Lund. Hennes glädje öfver återseendet var uppriktig och okonstlad. Hon hade tårar i ögonen. Och vid sidan af fru Zimmermann vandrade hon genom stadens gator, förbi sina bekanta, i hvilkas uppspärrade ögon hon kunde läsa ett frågande: hvem är den höga, allvarliga damen, som fröken Hagberg går med.

Hon talade och skämtade, var i det mest strålande humör. Men fru Zimmermann var kall.

Ändtligen nådde de stadshuset, der Alma beställt rum. Och förmiddagen släpade sig fram, trögt och tungt. I detta stela, otrefliga hotellrum bodde ingen förtrolighet.

Vid middagstiden väntades William; modern hade berättat att hon telegraferat till honom.

»Går du till tåget?» frågade hon den unga.

»Ja, naturligtvis. Går du inte med?»

»Nej. Jag är trött. Jag vill helst slippa.»

Hon trodde ännu att om de blott finge träffas och tala med hvarandra skulle allt bli som förr.

Men när hon såg dem träda in genom dörren visste hon att det var förbi. Det låg i hela deras hållning, deras sätt att tala till hvarandra och se på hvarandra: förtroligheten var borta. Det var som om småstadsluften omkring dem lagt sig tryckande öfver deras väsen; här satt skvallret på lur i hvarje vrå, och medvetandet derom födde ängslan och beklämning.

Hennes hjerta drog sig ihop som lefvande kött i stark frost. Det hade alltså ingenting varit mellan dem! Ingenting annat än hvad de sjelfve kallade en stämning, som strök förbi och försvann; en lek med det heligaste i lifvet. Det var en drifhusplanta som hon vårdat och älskat och knutit sina förhoppningar vid; den hade vissnat så snart den flyttades ut i kallare jord; en såpbubbla som glimmat i eldskenet från kaminen, men som icke tålt dagens nyktra ljus.—För minnet hägrade ännu dess granna färger, medan hon satt och stirrade ut i tomheten.

Blytung och svart skulle denna tomhet breda sig ut öfver hennes lif.

Det var icke blott det, att förhållandet mellan de unge slagit så djupa rötter i hennes eget inre; men instinkten sade henne att brytningen skulle sätta ett märke i sonens själ, som all hennes modersömhet icke skulle kunna utplåna. Hon tyckte sig redan förnimma kylan strömma sig till mötes från hans väsen och hon märkte hur hon sjelf krympte samman dervid; det var som om alla de fina trådar, genom hvilka

hon för så kort tid sedan kunde förnimma hans tankar och känslor bulta mot sitt eget hjerta, nu med ens blifvit afklippta.—

På eftermiddagen måste han resa igen. Det hade icke vexlats ett förtroligt ord mellan de tre under detta misslyckade möte; men modern, som kände hvarje linie i hans ansigte hade sett smärtan bakom de bleka, beherskade dragen.

De båda kvinnorna hade följt honom till tåget. Och medan de långsamt gingo från stationen satt bilden af detta bleka ansigte med de sammanpressade läpparne som inbränd i moderns hjerna.

Den unga flickan talade och skrattade hela vägen med nervös liflighet; hon berättade lustiga anekdoter om Lund, orden jagade hvarandra i feberaktig hast, som var hon ängslig att tiga stilla en sekund; och moderns läppar drogo sig alltsomoftast till ett själlöst, mekaniskt leende, men inom henne reste det sig en brännande bitterhet emot denna unga kvinna, som kunde skratta och skämta som om ingenting passerat—utan att egna en tanke åt honom, som skakades framåt i en jernvägskupé, fram emot sitt ensamma, toma, ödsliga lif. Hon hade icke öra för, att i detta öfverretade skratt gömde sig en saknad lika djup som hennes egen. Starkare och starkare växte bitterheten inom henne och till sist tyckte hon nästan att hon hatade denna lilla varelse, som för en månad sedan varit henne kär som det käraste hon egde i verlden.

Men vid sidan om denna känsla bodde också en annan: hon var nyfiken. Hon ville veta hvad som tilldragit sig mellan de unge. Hon ville lura ut Almas hemlighet för att möjligen kunna använda den till fördel för sin son.

»Vill du gå med upp till mig?» sade hon därför då de stannat utanför hotellet.

»Ja, gerna.»

Det var ingen konst att få Alma att berätta. Nu, sedan William rest, var det som om något af den gamla förtroligheten kommit igen. Hon framlade allt för modern med en omisstänksam öppenhjertighet; hon anade icke, att denna kvinna, som varit hennes bästa vän och till hvilken hon närde ett barns oinskränkta tillit, nu satt der som en fiende och utspionerade henne.

Strax efter middagen, som mor och son intagit i hvarandras sällskap, hade William aflägsnat sig. Modern fick nu bekräftelse på, hvad hon anat, att han då hade sökt upp Alma i hennes bostad.

Den unga flickan beskref deras möte; och ur hennes ord slog kylan vid detta möte omissskänneligt fram. Sjelfbeherskningen hade icke ett enda ögonblick lemnat honom i sticket och de hade talat lugnt om sitt förhållande till hvarandra. Men han var sig icke lik sådan han varit under den sista tiden i Stockholm; han hade åter blifvit den William Zimmermann hon mindes från deras första sammanträffande i Lysekil. Hans ansigte hade återtagit sitt ironiska verldsföraktar-uttryck; men under röstens sarkastiska klang hade hon då och då förnummit en dallring som vittnade om att dess köld var tillkämpad.

Hon hade sagt honom allt; hon hade blottat sitt inre för honom och han hade förstått att hon var uppriktig då hon sade att hon icke älskade honom, ty han hade icke gjort något försök att värma henne med en smekning.

...»Och det högaktar jag honom för», sade hon till sist. »De fleste män skulle inte ha gjort som han; vid sådana tillfällen har en man ingen stolthet.»

Fru Zimmermann satt och undrade öfver detta barn, som talade med ett sådant förakt och en sådan erfarenhet om människens brist på stolthet »vid sådana tillfällen». Och inom sig hörde hon den feta, goda fruns ord: en tom dansdocka.

Men hon kunde icke tro på denna känslolöshet; den var så främmande för hennes egen natur, att hon icke kunde förstå den; hon misstänkte att den var spelad eller åtminstone inbillad,

»Om han stannat kvar», sade hon sakta, »hade nog allt blifvit godt igen.

»Nej. Aldrig som förr. Jag tycker om att höra honom tala, jag tycker om att han kallar mig sparfunge, men...»

»Säg—har du icke en enda gång längtat efter en smekning?»—Hon såg den unga flickan forskande rakt in i ögonen, som ville hon hemta fram sanningen ur dem om också orden ljögo.

»Nej», sade hon, och blicken och tonfallet var äkta. »Jag skulle bara ha känt vämjelse och motvilja.»

»Det är icke möjligt.»

»Jo. Det har visst aldrig varit något; eller om det varit, är det åtminstone nu förbi.»

»På en enda månad?»

»Ja. Jag trodde alltid att det skulle ta slut, men jag trodde inte att det skulle gå så fort.»

Fru Zimmermann satt och såg på denna bleksigtiga lilla kvinnomenniska, som stirrade henne så rakt i ansigtet och sade: »det har visst aldrig varit något». Hon satt och slets af det häftiga och lifsvarma i sin egen natur, af harmen och smärtan och afskyn och medlidandet; och hon vred sig under sin oförmåga att öfverföra något af sitt eget, röda, sydländska blod i denna mänskensvarelse så att hon kunde få känna hvad det var att älska.

»Kan icke din stämning vexla?»—Hon valde med afsigt just det uttryck som hon afskydde mest af alla, det var som om hon dervid ville sänka sig ner till dens nivå, som hon talade med.

»Nej. Det vet jag att den aldrig gör. Om han vill att det skall vara som förr skall jag bara känna afsmak för honom liksom för de andre.»

Den unga flickan reste sig upp och räckte fram handen till afsked. De stodo en stund och sågo hvarandra in i ögonen; vemodet hade trängt bitterheten tillbaka.

»Det är så underligt att jag nu skall skilja på er två», sade modern. »Och det smärtar mig så mycket mer som du just nu behöfde mig allra bäst.»

De stora, sjögröna ögongloberna blefvo fulla af tårar; den unga stirrade upp i det stränga ansigtet som hade hon icke förr än nu förstått, hvad det betydde att de skulle skiljas.

»Ja», hviskade hon. »Nu behöfde jag dig just.»

Den gamla kvinnan strök öfver hennes hår med sin hand. Sitt medlidande kunde hon icke neka henne; dertill hade detta ljusa hufvud alltför ofta legat vid hennes hjerta.

Men något mera kunde hon icke ge. De skulle drifvas ifrån hvarandra så långt att hon icke skulle kunna nå att stödja henne. Och hon skulle glida handlöst ur förhållande i förhållande.

»Jag kan icke hjälpa dig—det måste komma inifrån genom arbete och viljeanstängning.»

»Jag vet det», sade den unga sakta. »Och det gör mig ängslig—för det är just viljekraft jag saknar!—Tycker du jag skulle gifta mig?»

»Med hvem...?»

»Åh...der är en grosshandlare, som...»

Det stack till inom moderns bröst och hon kände en isande kyla strömma igenom sig.

»Ja, gift dig med honom—ju förr dess hellre...»

När hon blef ensam satte hon sig ner vid bordet, stödde båda armbågarna deremot och lutade sitt hufvud emot sina händer. Återigen såg hon framför sig det bleka ansigtet med dess beherskade, smärtfyllda drag. Hennes gosse! Hennes stackars gosse. Så var då hans vackra dröm ohjelpigt förbi; och den gamla tomheten skulle stirra emot honom igen, nu liksom förr—nej, nu ännu ohyggligare än förr, därför att ömhetsbegäret nu en gång hade vaknat.

Hon grep hastigt efter brefpapper och penna. Hon ville skriva till honom så att han redan i morgon kunde få det. Han skulle känna det som om han hela tiden hade varit med de enda två människor, han höll af. Hon ville skildra allt som tilldragit sig med språkets mjukaste ord. Hon ville skämta—som han tyckte så mycket om—berätta alla anekdoterna om Lund med Almas egen stänk af humor. Hon ville fördubbla sig för att ersätta hans förlust, vara icke blott hans mor utan också hans muntra kamrat. Från hufvud till fot ville hon svepa honom i sin gränslösa, ångerfulla tillgifvenhet för att godtgöra de många årens försumlighet—hvad ville hon icke göra för sitt enda, älskade barn.

Och pennan flög i feberaktig hast öfver papperet—men så stannade den plötsligt. Hon såg med ens hur otillräcklig trösten var, hur hennes tillgifvenhet var intet mot den hägring hans hjerta hängt sig fast vid; och bitterheten vaknade igen i hennes sinne, bitterheten emot den, som gjort henne så hjälplös att hon intet mäktade. Den skärpte hennes minne för alla smådrag af halfhet och omsorg om återtåget, som hon lagt märke till hos den unga flickan midt i lyckans dagar; och så bröt hatet fram. Och brefvet, som skulle tolkat hennes gränslösa tillgifvenhet, blef i stället ett sjudande utslag af detta obändiga hat:

»Jag har gått här och tegat, att icke ett ord af mig skulle falla tyngande i era stämningars vågskålar—

men nu kan jag icke tiga mer. Nu bryter mitt onda sinne fram, och du skall stirra på mig som på en människa, du icke känner. Men sådan är jag. Jag är icke god. Om du fordrar att jag skall hålla af henne ännu, om det plågar dig att jag talar bittra ord—ja, det kan icke hjälpas! låt oss då skiljas åt.

Jag vill aldrig mer ha skyldighet att vara uppriktig och moderlig emot henne, aldrig mer att hon skall ha rätt att läsa mina bref. Om hon varit din med hvarje tum af sin varelse, om hon varit det *helt* med både tankar och vilja och känslor—bara helt i god tro, ja, då skulle jag kunnat hålla af henne ännu. Men det var endast nyfikenhet, därför kan jag icke uttrycka hur föraktlig hon är mig. Jag vet att jag sårar dig, att jag kanske mister det enda jag älskar i världen, men jag *kan* icke tiga och jag *vill* icke tiga. Jag är ond, elak, låg—hvad du vill. Det är sant, herre Gud, jag vet ju att det är så. Jag kan icke vara ljum. Jag gör mig sjelf olycklig, men jag kan icke förstålla mig.

Så länge jag trodde att hon älskade dig, så länge var hon mig kär. Jag skulle velat göra allt för henne, jag vet icke hvad jag skulle velat ge henne af tacksamhet. Mina ögon att leka med, tror jag.—Jag gråter så att brefvet är en enda dimma, jag kan i mitt lif aldrig bli en fundersam och afmått trästock, som alla andra. Jag kan gifva mig utseende deraf, ty jag är stolt; men bryter min häftighet en gång igenom är den omöjlig att hejda.

Hon vet det. Hon vet att jag blöder invärtes af den smärta hon tillfogat mig, hon vet att jag mäktar intet emot henne därför att all min viljekraft icke kan vända om hennes snusförnuftiga lilla sinne. Hon kan triumfera öfver oss båda—

Hon känner det finaste och vackraste i mitt lif, hon känner mitt förflutna och hon har en lång lefnad framför sig—hon skall kunna afhandla det med alla sina kommande fästmän. Hon har kommit mig så förbannadt—jag menar så af hjertat, eller af Gud eller af mitt eget inre förbannadt nära och—ordet måste fram!—*Jag hatar henne!*

Jag vet att jag är låg och oädel. Ja, ja, ja! Men får jag icke vara det så låt mig gå.

Hon smög sig in mellan oss under falsk lösen: hon sade att hon älskade dig; hon sade det med sina smekningar om hon också aldrig sade det med ord; är en kyss mindre än en stafvelse?—Men hon har aldrig älskat dig ett ögonblick. Kärlek kan dö, jag vet det, men den dör i kval och vända eller tvinar långsamt bort, eller den dräpes af ett slag utifrån. Denna kärlek har aldrig lefvat, därför kännes der icke en ryckning när hon låtsade att den dog.

Det är kanske sårad fåfänga, egoism. Ja, ja, jag vet det allt, allt. Men jag är en människa och jag måste känna enligt min egen natur, icke efter normalplanen.

Jag kan icke förlåta henne.

Jag känner mig som en hedning i hvars helgedom en främling smugit sig in med skor på fötterna. Hon måste dö, dö, dö!—strykas ut ur mitt lif.

Hon smög sig ditin därför att jag mot bättre vetande ansträngde mig att se henne med dina ögon. Det var orätt af mig; det var svaghet—men jag kunde icke uthärda att mista dig.

Nu är jag stark igen, stark nog att vara ensam och ändå lefva.

Jag hatar henne; jag kan icke förlåta. Jag kan vara i sällskap med henne, visa mig vänlig, »god» och jemn mot henne, som i dag—men då är jag falsk som jag är det mot de flesta människor. Om du fordrar att jag skall vara sann emot henne, får du välja emellan oss två. Det *kan* jag icke. Då skulle jag bli falsk emot er båda. Och mot dig vill jag icke vara det.

Skrif nu och säg hvem du väljer. Och skrif lugnt om du kan. Men kom ihåg att jag hatar henne, om det så var mitt sista ord.»

Hon reste sig från skrifbordet och såg på pappersarket som låg der fullskrifvet; hennes lugna, säkra stil var orolig och nervös.

Ja, hon hatade, hatade med hela sin naturs intensitet detta blonda, hufvud, som kunde hvila så mjukt mot ett hjerta—och vrida sig undan så behändigt och lätt.

Hon hade ingen aning om att det några hus derifrån satt en af romaner och balkurtis förkollrad liten varelse, som dissekerade upp sig sjelf i gagnlöst sjelfplågeri och stirrade på sig sjelf som på ett märkligt, enastående fenomen.

En vaxblek hand, som knappt egde kraft nog till en smekning och som var så obekant med livvets hvardagsarbete, skref med hysterisk ifver i en bunden dagbok, skref med barnsliga, karaktärlösa bokstäfver:

»Hvarifrån har jag detta olycksaliga förstörelsebegär. Detta, som hvilar som en förbannelse öfver mig och som drar olycka öfver allt hvad jag vidrör. Jag har ett begär att böja all stolthet, att sticka eld i all kyla, och detta begär är så starkt att det framkallar ett slags värme hos mig sjelf så länge tills det åstundade är uppnådt, men sodan står jag der gråtfärdig, med toma händer lik ett barn som åtrått en såpbubbla och som tillintetgjort den genom att gripa derefter. Jag hatar mig sjelf för det, men det förblir så, hvarhelst jag lyckas framkalla värme der vänder jag mig bort och blir kall som is, den som älskar mig finner jag fadd, endast den som kan motstå har något tilldragande för mig, jag kan ropa men inte svara, jag kan vinna men icke ge, jag vill bara fånga dem i mina garn och kasta dem på marken som en hop döda fåglar, men om en reser sig och vill göra sig fri så gripes jag af ångest, jag vill fånga honom igen, jag vill binda honom, jag vill hålla honom kvar och om jag lyckas är det samma historia igen, jag suger ut honom som en vampyr utan att ge honom en droppe af mitt eget blod i utbyte. Det kommer af att jag är rädd, han skall finna ersättning för mig, att han skall kunna se tillbaka på mig med likgiltighet, kanske med kritik och jag kan inte fördraga att en annan skall ega hvad som en gång varit mitt.

Förbannelse öfver mig sjelf! Ar jag en människa eller hvad är jag? Intet kan liknas vid det äckel jag känner vid mig sjelf, mitt inre är som en afrättsplats full af de dödas ben.

Jag ville älska, jag längtar så brännande derefter; men jag kan icke.»

* * * * *

Morgonen hade kommit. Solen sken in genom båda fönstren i Alma Hagbergs lilla boudoar, genom den lätta väfnaden af brokig vitrin, kastande ett dämpadt ljus öfver alla föremål. Detta rum var öfverhopadt af små lyxartiklar, terracotta-statyetter, fotografier och makartbuketter—allt hvad man kan få köpa för billigt pris i de stora städerna och som här i detta lilla småstadskrypin gällde för gedigen prakt. Under en stor, kinesisk parasoll stod ett litet skrifbord inkiladt i ett hörn.

Tamburklockan pinglade och strax derefter släpptes en ung herre in.

»Jag ska' säga till fröken strax», sade pigan, som öppnat. »De äta frukost derinne.»

»För all del bed fröken inte göra sig brådtom; jag kan godt vänta.»

Den unge mannen blef ensam i rummet och han såg sig omkring med ett slags vördnadsfull nyfikenhet, han gick från möbel till möbel, beskådande allt så noga, som om han varit på ett museum, der han kunde ha något att inhemta af hvarje småsak. Sina händer höll han på ryggen liksom för att icke komma i frestelse att röra vid föremålen och mössan behöll han i händerna liksom var den icke värdig att upptaga en plats bland alla dessa rariteter.—Han var närsynt och han måste böja sig djupt ner och sträcka sig högt upp för att kunna se; men under alla rörelserna höll han trofast händerna på ryggen som om han varit rädd att skada någonting med dem.

Der var en fotografi af den mediceiska Venus, med påskrift: *Paris den 5 Juli 1886*. Der var brunnglas från Carlsbad och lackerade träsaker från Ems. På skrifbordet stod porträttet af en känd skådespelare i kostym; och i kanten hade han sjelf skrivit: *Till fröken A. H.*, jemte sitt namn. Der fans också, ett kvinnoporträtt: ett vackert hufvud med ett strängt och energiskt ansigte infattadt i ramen af en spansk mantilla, som från håret böljade ner öfver hennes barm; dess inskription intresserade honom mest af alla. Der stod: *Till sparfungen från hennes mor* och inunder med en annan handstil: *In memoriam*.

Men nu öppnades dörren; rummets och härligheternas egarinna steg in.

Hennes ansigte såg ut som ett sjukt barns, så vaxgult i färgen, så rundadt och mjukt i alla konturer. Också händerna hade samma sjukliga blekhet. Den lilla knubbiga figuren var klädd i en morgonrock af vinrödt ylletyg, med yfvig montering af crémegula bomullsspetsar; det frammanade en föreställning om rödgröt med gräddskum—det sötaste han visste.

Han betraktade henne med naiv beundran; för hans landtliga uppfattning representerade denna kvinna höjdpunkten af öfverförfinad elegans.

»Ursäkt att jag kom så tidigt», sade han bugande i det han gjorde några omotiverade rörelser med sin studentmössa, medan rodnaden spred sig öfver hans finniga ansigte ända upp i hufvudbottnen, som skyntades under det närklippta, gulhvita håret, »men jag var så rädd att någon annan skulle komma mig i förväg.»

Fröken Hagberg inbjöd honom med en gest att taga plats och satte sig sjelf på chäslongen. Hennes sätt var mycket nonchalant; hon hade vid inträdandet besvarat hans djupa bugning med en lätt nick och icke låtsat sig märka att han gjorde min af att sträcka fram sin hand. Nu såg hon på honom med frågande likgiltighet.

»Hvad var det då?» kastade hon fram.

»Jo, vi skulle ha en balttillställning i afdelningen på lördag och jag skulle fråga om fröken ville göra mig den äran att bli min dam.»

»Tack.»

Han ville så innerligt gerna få ett samtal i gång, men visste icke riktigt hvad han skulle gripa till.

»Fröken vet väl att det blir majkarneval i år», sade han till sist. Han var sjelf medlem af karnevalskomitéeen och han önskade ingenting högre än att få förråda dess hemligheter. Men fröken tycktes icke intresserad af dem.

»Ja», svarade hon blott helt torrt.

Han beslöt sig för att uppsöka hennes intresse på hennes eget territorium.

»Hvad fröken bor vackert här»—han såg sig beundrande omkring.—»Det måtte vara roligt att resa så mycket.»

»Ja. Jag tycker om att resa.»

Hon blickade honom rakt in i ansigtet så fullkomligt obesväradt att rodnaden åter började sprida sig öfver hans finliga kinder. Han visste icke hvar han skulle göra af sina ögon. Han vågade icke se på henne utan slog dem till sist ned, som var han en ung, blyg flicka och hon en gammal, rutinerad förförare.

»Skall fröken resa i år också», fick han framstammadt medan han tummade på sin mössa.

»Jag vet inte. Jag har tänkt en smul på att resa till Italien utåt hösten.»

»Det måtte vara roligt att kunna göra såder—alldeles som man vill.»—Han liksom hukade sig ner när han sagt det och rodnade åter upp i det hvita håret.

»Jag gör alltid som jag vill.»

»Det vet jag—jag—jag hyser en rysligt stor beundran för fröken—» Det sista sades med en antydan om ett galant smil.

»Ni känner mig ju inte?»

»Jag har hört så mycket om fröken—genom Natanael Heikelstam.»

»Jaså», sade hon likgiltigt.

»Jo, han och jag umgås rätt mycket. Tycker fröken inte att han ser bra ut?»

»Jo. Kommer han med på balen?»

»Nej.»—Han såg upp skyggt för att söka utröna om hon var på något sätt intresserad af att Heikelstam kom med; men han kunde icke upptäcka skymten af en rodnad; detta ansigte var så lugnt och kallt som fans det icke en droppe blod under den mjuka huden.

»Jag får väl inte uppehålla längre?» sade han tvekande i det han reste sig. Men hon reste sig också, utan förbarmande.

»Går fröken aldri ut och går om morgnarne?» försökte han sig änn en gång.

»Jo, det gör jag ofta.»

»Fröken—fröken har inte lust att gå ut en liten tur? Det är så vackert väder.»

Det gled som skuggan af ett leende öfver hennes drag.

»Jag är klädd i morgonklädning», sade hon.

»Jaså. Ja—ursäkta.»

Han blygdes öfver sitt missgrepp och af idel förlägenhet hugade han sig gång på gång medan han rodnande ryggade hän emot dörren. Då han stod der och bugade för sista gång nickade hon nådigt åt honom som om han varit ett litet barn.

»Jag kan gå med en annan gång», tröstade hon.

Hela hans ansigte lyste upp af tacksamhet innan han försvann.

Hon såg sig omkring liksom villrådlig hvad hon skulle fördrifva tiden med. Det lilla öfverkastet på chäslongen hade kommit i oordning och hon lade det rätt igen. Så satte hon sig vid skrifbordet, tog fram sin dagbok ur lådan och läste igenom hvad hon skrivit föregående afton.

Medan hon läste tyckte hon att hon såg sig sjelf som ett hemlighetsfullt, olycksbringande väsen, hemskt men stort. Allt omkring henne ändrade dimensioner och växte; hon mönstrade godtköpsgrannlåten omkring sig och tyckte sig vara omgifven af lyx och rikedom. Der fans ingen skymt af en liten småstadsflicka, som läst romaner och dref småkurtis; hon var den farliga sirénen i sin kungligt smyckade håla.

Men så högg det plötsligt till inom henne af ett slags ångest, som hon icke kunde förklara: en tomhet, en längtan, men med bismak af skam och fruktan.

Hon lade boken tillbaka i lådan och reste sig upp. Det grubblande, gammalkvinnoaktiga uttrycket löste sig till ett ungt, ljusst leende. Hon tänkte med en trygg värme på honom, som hade sagt att han alltid ville vara hennes vän, som kunde lägga hennes hufvud mot sitt bröst och smeka så lent och fint, kyssa och smeka utan att fordra—utan att anse henne dålig, utan att taga det som en förpliktelse att hon lät det ske.

Då hörde hon åter klockan pingla och strax derpå knackade det på dörren. Det var Williams mor.

Hon såg stel och kall ut och hon hade mörka ringar under ögonen.

»Jag har varit på posten», sade hon. »Jag har skrivit till William.

Almas blick fick någonting osäkert i sitt uttryck. Det var som om den tanken gjorde henne ondt att hon hädanefter skulle stå utanför. På samma gång spratt hon till och såg hänemot skrifbordet; det föll henne in att hon glömt dagboken kvar uppslagen och att fru Zimmermann utan att vilja det kunde komma att läsa några ord i den. Men så kom hon ihåg att hon lagt den ned i lådan; hon såg också att der intet annat fans på skrifbordet af sådant som icke borde finnas der—och ändå hade hon en förnimmelse som om der låg något, som borde döljas. Någonting i den äldres ögon kom henne att känna det så som om ett eller annat vore i olag i rummet.

Dessa ögon ströko granskande öfver pappgrannlåten, vaserna, dussinarbetena och med ens var det som om en scenförändring försiggått inför Almas syn. Det slog henne att rummet var smaklöst, teatergrannt och utståtadt—en prakt som kunde imponera småstadsborna, men icke denna kvinna som lefvat sitt lif ute i den stora, vida verlden. Hon skulle ha önskat att hon med ett tag kunnat sopa bort all denna godtköpslyx, att hon haft endast en enkel kammare att bjuda på, en enkel kammare utan anspråk.

Hon jämkade den lilla sidenkudden på chäslongen och bad sin gäst taga plats.

Fru Zimmermann satte sig på yttersta kanten, som var hon rädd att sjunka riktigt bekvämt ner, så att hon skulle få svårt att resa sig igen.

»Jag har skrivit allt hvad jag känt, hänsynslöst och bittert. Jag tycker mig ha en viss förpliktelse att säga dig det. Derfor kom jag hit.»

Den unga flickan såg på henne med sina stora barnaögon, i hvilka det låg som en förebråelse öfver att den gamla kunde ha hjerta att göra henne ondt.

»Ja, det kan jag så godt förstå», sade hon sakta.

»Så är det också någonting annat, som plågar mig», fortfor fru Zimmermann med en torr och liksom ansträngd röst. Det var som hade hon svårighet att andas och derfor icke kunde få fram orden annat än i små korta satser. »Det är porträttet der—du kommer ihåg under hvilka omständigheter du fick det...»

De uppmärksamma närsynta ögonen hade stirrat på den talande som för att gissa hennes mening och förekomma hennes önskan. Så förstod hon.

»Ack ja», sade hon beredvilligt, »det kan jag tänka mig så väl, att det skall plåga dig.»

»Du har alltså ingenting emot att ge mig det tillbaka?» kom det, liksom med lättnad.

»Nej, inte det minsta.»—Det var alltjemt samma glädje öfver att vara tillmötesgående. Barnet skildes

så gerna vid sin lilla leksak för att göra den till viljes som hon höll af. Hon gick till sin lilla sekretär och tog fram ett kuvert; och de svarta ögonen följde henne med ett slags lurande misstro. Men hon tog verkligen porträttet ut ur ramen och lade omsorgsfullt in det i omslaget, alltjemt med samma nöjda tillfredsställelse öfver att kunna göra allt hvad man fordrade af henne.

»Här är det», sade hon vänligt i det hon räckte det fram.

»Tack», sade en gammal kvinnas hårda röst och de smala fingrarne grepo begärligt efter det lilla paketet. Så reste hon sig upp.

»Sitt... vill du inte sitta», bad den unga.

Fru Zimmermann återtog liksom motvilligt sin plats på chäslongen; det var blott som om hon icke orkade stå. Men hon höll sig rak och styf,

Det kom ett häpet uttryck i barnaansigtet. Det föreföll henne som om en främmande kvinna kommit in i hennes rum, en elak gammal kvinna, så olik den blida, moderliga vän mot hvars axel hon så ofta hade lutat sitt hufvud.

»Barn», sade samma främmande röst, »jag tror icke du anar hur djupt detta gripit in i mig. Du kan icke förstå det.»

»Ahjo, men...»

»Men?»

»Du sade en gång», kom det dröjande och tveksamt, »att det inte var för Williams skull—att du höll af mig för min egen skull... att du alltid ville vara som en mor för mig...»

»Jag trodde så; men det var icke sant. Jag kan det icke, fast jag vet att William önskar det.»

De sjögrå ögonen vidgade sig så stort och skrämtdt.

»Du skall inte tänka på mig», sade den späda rösten med en ångest som icke kunde döljas.

»Jag tänker icke heller på dig»—de svarta ögonen vändes liksom med våld bort från det vaxbleka lilla ansigtet—»jag tänker på William och mig. Detta skall bli till en brytning mellan oss. Nu skall jag mista honom.»

Der steg ett par stora tårar i de vidöppna, skrämnda ögonen; de stodo kvar och simmade öfver globerna på randen af ögonnätet utan att rinna ner.

»Du skulle mista honom—för min skull?»

»Ja, så kommer det att gå.»

I det härjade kvinnoansigtet syntes icke en ryckning; men der låg öfver det en ödslighet så bottenlös och öfvergifven att det gick en rysning genom den unga då hon såg derin.

»Det är inte möjligt», sade hon och hennes skälvande, kalla små fingrar lade sig öfver den hand, som höll porträttet.

»Jo. Du gör dig icke begrepp om hur ett agg kan växa i mig, växa mig öfver hufvudet så att det förkväfver allt annat. Jag kufvar det så länge; men när det bryter igenom är jag icke herre öfver det.»

»Ja, du måste ju känna agg emot mig», kom det ödmjukt och stilla. »Jag gör mig inte räkning på annat.»

»Men du vet icke hur jag måste se på dig nu.»

De genomträngande ögonen fäste sig nästan hatfullt på detta veka ansigte som med de klara tårarne öfver sina kupiga ögon såg ännu oskyldigare och barnsligare ut än eljes.

Det kom intet svar men den skygga handen drogs tillbaka utan att ha fått svar på sin smekning.

»Jag kan icke vara rättvis emot dig. Jag har försökt, men jag kan icke.»

»Ack, det förstår jag så väl; plåga dig inte med att försöka vara vänlig emot mig.»

»Det är icke det—det är det, att jag icke kan gå utan att ha sagt dig hvad jag tänker.»

Der kom något i blicken för hvilket den unga flickan skyggade tillbaka.

»Om du älskat William så öfver allt annat i världen att du gifvit dig åt honom helt, utan vigsel och allt, så skulle jag icke ha sett snedt på dig därför, om *han* velat det. Men han ville göra dig till sin hustru och hålla af dig för hela lifvet. *Det* ville du icke—icke ha hans trohet, bara hans smekningar för stunden...»

Det invärtes raseriet förto henne rösten. Hon tänkte sig om för att kunna finna ord liksom doppade i syra att fräta sig in på en ömtålig punkt i hennes själ. Hon skulle piska halfheten och ytligheten till blods genom hud och hull, hon ville pina denna kvinna med små glödande förolämpningar tills hon skulle vrida sig som ett såradt djur i blygsel och vånda. Hon hade lekt med hennes gosses hjerta, kastat honom igen ut i tomhet och köld. Och hon trodde sig sjelf vara oskyldig som förr, därför att hon icke gått öfver »det tillåtnas» yttersta gränslinje!

Men modern hade svurit att denna lek skulle lemna efter sig annat än oblandadt nöje och i den stelnade blicken, som förskrämd riktades emot henne, såg hon att slagen träffat.

»Jag *trodde* att jag höll af honom», sade den unga sakta.

»Hälft och ljumt, ja! Flirtation och samlarvurm! Du kunde timvis gömma dig in i hans famn—ja—och nu är han dig främmande—efter en månad! Nu gömmer du dig kanske till och med—på försök—in i en annans famn; det är så angenämt—och man kan gå från den enes armar i den andres—i evighet—bara man aldrig går öfver gränsen. Man kan få en hel rad af älskare utan att någonsin ha älskat en enda. Man har icke mer ansvar än en hundvalp, som låter stryka sig på ryggen af alla förbigående! Men med det slags kvinnor har jag ingenting gemensamt! Det har jag skrivit till William och det kommer han aldrig att förlåta mig.»

Fru Zimmermann reste sig upp.

Harmen och den sårade stoltheten hade torkat tårarne ur Almas ögon. De båda kvinnorna, som för så kort tid sedan känt sig som mor och dotter, sågo hvarandra nu i ögonen med trots och hat och vexlade ett handslag kallt som is.

TRETTONDE KAPITLET.

Fru Zimmermann hade allt i ordning till afresan men ville först afvakta sonens svar på hennes bref.

Det dröjde.

Hon började nästan tro att han blifvit alltför upprörd för att kunna skriva strax och att han väntade för att icke skriva i vredesmod.

Inom henne rufvade der en blytung sorg och djupt i dess botten låg en förtviflad tanke på lur. Hon kände den svarta hunden med de brinnande ögonen—derinne bak dessa brinnande ögon bodde hennes koleriska naturs våldsamma energi. Hon *kunde* slita trådarne, som spunnit sig ut från hennes eget bröst, skära dem af med ett enda snitt; hon kunde sätta sig utanför spelet; det var som att bränna i sitt eget kött med ett glödande jern men hon *kunde* göra det.

Återvända till Amerika, befria sonen och sig sjelf från dessa ändlösa konflikter, som endast pinade dem båda utan att någonsin kunna bringas till en lycklig lösning.

Aldrig se honom mer. Låta sig dragas ut i den stora verldsböljan igen för att försvinna så långt bort, att hans lifs sorger icke kunde nå henne; att hon aldrig kunde träffas af ett sårande ord—men också aldrig mer af en värmande smekning ...

Nåja... Quand môme! Quand môme! ljöd det inom henne med en ton af mörk beslutsamhet. Hon fick försöka komma öfver det—också det—också det.

Hon var beredd; hon visste hvad som skulle komma. Men hon längtade i alla fall efter svaret, om det också skulle bli ett slag; ty ovissheten blef outhärdligare för hvarje timme, som gick.

Tanken på sonen lemnade henne icke ett ögonblicks ro; hon kunde icke vara stilla, kunde icke stanna inomhus; hon måste ut, måste se menniskor, lif omkring sig.

Bara få något som distraherade, som vände hjernverksamheten utåt. Hon fann det sjelf löjligt att hon gick der och vred sig under tyngden af en annans sorger; men hvad hjälpte det att resonnera? Hufvudet kan tänka än så kallt—blodet känner dock lika varmt. Hon förnam det som en rent fysisk smärta i

bröstat och denna smärta blef till en brännande törst efter kyla och luft.

Hon tog på sig ytterplaggen och gick ut—gick och gick utan att känna spår af trötthet. Det var som hade fysiken ingenting mer att säga, smärtan hade tagit betslet mellan tänderna och jagade åstad. Timme efter timme gick hon; hon kunde ha gått hela dagen utan att känna annat än att hjertat värkte.

Mörka träd, en ljus sommarhimmel med enstaka små moln och det rödgula gruset framför sina fötter—det var allt hvad hon kunde minnas från denna promenad.

När hon kom hem låg Williams bref och väntade henne på bordet. Hon ref det upp och läste:

»Min mor.

Jag fick ditt bref i dag; och jag sätter mig strax ner att besvara det.

Jag känner din varmblodiga natur i hvarenda rad och jag ser den kränkte hedningens förtviflan öfver främlingen, som kommit in i hans helgedom med skor på fötterna och låtit sina blickar glida med likgiltighet öfver allt det, som hedningen dyrkar och älskar. Jag förstår att du måste hata henne, främlingen, ty du kan icke hata mig, som förde henne ditin.

Men huru skulle detta kunna såra mig? Huru skulle jag kunna såras af ett bref deri hvarje bokstaf andas din obändiga naturs gränslösa tillgifvenhet för mig, som aldrig gjort ett grand för att förtjena den.

Huru kunde du tänka så smått om mig? Skulle jag inte kunna förstå hur grannt och fritt det är när åskbyn drager öfver slätten, blixtn på blixtn slår ner och tänder gårdarne rundtomkring? Skulle jag inte kunna uppfatta att det är stort och vackert när du är just sådan som du enligt din natur måste vara—hur mycket af det, som är det finaste och bästa i ett människosinne, der döljer sig under vildens obändiga smärta och vrede? Då vore jag inte värd att kallas din son.

Men jag ser henne i ett annat ljus än du. Jag tillhör samma generation som hon—de halfva känslornas generation. Derfor har jag lättare att förstå henne.

Du bedömer henne som var hon en fallfärdig karaktär, liksom du sjelf; men hon är endast ett skröpligt litet femininum. Och denna skröpliga lilla tingest hade fattat ett så rörande förtroende till dig; hon tyckte att hon kunde säga dig allt—du skulle alltid förstå henne. När hon så trodde att vår vackra dröm var förbi kom hon strax och lade hemligheten i dina händer. Det gjorde nog ondt, när du stötte henne bort. Det var som att taga religionen från ett barn—ty hon trodde på din allvishet och godhet som på Gud Faderns i himmelen.

Du stötte henne bort därför att du älskar mig—så ensidigt, men så helt och varmt. Huru vill du att detta lilla barn skall förstå det? Hon känner det blott som om du varit grym och elak emot henne.

Du menar att hon ingenting gett mig, hon tycker det också sjelf och ändå—Jag har så mycket att tacka henne för.

Jag var en förtorkad växt och hon var det lifgivande vattnet. Hvad vet regndroppen hvar den faller? Tyngdlagen drifver den nedåt och solen värmer—och den torra jorden dricker den.

Jag var en domnad fisk, som legat länge på landbacken och som nu vräkts i sjön. Nu längtar jag efter att arbeta. Jag vill ta ett nappatag med Vår Herre—lifvet. Få se om jag legat för länge på land!

Du har ofta sagt, att jag behöfde, att lifvet grep fatt i mig riktigt hårdt. Men jag var en reflekterande fisk, som hade svårt att fastna. Hade för mycket af kallt förstånd och för litet af varmt och friskt blod. Nu känns det som kunde jag bli människa igen! Nu känner jag att jag lefver. Det är hennes verk, fast hon icke vet deraf.

Du säger att hon intet gett mig. Är det ingenting att hon gett mig dig? Glömm du att det var genom henne förkonstlingen smälte? Jag skulle aldrig ha kommit dig så nära som nu, om hon icke korsat vårt lif. Och du säger att du hatar henne! Kära, älskade mor—tror du jag någonsin skulle kunnat taga på de ömma strängarne i din själ mjukt och fint med förståelsens varsamma händer om inte hon gjort mig ung och vek? Skulle vi så kunna hata hennes minne, du och jag?»

Hon lät brefvet sjunka. Ja, han hade rätt; han hade alltid rätt. Han var fin och god och ädel, hennes kära, vackra gosse. Och hon sjelf var låg och elak, med ett obändigt sinne, som aldrig kände för andra och som aldrig kunde resignera.

Återigen blef rummet henne så underligt instängdt och tryckande; återigen tog hon ytterplaggen på sig och gick ut i den stilla kvällen.

Men hur annorlunda var icke hennes stämning nu.

Hon såg omkring sig med öppen blick; och allt hvad som speglade sig i den var så melankoliskt vackert. Himlen var blå och på de öfversta hustaken och skorstenarne sken solen ännu med en glans i gull. Luften var fylld med dofter af svällande knoppar och från ett hus der hon gick förbi, blåste en messingsorkester en af Bellmans sånger.

Hon vandrade fram och tillbaka i Lundagårds gångar, utanför det gamla bibliotekshuset, som alltid kom henne att tänka på en tysk medeltidsstad, under dessa åldriga träd der hon när skymningen sänkte sig, nästan trodde sig skola få se en Faust och en Margaretha hand i hand.

Öfver allt låg det en ro, som kom hennes hjerta att vekna och längta. Och om och om igen ljödo brevets uttryck i hennes minne likt sorgsna folkvisetoner.

Det låg något af resignation i sjelfva luften omkring henne: i folkets skaplynne, i arbetarnes tröga pligttröhet, der de ännu sutto kvar, knackande på sina stenblock; i studenternas stilla samspråk, der de två och två eller ensamme vandrade framåt som gamle män—öfverallt detta: att nöja sig, böja sig, finna sig. Svårmod och resignation—öfverallt detsamma. När hon gick här i denna omgifning förstod hon sonen bättre än någonsin.—Han skulle aldrig resa sig i trots mot detta lilla barn, som sade sig icke älska honom, men som ändå ville hålla honom kvar som en leksak. Skulle hon sjelf då se honom glida undan? Skulle hon stå ensam som en barnlös moder?

Om och om ljödo brevets uttryck som veka mollackord hvilka målade för henne bilden af ett litet blondt hufvud och väckte hos henne ett oemotståndligt begär att öppna sina armar och sluta detta dåraktiga lilla hufvud mot sitt bröst som förr. Utan att ens ha haft någon öfverläggning med sig sjelf vände hon tvärt i en af gångarne. Stöta bort eller draga till sig, det låg henne lika nära, ty båda delarne var att handla. Resignation, med händerna i skötet, var det enda som var henne främmande.

Hon ringde på den lilla tamburen och det var Alma sjelf som öppnade.

»Vill du komma till mig ett ögonblick?»

Det var nästan mörkt derinne men det »ja», som följde på frågan hade tonfallet af en glad häpnad.

»Kom strax då. Jag går i förväg upp.»

Fru Zimmermann skyndade bort utan att vänta. Hon skulle icke kunnat uthärda att ha ett samtal med Alma dernere i hennes eget rum; det var som om hvarje småsak der skulle kasta tillbaka de ord af hat och förebråelse, som de indruckit; eller det var som om hatet måste vakna på nytt i denna omgifning.

Det dröjde icke många minuter innan Alma kom.

Men när de stodo der midt emot hvarandra, räckte hvarandra handen och letade efter något att säga hvarandra, då kände de hur oåterkalleligt allt brustit.

»Sitt ned», sade den äldre, konventionelt och dödt.

Alma satte sig. Hon väntade på en afbön, men den kom icke; fru Zimmermann väntade på ett enda tecken af den fordna vekheten, men det kom icke heller.

»Nu ångrar du att du bad mig komma», sade den unga.

»Nej. Jag ångrar mig icke. Det var bäst att vi träffades ännu en gång.»

»Det tycker jag också.»

Samtalet stannade af. Denna sommarskymning öfver ett hotellrum verkade så underligt död och tung; den gaf intet af frihet och de båda kvinnorna trycktes af hvarandras närhet som af en olidlig börda.

Fru Zimmermann gick af och an på golffet med mjuka, ljudlösa steg; och hvarje gång hon närmade sig betraktade hon detta hufvud, som icke gjorde en rörelse. Hon kunde blott urskilja de osäkra konturerna af dess hårresning.

Hon törstade efter ett enda tecken till lif, något som kunde angifva att denna varelse *kände* något, hvad som helst; men der kom intet. Den unga flickan satt der rak och stel och tyst som om hon varit skuren i trä. Hon teg så hårdnackadt som skulle hon tiga hela natten.

Den ensamma, svartklädda kvinnan ryste. Det var som stod hon nu än en gång framför likbåren, den der förfärliga dagen, då hon miste allt—den dagen som en tid nästan varit utstruken ur hennes minne.

»Jag anade icke hur djupt jag var fäst vid dig»—sade hon; orden hade kommit fram liksom framtvungna genom inre tortyr, men här stannade de plötsligt af.

Den unga satt och väntade på fortsättningen, hon väntade på afbönen. Hon förstod ingenting annat än att man hade gjort henne orätt och med ett barns hersklystnad ville hon böja detta gamla hufvud, hvars hållning lifvet gjort så stel och styf.—Den unga kände instinktligt, att hon i denna strid hade öfvermakten.

»Du sade, att det var flirtation och samlarvurm», sade hon mulet. »Det kan jag inte glömma och det var inte sant.»

»Jag har aldrig trott att det var *medvetet*. Jag sade dig också att jag för upprifven för att kunna vara rättvis.»

Den unga satt och väntade ännu; detta erkännande var henne icke nog. Djupt i hennes sinne rörde der sig en längtan att lägga sitt hufvud mot den andras axel, förtroendefullt som i fordna dagar; men denna längtan kväfdes af medvetandet att ha varit föremål för en orättvis beskyllning. Barnet var såradt; och hemmets afgud var van att man bad om förlåtelse.

»Om jag varit orättvis, om jag varit orättvis», sade modern och tårarne störtade utför hennes kinder medan rösten blef konstladt lugn men så maktlöst bruten, »om jag varit orättvis så skulle du först tänka på *hvarför*.»

Hon måste göra en paus i det hon torkade sitt ansigte, men tårarne bröto fram igen, lidelsefullt flödande tårar, som icke stockade rösten, endast gåfvo den ett uttryck ibland som af en sträng, när den brister. Och orden kommo af sig sjelfva, liksom burna fram på denna flod af tårar, medan händerna vredo sig kring den sammanrullade, våta näsduken.

»Du kan icke förstå hvad det vill säga att i hela världen icke ha mer än en varelse att hålla af—endast denne ende att knyta alla tankar, förhoppningar och framtidsplaner omkring—så att man icke kan lefva sitt eget lif utan går upp i hans—»

Hon måste göra ett uppehåll; det var som om ett äldre element af sorg kommit till och blandat sig med smärtan för i dag. Hon stödde sig ett ögonblick mot bordet och tryckte handen knuten mot sin panna; men Alma såg det icke, hon satt orörlig på sin stol och vände ryggen till.

Fru Zimmermann återtog sin vandring och hennes ton var lugnare:

»Du kan ju tänka dig, att det icke skall vara möjligt längre att vara rättvis, när det tillfogas honom smärta. Bitterheten bryter igenom allting. Att våga kröka ett hår på hans hufvud är det största brott i världen—»

Det herskade samma dödstygnad i rummet för hvarje gång hon samlade sin röst till ett nytt utbrott. Det smög sig öfver henne en känsla af att hon talade för döfva öron och till sist kom det så svagt och hopplöst:

»Om du bara håller af honom med den minsta lilla gnista så måste du ju förstå, att allt hvad jag sagt dig, allt det elaka och orättvisa—allt har sin rot i min gränslösa kärlek till honom; och den gemensamma tillgifvenheten borde—»

Nu kunde hon icke fortsätta längre. Hon kände att alla hennes ord skulle studsas tillbaka mot denna sårade fåfånga. Hon krympte sig af förödmjukelse öfver att icke kunna återhålla sina tårar inför denna halfva lilla varelse, som i deras utbrott icke skulle se annat än en svaghet, öfver hvilken hon sjelf triumferade.

Fru Zimmermann hade kastat sig på stolen och gömt ansigtet i sin näsduk. Nu reste hon sig. Hållningen hade återfått sin stelhet och med en rörelse af beslutsamhet stoppade hon näsduken i fickan medan hon återtog sin vandring.

Alma satt kvar, liksom väntade hon ännu. Men der kom intet mer och tystnaden som följde var icke en paus, det var ett svalg fullt af kall ovänlighet.

»Hvad känner du sjelf?» sade modern med en röst som återfått hela sjelfbeherskningens öfverlägsenhet. »Är du ond eller är du ledsen?»—Orden hade nästan en klang af åtlöje.

»Jag är hvarken det ena eller andra—tror jag.»

»'Hvarken det ena eller det andra—tror jag!' Ja, det är nyckeln till hela din karaktär.»

Den unga flickan reste sig. »Farväl», sade hon.

»Farväl. Och lycka till med den näste! Men akta dina ögon ifall han har en mor!»

Hon stängde dörren efter sin gäst. Så återtog hon sin vandring och tårarne störtade åter fram i frihet.

Hon skulle aldrig kunna motsäga sin son deri, att detta icke var ett täckt litet ansigte; och hela hennes egen tillgifvenhet skulle icke väga så mycket i vågskålen som ett enda litet fjun af detta silkesfina blonda, hår.

Äfven hon måste resignera.

* * * * *

Efter återkomsten till Stockholm fick fru Zimmermann bref från sin son. Det var helt kort och modern tyckte att det bar en prägel af tvång.

Köpenhamn den 20 maj.

»Min mor.

Alma och jag ha träffats. Jag hade skrivit och frågat om hon ville komma på en dag och så kom hon.

Det var så annorlunda här mot i Lund. Det var som om hon lemnat småstadsluften och dammet kvar derhemma. Hon kände det, hon visste det och hon led öfver att behöfva resa.

Hon håller ändå af mig—ibland. Det kan glimta fram en sekund medan hon lägger sitt hufvud intill mitt bröst. Då är hon lika sann som när hon sedan säger att det aldrig varit någonting.

Jag begär inte att du skall hålla af henne; jag vill bara sjelf vara fri. Om jag älskar henne vet jag inte, bryr mig inte om att grubbla deröfver. Men jag vill vara hennes vän. Jag vill att hon skall kunna komma till mig som till en gammal farbror, lägga sitt hufvud intill mitt bröst och anförtro mig hur elakt lifvet är. Och farbror skall taga fint på barnets känsloträngar med en gammal intelligent mans förstående hand.

Och så, kära, älskade mor, trycker jag din hand, hårdt, hårdare än vanligt och säger farväl till härnäst. Om ett par dar reser jag från Köpenhamn och lägger mig nånstans i en af krok af verlden; och innan du ser mig igen hoppas jag ha ett dugtigt stycke arbete gjordt.»

Det var ett underligt intryck hon fick af detta bref. Bäst att icke träffas, bäst att skiljas. Ja,—bäst så tänkte också hon.

Hon hade stött hans afgud i stoftet. Hans läppar kunde tala om förlåtelse, hans hjerta aldrig. Det skulle alltid sitta kvar liksom en brodd af misstro; nu skulle lögnen komma in mellan dem. Då ville hon hellre gå sin väg, ensam ut i den vida verlden. Verlden var så stor, der fans nog rum för dem alla—alla tre—utan att de behöfde korsa och förbittra hvarandras lif.

Så hade då hennes blinda kärlek fört henne hit—ut i den yttersta ensamhet.

Bäst att icke träffas. Med sina starka händer skulle hon alltid gripa störande in i deras stämningar. Hon skulle fordra fasthet och verklighet der de kunde nöja sig med sköra obestämda drömmar—Men för dessa starka händer och detta okufliga verklighetssinne skulle det väl finnas ett arbete i någon vrå af verlden—ett ensamt och hårdt arbete, som kunde passa för dem att taga fatt på.

* * * * *

Det var en vecka derefter. Hafvet låg slumrande stilla med ljus hvitaktig metallglans. Himlen var blå och molnfri, långt borta kantad med litet solröksdis, der kusten försvann.

En grupp af herrar och damer stodo i aktern under flaggan, som hissades till helsning åt en förbipasserande ångare, och kastade brödbitar åt giriga måsar, hvilka grepo dem i vattenbrynet, som de sopade med sina glänsande vingar.

Ensam, midskepps, stod en svartklädd kvinna. Hennes mörka ögon stirrade på kusten, hvilken skyntades som en smal strimma genom solröken. Hon knäppte samman sina händer och stirrade ännu dithän, fast tårar skymde hennes blick. Hon gick i landsflykt utan afsked; hon hörde till en generation, som måste gå, för att lemna plats åt det skeptiska, blodlösa slägte, som dock har ungdomens rätt att lefva och vara till.

Kampen var slut.

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this

eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement

or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation’s EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state’s laws.

The Foundation’s business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation’s website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to

maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.